

139. Tiistaina 4 päivänä marraskuuta 1997

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Kolmas käsittely

1) Hallituksen esitys laiksi Kansaneläkelaitoksen rahoituksen väliaikaisesta muuttamisesta vuonna 1998 4693

Hallituksen esitys 103/1997 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 21/1997 vp

2) Hallituksen esitys laiksi valtion eläke-
rahastosta annetun lain 4 ja 6 §:n muutta-
misesta 4694

Hallituksen esitys 137/1997 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 22/1997 vp

3) Hallituksen esitys laiksi valtioneuvoston oikeudesta luovuttaa valtion Koita-
joessa omistama koskiomaisuus Imatran
Voima Osakeyhtiölle annetun lain kumoami-
sesta ”

Hallituksen esitys 148/1997 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 23/1997 vp

4) Hallituksen esitys laeiksi tuloverolain
77 §:n ja sairausvakuutuslain 33 §:n muutta-
misesta ”

Hallituksen esitys 161/1997 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 24/1997 vp
Lakialoite 31, 81/1997 vp

5) Hallituksen esitys laiksi puolustus-
voimista annetun lain muuttamisesta 4695

Hallituksen esitys 118/1997 vp
Puolustusvaliokunnan mietintö 1/1997 vp

6) Hallituksen esitys laiksi eräissä Suo-
men sotiin liittyneissä tehtävissä palvellei-
den kuntoutuksesta ”

Hallituksen esitys 155/1997 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö
19/1997 vp
Lakialoite 18, 19/1995 vp, 11/1997 vp
Toivomusaloite 248/1995 vp, 184, 195/
1996 vp, 244, 251/1997 vp

Toinen käsittely

7) Hallituksen esitys laiksi asumistuki-
lain muuttamisesta 4696

Hallituksen esitys 157/1997 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö 10/1997 vp
Lakialoite 73/1997 vp

Ensimmäinen käsittely

8) Hallituksen esitys laeiksi hallituksen
toimenpidekertomuksen uudistamiseen
liittyvien lakien muuttamisesta 4698

Hallituksen esitys 92/1997 vp
Perustuslakivaliokunnan mietintö 4/1997 vp

9) Hallituksen esitys Suomen Hallitus-
muodon ja muiden perustuslakien muutta-
misesta kahden apulaisoikeusasiamiehen
järjestelmään siirtymiseksi ”

Hallituksen esitys 129/1997 vp
Perustuslakivaliokunnan mietintö 5/1997 vp

10) Hallituksen esitys laiksi sosiaali-
huoltolain 27 b §:n muuttamisesta 4699

Hallituksen esitys 166/1997 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö
20/1997 vp
Toivomusaloite 276, 280/1995 vp, 268, 274/
1997 vp

11) Hallituksen esitys laiksi Kera Oy
-nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain
muuttamisesta 4704

Hallituksen esitys 200/1997 vp
Talousvaliokunnan mietintö 23/1997 vp

12) Hallituksen esitys laiksi ympäristö-
vahinkovakuutuksesta ja laiksi vakuutus-
sopimuslain 1 §:n muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 82/1997 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö 11/1997
vp

L ä h e t e k e s k u s t e l u

13) Hallituksen esitys laiksi ulkomaai-
laisrekisteristä 4705

Hallituksen esitys 206/1997 vp

14) Hallituksen esitys laiksi ulkomaai-
slain muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 207/1997 vp

15) Hallituksen esitys luottolaitostoi-
minnasta annetun lain ja sijoituspalvelu-
yrityksistä annetun lain sekä eräiden niihin
liittyvien lakien muuttamisesta 4706

Hallituksen esitys 208/1997 vp

16) Hallituksen esitys laiksi arvopaperi-
markkinalain muuttamisesta sekä muuksi
arvopaperikaupan selvitystoimintaa kos-
kevaksi lainsäädännöksi ”

Hallituksen esitys 209/1997 vp

17) Hallituksen esitys laiksi siemen-
kauppalaan muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 211/1997 vp

18) Hallituksen esitys laeiksi kestävän
metsätalouden rahoituksesta annetun lain
sekä eräiden muiden metsätalouden rahoi-
tukseen liittyvien lakien muuttamisesta ... 4706

Hallituksen esitys 212/1997 vp

19) Hallituksen esitys laiksi vientitakuu-
lain muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 213/1997 vp

20) Hallituksen esitys laiksi teknologian
kehittämiskeskuksesta annetun lain muut-
tamisesta ”

Hallituksen esitys 214/1997 vp

21) Hallituksen esitys laeiksi työttömien
omaehtoisen opiskelun tukemisesta ja
opintotukilain 6 §:n muuttamisesta 4707

Hallituksen esitys 215/1997 vp

22) Hallituksen esitys laiksi sosiaali- ja
terveydenhuollon suunnittelusta ja val-
tionosuudesta annetun lain muuttamisesta 4712

Hallituksen esitys 216/1997 vp

23) Hallituksen esitys laiksi toimeentu-
lotuesta sekä laiksi sosiaalihuoltolain ja
-asetuksen eräiden säännösten kumoami-
sista 4713

Hallituksen esitys 217/1997 vp

24) Lakialoite laiksi työllisyyslain 18 §:n
muuttamisesta 4737

Lakialoite 108/1997 vp (Mikko Elo /sd
ym.)

M i e t i n t ö j e n p ö y d ä l l e p a n o

25) Hallituksen esitys laiksi opintotuki-
lain muuttamisesta 4740

Hallituksen esitys 140/1997 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 19/1997 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Alaranta, Aura, Filatov, Halonen, Kanerva S., Kautto, Kokkonen, Koski M., Kukkonen J., Lapintie, Lindén, Pietikäinen M., Pietikäinen S., Pykäläinen, Rosendahl, Saapunki, Soininvaara, Suhola, Tuomioja ja Vartiainen.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Halonen ja Kanerva S.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden takia edustajat Filatov ja J. Kukkonen, virkatehtävien takia ed. Halonen sekä yksityisasioiden takia edustajat Alaranta, S. Kanerva, Lapintie, Suhola, Tuomioja ja Vartiainen,

tästä ja huomisesta päivästä virkatehtävien takia edustajat Kautto, M. Koski ja Lindén sekä yksityisasioiden takia ed. Rosendahl,

tämän kuun 6 päivään virkatehtävien takia edustajat Immonen, Kalli, Karjalainen, Komi, P. Leppänen, Mähönen, Mölsä, Pehkonen ja Puljainen sekä yksityisasioiden takia ed. M. Pietikäinen sekä

tämän kuun 7 päivään virkatehtävien takia ed. Aura, yksityisasioiden takia edustajat Kokkonen, S. Pietikäinen, Pykäläinen ja Saapunki sekä vanhempainloman takia ed. Soininvaara.

U-asiat

Puhemies: Ilmoitetaan, että 30 päivänä lokakuuta 1997 päivätyllä valtioneuvoston kirjelmällä ovat puhemiehelle saapuneet valtiopäiväjärjestyksen 54 b §:ssä tarkoitetut Euroopan unionin asiat n:o: 47 ja 48.

Ilmoitetaan edelleen, että puhemies on tänään toimittanut mainitut asiat käsiteltäviksi suureen valiokuntaan, jolle asian n:o U 47 osalta maa- ja metsätalousvaliokunnan ja talousvaliokunnan sekä asian n:o 48 osalta valtiovarainvaliokunnan on annettava lausunto.

Eduskunnan oikeusasiamiehen vaalin toimittaminen

Puhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnan oikeusasiamiehen vaali nelivuotiskaudeksi 1998—2001 toimitetaan tiistaina 18 päivänä marraskuuta 1997 pidettävässä täysistunnossa. Hallitusmuodon 49 §:n mukaan vaali toimitetaan eduskunnan puhemiesvaalista säädetystä järjestyksessä.

Valtakunnanoikeuden jäsenten vaalin toimittaminen

Puhemies: Ilmoitetaan, että valtakunnanoikeuden kuuden jäsenen ja kullekin heistä valittavan henkilökohtaisen varajäsenen vaali nelivuotiskaudeksi 1998—2001 toimitetaan tiistaina 25 päivänä marraskuuta 1997 pidettävässä täysistunnossa. Ehdokaslistat tätä vaalia varten on vaalisäännön 7 §:n mukaan annettava eduskunnan keskuskansliaan viimeistään maanantaina 24 päivänä marraskuuta kello 12.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys laiksi Kansaneläkelaitoksen rahoituksen väliaikaisesta muuttamisesta vuonna 1998

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys 103/1997 vp

Valtiovarainvaliokunnan mietintö 21/1997 vp

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Sasi: Arvoisa puhemies! Jo vuoden 1993 budjettikehyksiä laadittaessa todettiin valtioneuvostossa, että budjettikehyksessä ei tulla pysymään, ja etsittiin erilaisia temppuja, joilla voitaisiin kaikesta huolimatta pysyä budjettikehyksessä. Yksi tällainen temppu oli se, että arvonlisäveron tai tuolloin liikevaihtoveron tuotosta osa tuloutettiin suoraan Kansaneläkelaitokselle, mikä johti siihen, että tällä tavalla valtion menoja saatiin pienennettyä.

Voi sanoa, että noissa markkinoiden hermostuneissa olosuhteissa se saattoi olla tarkoituksenmukaista, mutta tänä päivänä tällaista järjestelyä ei enää voi pitää tarkoituksenmukaisena, koska

lähtökohtana toki tulisi olla sen, että kaikki verotulot tuloutetaan valtion budjettiin ja sikäli kuin menojen kattamiseen tarvitaan varoja, ne maksetaan valtion budjetista. Voi sanoa, että tänä päivänä ei enää markkinoiden kannalta eletä sellaisissa olosuhteissa, etteikö tämän tyyppistä muutosta voitaisi tehdä. Tästä syystä valtiovarainvaliokunnan verojaosto onkin valtiovarainvaliokunnan mietintöön kirjannut lähtökohdan, jonka mukaisesti tulisi jatkossa katsoa, millä tavalla voitaisiin kaikki arvonlisäverotuotot tulouttaa valtiolle. Valtio sitten budjetin kautta antaisi katteeksi Kansaneläkelaitokselle sen mikä siellä tarvitaan.

Tältä osin haluan korostaa sitä, että tietysti on tarkoituksenmukaisuus ennen kaikkea harkittava, mutta olisi hyvä, jos tällaisen läpinäkyvyyseriaatteen toteuttamiseen voitaisiin jo ensi vuoden budjetin yhteydessä mennä. Kuitenkin olen huolestunut erityisesti siitä, että kun asian esitellyt virkamies oli kuultavana, hän ei tiennyt historiaa siitä, millä tavalla tuo laki oli aikoinaan syntynyt, eikä myöskään sitä, mistä lähtien se on ollut voimassa, joten tämänkin huomioon ottaen toivoisin, että pysyväälle kannalle Kansaneläkelaitoksen rahoituksessa tulevaisuudessa voitaisiin päästä.

Ed. S a a r i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Yhdyn siihen, mitä verojaoston puheenjohtaja ed. Sasi äsken totesi. Tässä on ollut tarkoituksena eräällä tavalla vaikuttaa käytännössä siihen, että budjetin loppusumma ei kohoaisi liian suureksi. Kyllähän tarkkaavainen budjetin lukija pääsee nytkin selville siitä, millä tavalla Kansaneläkelaitoksen rahoitus on järjestetty, joten kyllä nämä kaikki tarvittavat tiedot ovat budjetissa, kun vain tarkasti kirjan lukee.

Ed. K a a r i l a h t i : Arvoisa puhemies! Haluan tuoda julki ihmetykseni sen johdosta, että valtioneuvosto ja hallitus esittävät tämän käytännön jatkamista ja samanaikaisesti itkeä ruinnuttavat sitä, että Kansaneläkelaitoksen rahojen käyttö ei ole riittävässä kontrollissa. Viittaan Kansaneläkelaitoksen hallintoon liittyvän työryhmän esitykseen, jossa Kansaneläkelaitoksen hallintoa tullaan rationalisoimaan. Sen takia uskallan ihmetellä täällä ääneen, mihin hallitus pyrkii tällä esityksellään, kun se samanaikaisesti yrittää romuttaa Kansaneläkelaitoksen toimivan hallinnon.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Hallituksen esitys laiksi valtion eläkerahastosta annetun lain 4 ja 6 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys 137/1997 vp

Valtiovarainvaliokunnan mietintö 22/1997 vp

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Hallituksen esitys laiksi valtioneuvoston oikeudesta luovuttaa valtion Koitajoessa omistama osiomaisuus Imatran Voima Osakeyhtiölle annetun lain kumoamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys 148/1997 vp

Valtiovarainvaliokunnan mietintö 23/1997 vp

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Hallituksen esitys laeiksi tuloverolain 77 §:n ja sairausvakuutuslain 33 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys 161/1997 vp

Valtiovarainvaliokunnan mietintö 24/1997 vp

Lakialoite 31, 81/1997 vp

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetyt, hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset hyväksytään.

Eduskunta pysyy toisessa käsittelyssä tekemässään päätöksessä lakialoitteisiin sisältyvien lakiehdotusten hylkäämisestä.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

5) Hallituksen esitys laiksi puolustusvoimista annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 118/1997 vp
Puolustusvaliokunnan mietintö 1/1997 vp

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

6) Hallituksen esitys laiksi eräissä Suomen sotiin liittyneissä tehtävissä palvelleiden kuntoutuksesta

Kolmas käsittely, ainoa käsittely
Hallituksen esitys 155/1997 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö 19/1997 vp
Lakialoite 18, 19/1995 vp, 11/1997 vp
Toivomusaloite 248/1995 vp, 184, 195/1996 vp, 244, 251/1997 vp

P u h e m i e s : Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksista, joista toisessa käsittelyssä päätetty, hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus voidaan nyt hy-

väksyä tai hylätä, ja lopuksi ainoassa käsittelyssä toivomusaloitteista.

Keskustelu:

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Täällä on käyty ensimmäisen ja toisen käsittelyn aikana kiihkeätä keskustelua, joka on liittynyt vuonna 26 syntyneiden tiettyihin oikeuksiin suomalaisessa yhteiskunnassa. Tämä laki nyt ei puutu sellaisenaan vuonna 26 syntyneisiin, mutta parantaa kuntoutuspalvelujen antamista sellaisille Suomen vuosien 1939—45 sotiin liittyneissä tehtävissä palvelleille henkilöille, joilla ei ole rintamaveteraanitunnuksia. Tämä on erinomaisen hyvä asia, ja vielä kerran sosiaali- ja terveystieteiden ministerille kiitokset, että tämä asia on saatu näinkin pitkälle.

Totean myöskin jo tässä vaiheessa sen keskustelun perusteella, mitä kentällä olen kuullut, että lakia ei ole pystytty yksilöimään riittävän tarkasti sillä tavalla, että tiedettäisiin, ketkä rintamaveteraanitunnuksen ulkopuolella olevista olisivat kelpoisia saamaan näitä kuntoutuspalveluita. Siinä mielessä on toivottavaa, että ministeriö tarkoin seuraisi tilanteen kehitystä ja sitä, että palvelut jakautuvat lain tarkoituksen mukaisesti tasapuolisesti niille henkilöille, joille ne on tarkoitettu, ettei syntyisi taas uutta riitaa siitä, ketkä ovat kuntoutuspalveluihin osallisia, keille ne kuuluvat. Sillä tavalla tämä hyvä asia hyvin helposti pilataan ja se menettää tietyllä tavalla merkityksensä. Siis seurantaa ministeriön puolelta varmasti tässä hyvässä asiassa tarvitaan.

Ed. M a n n i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Lakiesitys on tietysti tarkoituksenmukaista hyväksyä, koska se parantaa näiden henkilöiden olosuhteita, jotka ovat ilman rintamaveteraanitunnuksia, mutta jotka katsovat oikeutetuksi olevansa oikeutettuja sekä kuntoutukseen että myöskin niihin pieniin eläke-etuihin, joita veteraaneille tänä päivänä tarjotaan.

Valiokunta hyväksyi yksimielisesti tässä yhteydessä ponnen, jossa kehoitetaan hallitusta kiinnittämään vakavaa huomiota asiaan ja edelleen tutkimaan mahdollisuuksia heidän asemansa parantamiseen myös tulevaisuudessa. Sen vuoksi toivonkin, että asia ei jää tähän vaan hallitukselta tulee lisäesityksiä niin, että kaikki, jotka oikeutetusti ansaitsevat veteraanitunnuksen tai vastaavan tunnuksen, kuten miinaraivaajat, saavat oikeudenmukaisen kohtelun ja aseman näiden asioiden suhteen.

Myöskin valiokunta kiinnitti huomiota kuntoutuksen säännöllisyyteen ja riittävyys. Toivottavasti hallitus varaa riittävät määrärahat jatkossakin ja huolehtii siitä, että valiokunnan ponnessaan esittämää toivomusta noudatetaan myös käytännössä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus hyväksytään.

Eduskunta pysyy toisessa käsittelyssä tekevässä päätöksessä lakialoitteisiin sisältyvien lakiehdotusten hylkäämisestä.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta yhtyy sosiaali- ja terveystoimikunnan ehdotukseen toivomusaloitteiden hylkäämisestä.

Asia on loppuun käsitelty.

7) Hallituksen esitys laiksi asumistukilain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 157/1997 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö 10/1997 vp
Lakialoite 73/1997 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on ympäristövaliokunnan mietintö n:o 10. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu jatkuu:

Ed. R i m m i : Rouva puhemies! Hallituksen esitys n:o 157 asumistukilain muuttamiseksi on erittäin hyvä ja tervetullut asia. Tämä on myönteinen asia, koska se korjaa ihan mukavasti asumistukea saavien kansalaisten elämäntilannetta. Tällä korotetulla tuella on tavoitteena myös saattaa kansalaisia pois viimesijaisen tuen eli toimeentulotuen piiristä. Tällöinhän asumistuen korotus toimii hyvinkin oikeaan suuntaan.

Ympäristövaliokunta piti ensisijaisen tuen eli asumistuen korottamista myöskin asiaa käsitellessään oikean suuntaisena periaatteena. Totesimme myös, että asumistuen korottamisella on toimeentulotuen saajalle hyvinkin huomattava

merkitys silloin, kun korotettua asumistukea saava pääsee kokonaan pois toimeentulotuen piiristä. Tosiasiaan on nyt se, että liian alhaisen asumistuen vuoksi joudutaan hyvin usein turvautumaan toimeentulotukeen ja käymään tavallaan silloin kahdella luukulla, kun asia voidaan paremmalla asumistuella muutenkin hoitaa. Tästä näkökulmasta katsottuna siis esitys on hyvä.

Sen sijaan hyvin hyvin mustan varjon asumistuen ja tämän hyvän asian päälle heittää se, että asumistukea, jota nyt korotetaan, rahoitetaan leikkaamalla toimeentulotukea eli toimeentulotuen asumisosaan esitetään 7 prosentin omavastuuta. Meillä kaikilla varmasti lienee mielessä kuuluisa tuloloukkutyöryhmä ja sen tiimoilla runsaasti puhuttu toimeentulotuen omavastuu. Tuolloinhan ainakin kokoomus vaati toimeentulotuen asumisosaan 20 prosentin omavastuuta.

Kamppailua tästä asiasta on käyty enemmän ja vähemmän kovasti. Asiaan siirrettiin viime keväänä kuuluisaan Arajärven työryhmään, ja Arajärvi päätyi omassa esityksessään esittämään asumistuen omavastuuksi 5 prosenttia. Budjetti-riihestä kamppailu jatkui, ja nyt on tiedossamme se, että kokoomuksen esittämä 20 prosenttia on supistunut 7 prosentiksi. Siinäkin mielestäni jokainen prosentti on liikaa silloin, kun on kysymys heikosti toimeentulevista vähäosaisista ihmisistä. Heikossa taloudellisessa ja sosiaalisessa tilanteessa oleville tämä on todella vakava paikka.

Rohkenenkin toivoo, että sosiaali- ja terveystoimikunta, kun kuuntelee asiasta todellisia asiantuntijoita, jotka ihmisen jokapäiväisen arjen ehkä hyvin tuntevat ja varmaan tuntevatkin, voisi vielä tätä huonoa esitystä parantaa. Ympäristövaliokuntakin huomauttaa yksimielisessä lausunnossaan, jossa asumistukea käsitelimme, että alentunut toimeentulotuki vaikeuttaisi etenkin pitkäaikaissairaiden ja pitkäaikaistyöttömien asemaa. Näillä henkilöillä on yleensäkin heikommat edellytykset hankkia lisätuloja tai saada vuokrattua edullisia asuntoja.

Kohtuuhintaisten, varsinkin pienten asuntojen saaminen on todella jatkuvasti vaikeutunut. Kysyntä ylittää reilusti tarjonnan, ja silloinhan myös asuntojen vuokralla on enemmän kuin taipumusta kohota hyvinkin huomattavasti.

Ympäristövaliokunta toteaa lausunnossaan myös, että ongelma koskee varsinkin kasvukeskuksia. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan yli 60 prosenttia asumistuen saajista asuu

tällä hetkellä asunnossa, jonka vuokra ylittää enimmäisvuokranormin rajan. Niiden määrä, jotka asuvat tällaisissa asunnoissa, muualla maassa on 60 prosenttia ja Helsingissä 75. Tämän tietää sitä, että hyvin huomattavasti omavastuuta tässäkin tapauksessa asumistuen saajalle vielä jää.

Asuntojen puutteessa ja kohonneissa vuokrisa piilee myös sellainen vaara, joka helposti kariuttaa hyvän tavoitteen eli sen, että kun asumistukea kohotetaan, toimeentulotukea ei tarvitsisi hakea. Jos ei kohtuuhintaista asuntoa saa ja tulot ovat muuten vähäiset, on vaarana se, että joutuu uudelleen ja edelleen toimeentulotuen asiakkaaksi. Tästä puolestaan seuraa taas se, että niiden ihmisten ahdinko, joille nyt suunnitellaan 7 prosentin omavastuuta, koko ajan kasvaa ja lisääntyy.

Olemme siis tekemisissä varsin tärkeän asian kanssa, hyvän asian kanssa, että asumistukea korotetaan, mutta erittäin murheellisen asian kanssa, joka liittyy olennaisena osana kokonaispakettiin, eli asumistuen omavastuuasian. Kuten jo aikaisemmin sanoin, rohkenen todella toivoa, että valiokunnassa asiaa saadaan vielä myönteiseen suuntaan, ja rohkenen toivoa myös sitä, että valiokunnan jäsenet hallituksen esityksistä huolimatta paneutuvat asiaan sillä vakavuudella, joka asiassa on.

Ed. V e h k a o j a : Arvoisa rouva puhemies! Asumistukijärjestelmä on ollut varsin kaavamainen, jolloin tukea myönnettäessä huomioon otettava pinta-ala määräytyy täysin ruokakunnan jäsenen mukaan riippumatta siitä, mikä on ollut heidän ikänsä tai mitä erityisedellytyksiä heidän asumisensa vaatisi. Selvä epäkohta nykyisessä lainsäädännössä on, ettei vammaisuudesta johtuvaa lisätilan tarvetta oteta huomioon asumistukea myönnettäessä. Kuitenkin moninaisten apuvälineiden käytöstä kuten pyörätuolin, suihkutuolin ja seisomatelineen, tai sähköpyörätuolin lataamisesta johtuva lisätilan tarve on ihan kiistaton. Yhtä lailla lisätilaa vaatii, jos vammaisella on henkilökohtainen avustaja tai vaikkapa opaskoira.

Ei ole kohtuullista, että esimerkiksi kahden hengen ruokakunta, jossa toinen on apuvälineitä käyttävä, on oikeutettu saamaan asumistukea vain 57 neliön suuruisen asuntoon. Minusta on erittäin hyvä asia, että nyt hallituksen esityksessä on tämä ongelma tiedostettu ja voidaan perheille, joissa on vammaisen jäsen, yhden henkilön verran harkintaa käyttää.

Olenkin kovin tyytyväinen tähän pikku uudistukseen, joka on lähtenyt liikkeelle aivan yksittäisen perheen ongelmatilanteesta kaukana Vaasan läänissä ja jonka pohjalta tein asiaa lakialoitteen. Nythän on vain tekniikka sellainen, että vaikka lakialoittekin hyväksyttäisiin pilkulle sellaisena kuin se on esitetty, niin kuin tässä tapauksessa, kirjoitetaan, että lakialoite on hylätty.

Ed. M. K o s k i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Esitys asumistukilain muutoksesta pitää sisällään hyviä muutosesityksiä, nimenomaan vammaisten lisäneliöiden saannin. Ihmetyttää vain se, että tässä yhteydessä asumistukijärjestelmää ei ole tarkasteltu kokonaisvaltaisesti, vaikka tiedetään, että asumistukijärjestelmä on erittäin monimutkainen. Asumistukea tällä hetkellä kohdentuu eniten niihin asuntoihin, jotka ovat uusia ja joissa on korkea vuokrataso. Toisaalta nämä asunnot ovat myös yleensä hyvin varustettuja. Tämän tyyppiseen asuntoon saa erittäin suuren asumistuen, kun taas jos yrittää asua edullisesti vanhemmassa asunnossa, asumistuen määrä voi olla aika pieni.

Mielestäni, kun asumistukea nyt on pohdittu myös tämän lakiesityksen pohjalta, olisi pitänyt kokonaisvaltaisesti pohtia, kohdentuuko asumistuki oikein, onko siinä oikeat kriteerit, kun asumistukea myönnetään.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa rouva puhemies! Ympäristövaliokunta, jolle kuuluu asuminen, käsitteli asiaa todellakin hyvin perinpohjaisesti ja kuuli myös laajasti asiantuntijoita. Kiinnitimme huomiota siihen, mihin ed. Rimmikin hyvässä puheenvuorossaan viittasi, että asumistuki toisaalta laajenee ja toisaalta toimeentulotukeen tulee 7 prosentin asumiskustannusten omavastuuosuus. Tämän kuulemisen pohjalta tuli selväksi, että jos asumistuen laajeneminen ei kohdistu nimenomaan pieniin, yhden kahden hengen, nyt toimeentulotukea saaviin ruokakuntiin, tällöin ei tapahdu sitä, mitä myös ed. Rimmi toivoi, nimittäin sitä, että ihmisiä nousisi pois toimeentulotuen piiristä korotetun asumistuen avulla. Jos uudistus näin menee läpi ja ihminen kuitenkin jää toimeentulotuen piiriin, se merkitsee sitä, että hänen jokapäiväiseen elämäänsä, siis ruokakustannuksiin, jäävä rahaosuus pienee 7 prosentin verran laskettuna asumiskustannuksista.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen 2, 3, 7, 15, 19, 23 ja 25 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Eduskunta yhtyy ympäristövaliokunnan ehdotukseen lakialoitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

8) Hallituksen esitys laeiksi hallituksen toimenpidekertomuksen uudistamiseen liittyvien lakien muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 92/1997 vp
Perustuslakivaliokunnan mietintö 4/1997 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 4.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

9) Hallituksen esitys Suomen Hallitusmuodon ja muiden perustuslakien muuttamisesta kahden apulaisoikeusasiamiehen järjestelmään siirtymiseksi

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 129/1997 vp
Perustuslakivaliokunnan mietintö 5/1997 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 5.

Keskustelu:

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Oikeusasiamiehen virastoon ehdotetaan toisen apulaisoikeusasiamiehen toimen perustamista. Minulla ei ole sitä asiaa vastaan mitään. Se on ihan hyvä asia, mutta sillä ei ole käytännössä mitään merkitystä, jos siellä on toinen apulaisoikeusasiamies, jos virastolle ei anneta lisää toimintaresursseja. Nimittäin siellä esimerkiksi kantelut viipyvät tänä päivänä, vaikkakin vastaukset niihin ovat nopeutuneet, liian pitkään. Ihmiset, jotka odottavat sieltä vastausta asiaan, joka päivä käyvät katsomassa postiaan, joko on tullut vai ei.

Sellaisinaanhan Oikeusasiamiehen viraston päätöksillä ei ole paljon mitään merkitystä, koska sillä ei ole yhtään toimeenpanovaltaa. Ne ovat periaatteellisia päätöksiä lukuun ottamatta sitä, jos joku virkamies määrätään asetettavaksi syytteen tai hänen toimistaan nostettavaksi tutkinta. Eduskunnan oikeusasiamiehen toimiston pitäisi saada jonkin asteista toimeenpanovaltaa myös, mutta ymmärrän, että sitä on vaikea toteuttaa, jotta pysytään perustuslain puitteissa.

Joka tapauksessa tämän lisäksi — tämä on muodollinen muutos — lisää väkeä Eduskunnan oikeusasiamiehen virastoon! Silloin ihmiset saavat päätöksensä, joita he odottavat — vaikka ne eivät heitä paljon autakaan mutta joihin he kuitenkin luottavat enemmän kuin Oikeuskanslerin viraston päätöksiin — vähän nopeammin liikkeelle kuin tähän saakka.

Ed. Z y s k o w i c z : Arvoisa rouva puhemies! Ed. Aittoniemellä oli kovin synkkä käsitys Eduskunnan oikeusasiamiehen toimiston päätösten merkityksestä. Ensinnäkin hän totesi, että päätöksillä ei yleensä ole mitään merkitystä. Tämähän ei pidä paikkaansa. Oikeusasiamiehellä on valta asettaa virkamiehiä syytteen, ja muissakin tapauksissa eli suurimmassa osassa — tietysti kaikissa tapauksissa näin rankat toimenpiteet eivät ole paikallaan — oikeusasiamiehen kannanotot viranomaisen menettelystä vaikuttavat vastaisen varalle siihen, miten asioissa menetellään. Tästä ed. Aittoniemellä on ymmärtääkseni kokemusta ja tietoa.

Mitä tulee siihen väitteeseen, että myöskään toisen apulaisoikeusasiamiehen toimen perustamisella ei olisi mitään merkitystä, koska se ei ruuhkaa lainkaan lievittäisi, sekään ei käsittäkseni pidä paikkaansa, sillä siellä on monenlaisia ruuhkatekijöitä. Yksi ruuhkatekijä tai pullonkaula on myös ratkaisijapäässä, eli sillä, että saadaan kolmas henkilö oikeusasiamiehen ja apulaisoikeusasiamiehen rinnalle ratkaisemaan kanteluita, on merkitystä Oikeusasiamiehen toimiston ratkaisujen vauhdittumisen kannalta. Tässä mielessä tämä on tervetullut uudistus. Pitää vain toivoa, että me eduskunnassa, vaikka jatkossa onkin kolme oikeusasiamiestä, varsinainen oikeusasiamies ja kaksi apulaisoikeusasiamiestä, pystymme pitämään poliittiset intohimomme kurissa, kun oikeusasiamiesten toimia täytetään, niin että kolmen toimen järjestelmä ei johtaisi suurten puolueiden kesken sellaiseen sulle mulle -systeemiin, joka merkitsisi näiden valintojen läpipolitisoitumista.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Vaikka ed. Zyskowitz piti minua aivan synkkämielisenä, me olemme monestakin asiasta hyvin samaa mieltä. Eduskunnan oikeusasiamies kyllä määrää viranomaisten toimenpiteitä koskevia tutkimuksia suoritettavaksi ja asettaa myös näitä syytteen, aivan kuten ed. Zyskowitz sanoi. Mutta jos katsotaan eduskunnan oikeusasiamiehen päätösten kirjoja, niin siellä on aika vähän näitä päätöksiä. Siellä on valtaosa sellaisia päätöksiä, joissa todetaan, että kyllä jokin yksityinen ihminen on varmasti kärsinyt vääryyttä, mutta kun katsotaan viimeistä sivua, se merkitsee sitä, että ei siellä olekaan mitään sellaista, mikä auttaisi tätä yksityistä ihmistä, ja vaikea sinne on sellaista tietysti saadakaan.

Mitä tulee ed. Aittoniemen tietoon ja kokemuksiin, kyllä meillä, ed. Zyskowitz, kummallakin on elämästä kaikenlaisia kokemuksia, mitä eduskunnassa on puheltu, sekä minulla että teillä. — Se on semmosta näin meitin, tämmösten miesten.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

10) Hallituksen esitys laiksi sosiaalihuoltolain 27 b §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 166/1997 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus 20/1997 vp
Toivomusaloite 276, 280/1995 vp, 268, 274/1997 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus n:o 20.

Keskustelu:

Ed. A. O j a l a : Arvoisa rouva puhemies! Olen erittäin iloinen siitä, että laki on käsittelyssä ja omaishoitajat saavat nyt vihdoinkin viimein kauan kaipaamansa vapaapäiväjärjestelyn. Palautetta omaishoitajilta on paljon tullut siitä, että he todella uupuvat ja väsyvät työnsä ääreen, jota joudutaan tekemään ympäri vuorokauden ja ympäri vuoden ilman minkään näköistä vapaa-aikaa ja tukea. Näin ollen laki on yksi erittäin hyvä parannus asiaan. Tietysti, kun itse olen asiasta toivomusaloitteen tehnyt, on erittäin iloi-

nen asia, että edes jotakin saadaan menemään eteenpäin.

Valiokunnan kannanottoihin olen yhtynyt. Olen asiaa ollut myös valiokunnassa käsittelemässä. Olen hyvin tyytyväinen siihen, että valiokunta erityisesti edellytti, että ”jatkoissa seurataan omaishoitajien asemaa sekä omaishoidon tuesta hoitajan ja kunnan välillä tehtäviä sopimuksia ja sopimusten toteutumista”, jotta tällä hetkellä omaishoitajille annettavasta tuesta ja avusta ei nyt käytettäisi osaa vapaa-aikajärjestelyyn. Kunnillahan olisi mahdollisuus ottaa ja perustaa uusi virka nimenomaan tätä asiaa hoitamaan ja tällä tavalla helpottaa myös tämän hetken erittäin suurta työttömyyttä.

Hieman huolissani olen siitä, että omaishoitajasopimus koskee erittäin harvoin mielenterveyspotilaita. Kuitenkin tilanne on se, että laitoshoidon on kovasti vähennetty ja mielenterveyspotilaat on siirretty avohoitoon. Näin ollen he ovat hyvin paljon myös omaistensa hoidettavana. Tähän puoleen varmasti tarvittaisiin myös vapaa-päiväjärjestelyä mitä kipeimmin. Ehkä tämä puolikin tulee kunnille viestiksi valiokunnan mietinnön kautta.

Ed. V e h k a o j a : Arvoisa rouva puhemies! Omaishoitajien kohdalla ainoa ongelma ei ole suinkaan koskenut vapaan järjestämistä. Ongelmaksi jää omaishoitajan palkkion taso, joka on varsin kirjava, eikä tässä maassa noudata annettuja ohjeita. Näin on, koska kunta voi aina itse määrittellä esimerkiksi potilaan helppohoitaiseksi, vaikka hän todellisuudessa vaatii paljon hoitoa. Omaishoitaja ei ole koskaan tasavertaisessa sopija-asemassa kuntaan nähden, kun sopimuksia solmitaan. Varsinkin pienissä kunnissa saattavat pelkästään säästösyöt olla tällaisen järjestelyn taustalla.

Se, mikä on hälyttävää, on, että sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus ei yksityisten selvittelyjen perusteella saamiensa tietojen mukaan ole riittävästi selvillä siitä, että kunnissamme dumpataan omaishoitajien palkkioita. Kuitenkin tiedän, että esimerkiksi kehitysvammaisten alueelliset tukijärjestöt ovat omien jäsentensä keskuudessa selvittäneet täysin luotettavalla tavalla tätä asiaa.

Kun ministeri Huttu-Juntunen paikalla, niin tietysti toivoisin keskustelua tämän nurkan osalta voitavan hieman vielä jatkaa: Minkä vuoksi ministeriössä ei tunnusteta, että tilanne on palkkion suhteen todella näin huolestuttava? Kun on kuntia, jotka teettävät omaishoitoa 200 markalla per kuukausi, niin silloin on jotakin mätää.

Ministeri Huttu-Juntunen: Arvoisa rouva puhemies! Kyllä ministeriössä toki tunnustetaan ja tiedetään omaishoidon tuen puutteet, ei se siitä ole kiinni. Tulee vain mieleen, että kun asiaa ei saatettu kuntoon silloin, kun tässä maassa oli vielä rahaa, niin kyllä se nyt on vaikeaa, kun kaikesta joudutaan tinkimään. Asian ratkaisu ei olisi mikään ongelma, jos saisimme siihen riittävästi rahaa. Olemme tietoisia siitä, että omaishoidon tukea dumpataan, mutta se on kuntien päättävissä. Nykyisten, voimassa olevien säännösten mukaan kunnat saavat ratkaista, minkä veran ne tukea myöntävät.

On syytä olla tyytyväinen, että saimme yhden lakisääteisen vapaapäivän omaishoitajille. Se on merkittävä avaus siinäkin mielessä, että nyt valtio osallistuu kustannuksiin. Mutta ei asia suinkaan valmiiksi ole tullut, se vaatii edelleenkin parantamista. Toivon, että meillä jossakin vaiheessa löytyy poliittista yksimielisyyttä ja rahaa asian kuntoon saattamiseen tässä maassa.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! On ed. Zyskowiczin syy, että innostun taas puhumaan vähän asiasta kun asiasta, mutta tähänkin asiaan on kyllä jotakin sanomista.

Minä hieman ihmettelen, että täällä iloitaan niin hirveästi siitä, että nyt saadaan yksi vapaapäivä sellaiselle ihmiselle, joka 29 päivää kuukaudessa tekee yötä päivää töitä hoitaakseen omaistaan; nosta, laskee, lääkitsee, kuulee vaivoja ja muita. Se on aikamoinen rangaistus ihmiselle, vaikka eivät he sitä tietysti palkkion ja vapaan toivossa teekään, siihen on muut kriteerit.

Joskus olen puhunut, kun tiedän vanhuksia, joista toinen joutuu toista, esimerkiksi sotainvalidia — joutuu tai saa, kuinka vain — hoitamaan kuukaudesta ja vuodesta toiseen ympäri viikon, ympäri vuorokauden, että heille pitäisi saada jonkinlaista lepuutusta. Kun maassa on nuoria ja vähän vanhempiakin ihmisiä, jotka ovat työttömiä, heidät voitaisiin ohjata kohtuullisin kustannuksin tähän työhön. Jos ajatellaan sitä, että heille maksetaan työttömyyspäivärahaa, heidät voitaisiin ohjata tällaisen ihmisen lepuuttamiseen sillä tavalla, että he voisivat hoitaa joskus vanhusta, jos se on mahdollista, ja näin varsinainen hoitaja voi käydä asioilla, lepuuttaa itseään ja muuta. Kyllä tämä yksi päivä on vähän niin kuin katseltaisiin vuoden 1915 istuntoa: yksi vapaapäivä 30 vuorokaudesta ympärivuotista työtä ja siitä iloitaan niin hirveästi, kuinka on saatu valtava sosiaalinen uudistus tähän maahan.

Ministeri Huttu-Juntunen: Arvoisa puhemies! Haluaisin korostaa sitä, että tämä on hyvä aloitus. Hyvä se on, että saadaan yksikin päivä. Mielestäni asiaa ei ole syytä nähdä näin synkästi kuin ed. Aittoniemi. Meillä on paljon kuntia, jotka ovat vapaaehtoisesti erilaisin kotimiesjärjestelyin, järjestöjen kanssa yhteistyössä erilaisin projektein, järjestäneet jo nyt paljon enemmänkin vapaapäiviä kuin tämä laki edellyttää. Mutta kuntien välillä on toki suuria eroja. Niin kuin totesin, asiaa on syytä pyrkiä aina viemään eteenpäin ja parantamaan. Ei tämä valmiiksi vielä tule.

Ed. Lahtela: Arvoisa rouva puhemies! Kyllä tämä hyvä askel eteenpäin on. Ed. Aittoniemelle voisi todeta, kun hän on aina kehunut edellisiä aikoja, että kun tällaisena tiukkana, vaikeanakin aikana pikkuinen askel tehdään eteenpäin, niin sehän on myönteinen seikka. Voisi tietysti peilata sitäkin, onko tämä rangaistus vai ei; monet ihmiset hoitavat läheisiään ihan luonnostaan. Siinä mielessä yhteiskunta tulee tässä vastaan, ja minusta se on hyvä asia.

Se, että kunnissa on eriarvoisuutta, on totta, ja siihen seikkaan pitäisi jotenkin saada lainsäädäntö, että korvaustasot tulisivat samantasoisiksi. Ensinnäkin seula on jo aika kova; joissakin kunnissa luokitellaan niin tiukasti, että oikeastaan vain pahimmat saavat vähän korvausta. Toisissa on vähän sosiaalisempi näkökulma. Erot ovat hirveän isot. Sen takia kun nyt lainsäädännön puolella on pieni askel otettu vapaapäivän suhteen, pitäisi myös edetä siinä, että yhdenmukaisuus eri kuntien välillä saataisiin aikaan.

Ed. Olin: Arvoisa puhemies! Asian taustalla on oikeus turvattuun vanhuuteen. Pidän myös itse tätä hyvänä päänauksena, mutta en riittävä. Palaute on sen suuntaista, että keski-ikäen kasvaessa erityisesti väsyneet, uupuneet naishenkilöt hoitavat miehiään tai perhetaustassa nämä omaishoitosuhteet kulkevat sukupolvien välillä.

Mutta tärkeätä on tietenkin se, että eduskunta tällaisen lain säätäessään antaa riittävän vauhdin, että asiaa jatkokehitetään niin vapaapäivien lisäämisen kuin puhutun tuen osalta. Eräs varteenotettava näkökulma olisi, että omaishoitajille, kun kyse on ikääntyneistä ihmisistä, myös kuntoutusmahdollisuuksia lisättäisiin.

Ed. Kankaanniemi: Arvoisa puhemies! Alkuun saattaminen omaishoidon tuessa tapahtui kesällä 92, jolloin ministeri Kuuskoski ja minä

olimme muun muassa budjettiriihessä vääntämässä ja saimme sen silloin alkuun. Silloinkaan rahaa ei tässä maassa ollut, vaan ongelmat olivat jo kasautuneet hyvin voimakkaasti. Vasta nyt viiden vuoden jälkeen tapahtuu ensimmäinen eteenpäinmeno asiassa. Sitä pidän murheellisena, mutta tietysti tiedämme, että vaikeudet ovat olleet suuret.

On hyvä, että tämä uudistus nyt tehdään, mutta tästä on mentävä eteenpäin, ja ihan normaaliin palkkajärjestelmään sosiaalietuuksineen on syytä pyrkiä omaishoitajajärjestelmän kehittämiseksi.

Ministeri Huttu-Juntuselle toteaisin, että tähän liittyvät sosiaalihuoltolain 27 a ja b §. Ne ovat laissa, mutta asetuksella on annettu valtioneuvostolle varsin suuret mahdollisuudet järjestää tätä eteenpäin. Nimenomaan asetuksen 1 § pitäisi käydä nyt huolellisesti läpi ja katsoa, miten kuntien väliset kohtuuttoman suuret erot asiassa korjattaisiin. Se on asetuskeskustelu, ja siihen pitää nyt paneutua. En usko, että se kauhean paljon maksaa. On todella inhimillistä, tehokasta ja taloudellista järjestää tällä tavalla vanhusten, vammaisten ja pitkäaikaissairaiden hoito, myös kotihoidon mahdollisuus, tämän järjestelmän puitteissa.

Ed. A. O j a l a : Arvoisa rouva puhemies! Ed. Vehkaoja nosti jo esille toisen hyvin oleellisen kysymyksen omaishoitajien asiassa, joka on palkkauskysymys. Siihen myös valiokunta mietinnössään halusi kiinnittää huomiota, sillä ihan selkeästi näin, että omaishoitajat työskentelevät nyt oikeastaan ammattilaisina palkkatyön ja yrittäjyyden välillä ja kuitenkin saavat siitä vain minimipalkkakorvauksen eikä aina oikeastaan sitäkään, joissakin kunnissa ehkä juuri näin, mutta joissakin huomattavasti alle sen. He ovat työehtosopimusten, työaika- ja vuosilomalakien ulottumattomissa, ja tällä tavalla kuitenkin tekemällä yhteiskunnalle erittäin arvokasta ja jopa säästävää työtä he tarvitsisivat kaikki ne palkkaukseen liittyvät tuet ja edut, jotka siihen oleellisesti kuuluvat.

Ministeri Huttu-Juntuselle toteaisin, että kun valiokunta on nyt kiinnittänyt myös tähän puoleen mietinnössään huomiota, on syytä seurata rahapalkkioiden kehitystä ja huomioida myös verotuksen vaikutukset. Varmasti ministeriön kannattaisi nyt myös tarkasti katsoa, mitä asian parissa voitaisiin tehdä, ja käydä vaikka Kuntaliiton kanssa neuvonpitoa ja keskustelua siitä, että sieltä menisi ohjeistusta kuntiin, jotta kun-

nissa saataisiin vähän yhtenäisempää käytäntöä kuin tänä päivänä. Samalla toivoisin kyllä, että erityisesti painotettaisiin myös sitä säästöä, (Ed. Aittoniemen välihuuto) mitä omaishoitajat yhteiskunnalle omalla työllään tuottavat, joten se myös olisi yksi hyvä asia. — En malta lopuksi olla sanomatta ed. Aittoniemelle jälleen kerran: Eikö mitään hyvää saisi hallituksen taholta tehdä? Edes yksi vapaapäivä on minusta erittäin hyvä uudistus.

Ed. Halonen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. R a s k : Rouva puhemies! Tässä on toteutuksessa vanha viisaus siitä, että vaatimukset kasvavat vähimmäisvaatimusten tultua täyteen. On erittäin hyvä, että omaishoitajat saavat yhden vapaapäivän kuukaudessa. Suunta on aivan oikea, ja tästä on hyvä jatkaa oikeaan suuntaan eteenpäin.

Tämän lain yhteydessähän on käymässä niin, että kuntien kustannukset tästä jonkun verran kasvavat. On arvioitu, että noin 81 miljoonaa markkaa, joista he saavat valtiolta vajaa 20 miljoonaa markkaa takaisin valtionosuuksina.

Se tärkein asia, mikä tässä on oivallettu ja on hyvä tuoda esille edelleenkin, on se, että kun muutama kymppi tai satanen annetaan omaishoitajille vapaapäivän muodossa, se tulee todella säästämään kuntien tulevia kustannuksia tuhansia markkoja, kun ei hoidettavia tarvitse niin pian laitoshoitoon toimittaa. On oivallettu, että omaisten jaksaminen jatkuu pitempään, kun he välillä saavat ihan hyvällä omallatunnolla huoahtaa.

Omaisten kohdalla asia, jota on myös syytä pohtia, on se, että kun he saavat vapaapäiväoikeuden, niin sinä vapaapäivänä, kun heidän hoidettaviaan hoidetaan, jos heidät viedään kunnan johonkin laitokseen palvelua saamaan, palvelukotiin tai muualle, siitä heidän pitää maksaa tietysti palvelumaksu, minkä itse asiassa omaishoitajat maksavat vapaapäivästään. Mutta tähän ei tässä vaiheessa haluttu puuttua. Pidettiin tärkeimpänä, että tämä tärkeä asia aloitetaan nyt.

Ed. R i m m i : Rouva puhemies! Omaishoitajien asemasta on paljon keskusteltu ja tässäkin salissa käytetyissä puheenvuoroissa tunnustetaan omaishoitajien erittäin arvokas työ. Siitä ei varmaan kukaan olekaan mitään muuta mieltä.

Minua harmittaa henkilökohtaisesti kovasti se, että arvostellaan jotakin asiaa, jota on vuosikaudet yritetty hoitaa ilman tulosta ja joka vihdoin etenee edes pienillä askelilla, kuten tässä tapauksessa on tapahtumassa: pieni askel, yksi vapaapäivä. Se on kuitenkin alku. Se on alku asialle niin, että sen tärkeys tunnustetaan. Tunnustetaan se, että omaishoitajat todella tarvitsevat vapaapäiviä. Kannetaan huolta siitä, että he jaksaisivat tehdä sitä erittäin arvokasta työtä, jota he tekevät vanhusten piirissä, sairaitten omaistensa piirissä. Usein hoidetaan esimerkiksi syvästi kehitysvammaisia lapsia jne.

Minusta ei ole syytä vähääkään vähätellä tätä yhtä päivää. Minun vanha vaarini sanoi aina, että markka on, likka, miljoonan alku. Minä olisin tässäkin sitä mieltä, että tämä yksi päivä on alku sille, että omaishoitajille saadaan normaalit vapaapäivät ja normaalit lomaoikeudet ajan kanssa.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa rouva puhemies! Varmasti tässä on, aivan niin kuin ed. Rimmi totesi, hyvästä asiasta kysymys. Yksi päivä on vähän kuukaudessa, mutta sillä on merkittävä symbolivaikutus sen lisäksi, että se on todellakin vapaapäivä siitä työstä, mitä muuten tehdään usein läpi kuukauden, symbolivaikutus siinä, että myös yhteiskunta tunnustaa tämän työn, mitä tehdään kotona. Hoidetaan ehkä lapsia, vaikeasti vammautuneita, kehitysvammaisia potilaita tai huonokuntoinen vanhempi ihminen hoitaa toista huonokuntoista, vielä huonokuntoisempaa. Siis tehtävä on todella sekä arvokas että myös erittäin vaativa ja rasittava sitä suorittavalle.

Arvoisa rouva puhemies! Haluaisin viitata vielä siihen, että tämä toiminta, omaishoito, kotona tapahtuva hoito, ei onnistu ilman sairaalapaikkoja. Varsin usein välillä tarvitaan intervallihoidtoa, potilas tai hoidettava lyhyeksi aikaa sairaalaoastolle, jossa hänen tilansa jälleen paranee, hän on jälleen kotikuntoinen, voidaan jatkaa kotona. Näin ollen tämä yhteinen ketju, yhteistyö sekä laitoksen, sairaalan, sairaalan osastojen että kotona tapahtuneen omaishoidon ja muun avohoidon kesken on erittäin tärkeitä ja tulee huomata tämä kokonaisuus.

Ed. V e h k a o j a : Arvoisa rouva puhemies! Niille, jotka nyt vähättelevät tätä yhden vapaapäivän saavutusta, haluaisin muistuttaa, että silloin, kun tätä lakia alun perin tehtiin, elettiin Ahon hallituksen aikaa. Silloinen oppositio ja

monet asiantuntijat yrittivät kaikkensa, jotta olisi saatu oikean työsuhteen arvo tälle työlle. Silloin emme onnistuneet. Nyt onneksi olemme vähän liikkeessä.

Ed. Aittoniemelle kertoisin, että sellainen laki on olemassa kuin sotilasvammalaki, jolla hän voi kotikunnassaan heti panna pystyyn paremmat omaishoitopalvelut sotainvalideille. Sotainvalidiin kohdalla ei ole mikään laki esteenä ja valtio vielä maksaa viulut, terveisiä vain sinne kotikuntaan, jolloin voidaan omaishoito järjestää esimerkiksi, mallikelpoisella tavalla ainakin silloin, kun se annetaan sotainvalideille, vaikka tiedän, että monet kunnat ovat yrittäneet väittää, että voidaan toteuttaa vain samalla tavalla sitä palvelua kuin muille kuin sotainvalideille. On vaativa tehtävä muotoilla se palvelu toisella periaatteella sotainvalideille, mutta se on mahdollista. Se on sillä periaatteella mahdollista, että eduskunta on täällä tehnyt aikanaan päätökset, joissa sotainvalidit ovat etusijaistettu joukko. Heille annetaan enemmän. Me olemme halunneet antaa heille enemmän etuja. Siitä vain tekemään vielä parempaa jälkeä.

Vielä ed. Raskille ja ed. Tiusasellekin itse asiassa haluaisin sanoa, että myöskään mikään laki ei tällä hetkellä estä sitä, että asiakkaalle kotipalvelupuolella määritellyllä kuukausimaksulla tätä intervallihoidtoa voidaan järjestää ilman, että koituu lisäkustannuksia asiakkaalle. Se on kunnan harkinnassa tänäkin päivänä.

Ed. T u l o n e n : Arvoisa puhemies! Mielestäni ensimmäinen hyvä asia tässä uudessa lakiesityksessä on se, että omaishoitajat on yleensä tiedostettu, että he ovat olemassa. Kun kenestäkään ei lue missään lakiesityksessä eikä muissaakaan esityksissä, tulee sellainen tunne, että heitä ei ole olemassa. Minusta tämä on lain henki ja se on hyvä asia.

Me kaikki tiedämme, että yksi päivä kuukaudessa on hyvin pieni määrä, mutta on kuitenkin. Ilman päiväsairalatoimintaa, jota onneksi on monissa, varsinkin suuremmissa kaupungeissa, omaishoidon tuki sataprosenttisesti ei tule toimimaan, puhumattakaan pitemmistä intervallipaikoista eli väliaikaisista kahden viikon kuntoutusjaksoista. Näiden yhteismitallisuudella yhdessä omaishoidon kanssa mielestäni voidaan laajentaa pitkäaikaissairaiden hoitomahdollisuuksia. Aika monet kotona sairasta tai vanhusta hoitavat ovat kyselleet muun muassa uudesta työministeriön yhdistelmäluusta, voiko tällaista mahdollisuutta käyttää.

Uskon, että vanhuksen tai sairaan vieressä sen hoitajan, joka häntä hoitaa, päivät ovat pitkiä ja ympyräisiä. En usko, että pelkästään tällä sitä tuskaa poistetaan, mutta uskoisin, että monelta muulta hallinnonalalta on tulossa sellaista väljyyttä, jota kenties voitaisiin myöskin käyttää vanhusten kotona hoitamisen edistämiseen.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Jo on aikoihin eletty, kun vasemmistoliitollekin markkkojen sijasta kelpaavat symbolit. Eivät edellisen hallituksen ja eduskunnan aikana kellekään symbolit, mutta nyt kelpaavat kyllä.

Minä arvostan omaishoitoa. Se on selvä asia, koska se on perinne vanhasta perhekeskisuudesta, jossa perheessä hoidettiin loppuun, haudantaan saakka, vanhukset. Se, joka oli paremmassa kunnossa, hoiti. Minä arvostan sitä, ja tämä on erittäin välttämätöntä. Mutta yksi vapaapäivä, minä toistan sen edelleen, on liian vähän, mutta se on nähty nyt valtavana edistysaskeleena vasemmistoliitonkin puolella: nyt on todella autettu köyhän asiaa. Ei tällä tavalla ole asia ollenkaan.

Mitä tulee sotavammaisiin ja tällaisiin, ei tämä asia toteudu sillä tavalla kuin annettiin ymmärtää muistaakseni ed. Vehkaojan taholta. On hyvin harvinaista, että näitä lakeja käytetään. Eikä se pure kuitenkaan sitten sotaveteraanien osalta, jotka vanhenevat ja tulevat pikkuhiljaa ilman sotavammoja tiettyyn vaiheeseen elämässään, jolloin jokapäiväinen, jokatuntinen auttaminen esimerkiksi oman aviopuolison osalta on välttämätöntä ja tärkeätä. Nämä ovat selityksiä tällaiselle, mitä ed. Vehkaja esitti.

Ed. K a n k a a n n i e m i : Arvoisa puhemies! Kun omaishoitoa pantiin alulle tasan viisi vuotta sitten, silloin käytiin keskustelua voimakkaasti siitä, pitäisikö omaishoitajat ottaa kuntien työsuhteisiksi työntekijöiksi vaiko lähteä tällaiselta sopimuspuolelta, eräänlaiselta yritystyyppiseltä pohjalta. Silloin lähdettiin siitä, että sopimuspuolelta eli hoitajan ja kunnan välinen sopimus on käytössä oleva malli.

Se on sikäli ongelmallinen, että hoitajille ei kerry sosiaaliturvaa. Se on tullut esille esimerkiksi eräässä keskisuomalaisessa pienessä kaupungissa. Viime viikolla sieltä soitettiin minulle tästä asiasta. Siellä on ensinnäkin, niin kuin ed. Vehkaja taisi sanoa, dumpermalli käytössä eli korvaus on vedetty niin pieneksi kuin mahdollista. Sen lisäksi, jos hoidettava joutuu muutamaksi päiväksi johonkin hoitoon — esimerkiksi

ed. Tiisanen mainitsi, intervallihoidotyyppisestä tilanteesta — heti kunta eli siinä tapauksessa kaupunki nipistää pois niiden päivien osalta korvauksen. Tämä on aika kohtuutonta, koska hoitaja ei saa mistään sillä aikaa edes sitä pientä tuloa. Minusta tämän tyyppiset ongelmat tästä olisi kyllä korjattava.

Tämä vapaapäivä, minä annan siitä tunnustuksen, on hieno, ja on erittäin arvokasta, että siinä on nyt päästy tämän verran eteenpäin. On syytä jatkaa, mutta mainitsemani ongelma pitäisi ehkä asetuksen korjaamisella korjata mahdollisimman pian.

Ed. K u o p p a : Arvoisa puhemies! Vapaapäivä on tietenkin tarpeellinen ja yksi päivä on aivan liian vähän, mutta on se tietenkin jokin alku, toivottavasti paremmalle.

Omaishoitoasiassa on mielestäni yksi yleinen hyvin hankala piirre: yleensä että henkilö voisi päästä omaishoitajaksi ja hän voisi saada sen omaishoitajaedun. On paljon omaishoitajia, jotka eivät ole saaneet sitä etua, vaikka käytännössä ovat omaishoitajia. Mielestäni tämä on tässä asiassa yksi sellainen suuri ongelma, jota ei tällä lakiesityksellä ratkaista.

Toinen asia on se, että kun monet eläkeläispuolisot hoitavat toista, parempikuntoinen eläkeläispuoliso hoitaa heikompi-kuntoista, verotus tekee sen, että omaishoitajasopimuksesta ja palkkion pienuudesta johtuen hänelle taloudellinen hyöty jää lähes olemattomaksi, koska verotus vie sen hyödyn. Tätä taustaa vasten myös palkkion määrän tulisi olla sellainen, että tästä todella myöskin omaishoitajalle jäisi muutakin kuin hyvä mieli siitä, että hän on hoitanut omaistaan. Omaisen on varmasti tyytyväinen siihen, ja yhteiskunnalle se on ylivoimaisesti halvin hoitomuoto.

Omaishoitajalle tämä työ on tavattoman raskasta ja vapaapäivät ovat kyllä välttämättömiä, jotta ihmiset yleensä kestäisivät ja jaksaisivat omaisen hoitaa. On aina muistettava, että hyvin usein omaishoito on ympärivuorokautista työtä. Siinä mielessä vapaata tarvitaan välttämättömästi.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa rouva puhemies! Mikään ei tätäkään ennen ole estänyt kuntia järjestämästä vapaapäiviä, vaikka kaksi päivää viikossa, mutta kun realismi on mitä on, niin kunnissa ei ilmeisesti ole varaa ollut tällaiseen. Sen takia näköjään me tarvitsemme lainsäädäntöä siihen, että pikkuhiljaa tehdään sitä ja anne-

taan nyt yksi vapaapäivä. Jatkossa kai pitää asettaa tavoitteeksi, että on mahdollisesti joka viikko yksi vapaapäivä. Jos mennään tarpeeksi pitkälle, eikö kaksi vapaapäivää ole ihan kohtuullista viikossa, kun ottaa huomioon vielä, että monessa tapauksessa se on ympärivuorokautista hoitoa jossakin mielessä? Se vähän riippuu vaikeusasteesta.

Ed. Aittoniemi meni pois, mutta tavoitteitahan meidän pitää asettaa tietysti tulevaisuuteen. Nyt ollaan tällä kynnyksellä, joka on hyvä kynnyks. Toivon mukaan ensi vuonna on rahaa ja mennään seuraavalle kynnykselle sitten.

Ed. V e h k a o j a : Arvoisa puhemies! Sotainvalidiin mahdollisuudet saada omaishoidon tukea ovat paremmat kuin muiden. Ei tämä mitään salatiedettä ole, vaikka ed. Aittoniemi vastauspuheenvuorossaan vähän näin kuvittelikin. Mutta ehkä, kun hän ei ole salissa, totean vain, että annan näitä konsulttiohjeita vaikka salin ulkopuolella, että hän saa kotikunnassaankin tämän asian kuntoon.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

11) Hallituksen esitys laiksi Kera Oy -nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 200/1997 vp
Talousvaliokunnan mietintö 23/1997 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 23.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

12) Hallituksen esitys laiksi ympäristövahinkovakuutuksesta ja laiksi vakuutuslainsäädännön muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 82/1997 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö 11/1997 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on ympäristövaliokunnan mietintö n:o 11.

Keskustelu:

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa rouva puhemies! Tämä hallituksen esitys n:o 82 on sekä kansalaisten että ympäristön kannalta oikean suuntainen ja hyvä. Se tuo Suomeen ympäristövahinkovakuutusjärjestelmän. Lain perusteella korvattaisiin sellaiset ympäristövahingot, joista korvausta ei ole saatu korvausvelvolliselta tai tätä ei ole saatu selvitettyksi. Näissä tapauksissahan käytännössä vastuu on jäänyt kunnan harteille ja kuntalaisten maksettaviksi.

Yksityisoikeudellisen yhteisön, jonka toimintaan liittyy ympäristövahingon vaara, tulee ottaa ympäristövahinkovakuutus. Vakuuttamisvelvollisuudesta säädettäisiin tarkemmin asetuksella. Ehdotetun lain mukaista vakuutustoimintaa harjoittavien vakuutusyhtiöiden olisi kuuluttava perustettavaan Ympäristövakuutuskeskukseen. Lakiehdotuksen mukaisesta korvausjärjestelmästä suoritettavalle korvaukselle säädettäisiin enimmäismäärä. Yhdestä vahinkotapahtumasta maksettaisiin korvausta enintään 30 miljoonaa markkaa.

Ehdotetut lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan aikaisintaan noin yhdeksän kuukauden kuluttua siitä, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu. Ympäristövahinkovakuutuslakia ei sovellettaisi ennen lain voimaantuloa harjoitetusta toiminnasta johtuneen vahingon korvaamiseen, siis kysymyksessä ei ole taannehtiva laki.

Arvoisa puhemies! Valiokunta käsitteli tätä asiaa yksimielisesti ja sai myös sillä tavalla asiaan muutosta — asia ikään kuin kehittyi valiokuntakäsittelyssä — että vakuuttamisvelvollisuus liikevaihdon sijasta katsottiin aiheelliseksi pohjata ympäristölupaan. Vakuutusvelvollisuuden kytkeminen ympäristölupaan lisäisikin oikeusvarmuutta, koska vakuuttamisvelvollisuutta ei tällöin tarvitsisi ratkaista luvanvaraisuudesta poikkeavin kriteerein. Myös korvausjärjestelmästä aiheutuvat kustannukset kohdistuisivat tällöin tasapuolisemmin kaikille niille yrityksille, joiden toiminnasta voi aiheutua ympäristövahinkoa.

Näin ollen valiokunta päätyikin yksimielisessä mietinnössään toteamaan: "Hyväksyessään nyt vakuuttamisvelvollisuutta koskevan 2 §:n hallituksen esittämässä muodossa, jolloin vakuutusvelvollisuus jää asetuksella tarkemmin säädettäväksi, valiokunta edellyttää hallituksen huolehtivan siitä, että ympäristövahinkovakuutuslakia koskevassa asetuksessa vakuuttamisvelvollisuus kytketään ympäristölupajärjestelmään vaihteittain niin, että vakuuttamisvelvollisuus on

voimassa tarkoitetussa laajuudessaan ympäristönsuojelulain voimaantullessa.”

Ympäristönsuojelulaissa on uusi käytäntö, jolloin yhdessä luvassa tulisi kaikki ympäristöluvat. Valiokunnan saaman tiedon mukaan tämä laki tulisi eduskuntaan noin vuoden kuluttua eli syksyllä 1998, jolloin tämä eduskunta vielä ehtisi käsitellä tämän varsin merkittävän ympäristölainsäädäntöhankkeen. Valiokunta omalta puoleltaan vielä mietinnössään kiirehtii tämän lakiesityksen valmistamista eduskunnan käsittelyyn.

Lopuksi, arvoisa puhemies, valiokunta katsoi myös, että tämä lakiesitys ei oleellisesti lisää yritysten taloudellista taakkaa. Vakuutusmaksut olisivat 2 000 markasta suurimpien yritysten 300 000 markkaan vuositasolla. Keskimääräinen maksu olisi noin 4 300 markkaa vuodessa.

Ed. R i m m i : Rouva puhemies! Kuten ympäristövaliokunnan puheenjohtaja ed. Tiusanen edellä kertoi, tämä ympäristövahinkovakuutuslaki on todella tervetullut ja tärkeä. Kun kuulimme asiantuntijoita, yrityselämän edustajat jonkin verran harmittelivat sitä, että mahdollisesti heille tulee uusia rasituksia, mutta kuten ed. Tiusasen puheenvuorossakin edellä todettiin, kuitenkin nämä maksut eivät meidän yrityselämällemme ole kohtuuttomat. Kun siitäkkin näkökulmasta tarkastellaan tätä, niin tämän lain voimaantulon jälkeen ei enää ole mahdollista se, että meille tulisi lisää sellaisia isännättömiä ympäristöongelmia, joista kukaan ei vastaisi.

Jos ajatellaan olemassa olevaa tilannetta vasten tätä asiaa, miettii vain sitä, että on hyvä, että edes nyt olemme viisastumassa, kun meillä on paljon suuria ympäristöongelmia: huoltoasemien pohjia, erilaisia kaatopaikkoja, miljoonien ja miljardien edetä tässä maassa puhdistettavia maa-alueita. Kunnilla ei ole rahaa niitä puhdistaa, valtion kassassa on todella pienissä se raha, mikä vuosittain kyetään näihin tarkoituksiin laittamaan. Olemassa olevatkin ongelmat pitäisi kyetä saamaan järjestykseen, ja todella suurella tyydytyksellä valiokunnan jäsenenä voi tätä ympäristövahinkovakuutuslakia tervehtiä. Toivoisin, että kansanedustajat todella myös paneutuisivat tähän tärkeään lakiin ja osaisivat omalta osaltaan olla tyytyväisiä, että tällaista lainsäädäntöä ollaan tekemässä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

13) Hallituksen esitys laiksi ulkomaalaisrekisteristä

Hallituksen esitys 206/1997 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti hallintovaliokuntaan.

14) Hallituksen esitys laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys 207/1997 vp

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin hallintovaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Meillä on ollut tällä vuosikymmenellä suhteellisen hyvin toimiva turvapaikkojen käsittelyjärjestelmä ja se on karsinut meiltä kaikenlaiset onnenonkijat, ainakin osaksi, onnenonkijat turvapaikan hakemisessa siten, että kun vuonna 90 meillä oli lähes 3 000 turvapaikan hakijaa, niin vuonna 96 heitä oli enää noin 700. Tähän vaikutti se, että meillä turvapaikkalautakunta oli varsin nopea päätöksissään Ulkomaalaisviraston päätösten vahvistajana.

Nyt turvapaikkalautakunta lopetetaan tämän lain mukaisesti. Ulkomaalaisviraston päätöksistä valitetaan normaalissa hallintomenettelyjärjestelyssä Uudenmaan lääninoikeuteen ja sieltä edelleen korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Tämä merkitsee käytännössä sitä, että prosessi sellaisen osalta, joille turvapaikkaa ei myönnetä, tulee erittäin pitkäksi suhteessa siihen, mikä se on tänä päivänä.

Näille, sanoisinko, perusteetta maahantulleille varataan ainakin vuoden tai kahden oleskelu täällä, ennen kuin karkotuspäätös tulee. Monta kertaa on sillä tavalla, että kun täällä on vuosi tai kaksi saatu olla, katsotaan, että ei voida enää ajaa täältä pois, vaikka ei olisi mitään perusteita, kun täällä on saanut ystäviä ja tuttavuuksia vuoden ja kahden aikana.

Minä pidän hyvin huonona tätä järjestelmää. Tämä Ulkomaalaisvirasto ynnä turvapaikkalautakunta oli sopiva ja hyvä yhdistelmä, ja minä vähän epäilen, että uusi järjestelmä johtaa huomattavasti huonompaan tulokseen, kuin se, mikä on nyky-Suomessa ollut.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään hallintovaliokuntaan.

15) Hallituksen esitys luottolaitostoinnasta annetun lain ja sijoituspalveluyrityksistä annetun lain sekä eräiden niihin liittyvien lakien muuttamisesta

Hallituksen esitys 208/1997 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti talousvaliokuntaan.

16) Hallituksen esitys laiksi arvopaperimarkkinain muuttamisesta sekä muuksi arvopaperikautaan selvitystoimintaa koskevaksi lainsäädännöksi

Hallituksen esitys 209/1997 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti talousvaliokuntaan.

17) Hallituksen esitys laiksi siemenkauppalain muuttamisesta

Hallituksen esitys 211/1997 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

18) Hallituksen esitys laeiksi kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain sekä eräiden muiden metsätalouden rahoitukseen liittyvien lakien muuttamisesta

Hallituksen esitys 212/1997 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

19) Hallituksen esitys laiksi vientitakuulain muuttamisesta

Hallituksen esitys 213/1997 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti talousvaliokuntaan.

20) Hallituksen esitys laiksi teknologian kehittämiskeskuksesta annetun lain muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys 214/1997 vp

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin talousvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. M. M a r k k u l a : Arvoisa puhemies! Haluan lyhyesti todeta, että tämä lakiesitys on varmasti hyvin tarpeellinen. Toivoisi kuitenkin, että valiokunta arvioisi Tekesin toimintaa riittävän ennakkoluulottomasti ja riittävän laajasti. Viitataan yhteen yksityiskohtaan. Eduskunnan tulevaisuusvaliokunta teetti vertailututkimuksen Wisconsinin osavaltion ja Suomen välisestä kysymyksistä. Yksi tuon tutkimuksen johtopäätöksistä oli suositus, jonka perustelu ensinnäkin kuului: "Wisconsinissa liike-elämää ja tuotantoa palvelevassa toiminnassa syntyi vuodesta 89 vuoteen 95 yhteensä 36 000 uutta työpaikkaa, kun vastaava lisäys Suomessa oli vain noin 3 500." Varsinainen johtopäätös, jos tämän taas kiteytän, kuului: "Tekesin tulisi rahoittaa ohjelmia, jotka keskittyvät yksinomaan palvelualan kasvattamiseen. Tämä merkitsee markkinatutkimuksen, liiketoiminnallisen osaamisen ja muiden ei-teknologisten liiketoiminnan menestystekijöiden rahoittamista ja tukemista."

Tällä esityksellä todella halutaan laajentaa teknologian leviämistä myös sellaisille aloille ja sellaisiin toimintoihin, joissa perinteisesti ei teknologiaa riittävästi käytetä. Tätä kautta toivotavasti nyt, kun lakiesitystä eduskunnassa arvioidaan, nähtäisiin koko teknologiatointinta ja myös Tekesin rooli riittävän monipuolisesti, riittävän laaja-alaisesti. Tätä kautta saisimme syntymään niitä Suomessa peräänkuuluttamiamme uusia työpaikkoja, joita todella välttämättä Suomessa tarvitaan ja jotka useasti perustuvat teknologian ja monipuolisen osaamisen hyväksikäyttöön.

Ed. T i u r i : Arvoisa puhemies! Tämä lakiesitys näyttää tekevän nykytilannetta vastaavaksi Tekesin lain niin, että se on minusta aivan hyvä ja järkevä esitys. Toivon, että se valiokunnassa menee sellaisenaan läpi. Siihen voi tietenkin lisätä esityksiä siitä, miten Tekes parhaiten tehtävänsä voi hoitaa.

Täällä on joskus esitetty, että aluepolitiikka pitäisi ottaa huomioon, kun tuotekehitysvaroja jaetaan, mutta minusta aluepolitiikka pitää ottaa huomioon silloin, kun mahdollisesti jaetaan yritystukia tai EU:n rahoja, niin että eri alueilla yritysten kyky toimia parane ja ne voivat myöhemmin saada myös Tekesiltä avustusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään talousvaliokuntaan.

21) Hallituksen esitys laeiksi työttömien omaehtoisen opiskelun tukemisesta ja opintotukilain 6 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys 215/1997 vp

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin työasiainvaliokuntaan, jolle sivistysvaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

Keskustelu:

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Koin on kapeilla hartioilla oppositiopolitiikka tässä talossa, vaikka vain vuosi on vaaleihin, mutta perheellisen on pakko yrittää eli tästäkin asiasta todeta se, että hallitushan on tämän koko vaalikauden pyrkinyt korjaamaan työttömyystilastoja siirtämällä työttömiä opiskelun piiriin, mikä on sellaisenaan hyvä, mutta se ei ole mitään työtä, kun ollaan seitsemännellä tai kahdeksannella kurssilla eikä ole mitään tietoaakaan työnsaannista.

Tämä laki käsitykseni mukaan noudattaa samaa periaatetta. Pyritään ainakin jossain määrin työttömyystilastoja putsamaan. Tässä on 500 päivää mahdollisuus saada peruskorvausta omaehtoisen opiskelun tukena. Sellaisenaan se on hyvä. Minä en yhtään arvostele niitä, jotka haluavat työttömyyden kentästä pois ja haluavat kehittää itseään, mutta hallituksen osalta tämä on samaa vanhaa systeemiä. Saadaan näyttämään ennen vaaleja työttömyystilastot ruusuksilla, vaikka todellisuudessa työllisyys ei ole lisääntynyt käytännössä yhtään, vain kurssipäivät, joille kurseille ihmisiä ajetaan peruspäivärahalla. Näin on, rouva puhemies, asia. Täytyy se tässä tuoda esille, niin kuin sanotaan, totuuden nimissä.

Ed. Tiilikainen: Arvoisa puhemies! Käsittävänä oleva hallituksen esitys työttömien omaehtoisen koulutuksen tukemisesta ja opintotukilain 6 §:n muuttamisesta on yleislakouhan tulos ja näin ollen jo lähtökohtaisesti kyseenalainen. Sekavien neuvotteluvaiheiden jälkeen keväällä 96 eräät tahdonilmaisut, silloin

vielä selvityselvöllisyyden muodossa ilmaistut, muuttuivat askel askeleelta työttömyysturvan säästöpäätöksiä vesittäviksi. Kyseessä ovat ennen kaikkea palkansaajajärjestöjen arvovaltaan liittyvät näkökohdat eikä vakaumus. Koulutusvakuutusidean ”hyödyllisyydestä” todistaa sekin, että uudistuksen ensimmäinen pitkäaikaisytyöttömille tarkoitettu osa, joka on ollut voimassa elokuun alusta, on tähän saakka ollut melkein täydellinen fiasko, vaikka käsiteltävänä olevan esityksen perusteluissa yritetään erilaisia selityksiä tuen erittäin alhaiseen käyttöasteeseen löytääkin.

On myönnettävä, että ajatus päältäpäin katsottuna näyttää järkevältä. Useinhan on ihmetelty, miksi työttömät eivät saa opiskella työttömyysturvalla. Uudistus näyttää myös olevan sopusoinnussa työvoimapolitiikan aktivoimistavoitteiden kanssa. Valitettavasti näiden yleisten toteamusten takana piilee paljon periaatteellisia ongelmia, joista esityksessä kuitenkin ei puhuta juuri mitään.

Uudistuksella monimutkaistetaan jo nyt pirstoutunutta aikuiskoulutusjärjestelmää ja siihen liittyviä opintososiaalisia oikeuksia. Ehdotus ei perustu tarveanalyysiin. Luotettavat luvut kohderyhmän aikeista käyttää uutta järjestelmää puuttuvat. Myös ehdotuksen taustalla olevassa selvitysmiesten raportissa analysoidaan nykyistä pirstaloitunutta järjestelmää, mutta päädytäänkin vain ehdottamaan siihen uutta, toimeksianton mukaista osaa. Tällä tavalla vaikeutetaan entistään johtopäätösten tekemistä koulutukseen käytettyjen resurssien vaikuttavuudesta myös työllisyyteen.

Suuri epävarmuustekijä on, miten uudistus loppujen lopuksi vaikuttaa työvoimavirtoihin työttömyyden ja työelämän välillä. Paraneeko työllistyminen todella koulutuksen jälkeen vai muodostuuko siitä vain uusi este ottaa vastaan työtä? Ovatko koulutuspäivärahalla opiskelevat enää faktisesti työmarkkinoiden käytettävissä?

Nuorten kohdalla uudistus menee aivan toiseen suuntaan kuin ne päätökset, joita olemme aiemmin tehneet. Esimerkiksi työmarkkinatuen saamisen ehtoja on tiukennettu. Kuitenkin on edelleen voimassa suhteellisen tiukka yhteensovitus opintotuen ja ansiotulojen välillä, mitä on joskus vaikea selittää nuorille. Tosiasia on myös, että tämän jälkeen meillä on ammatillisessa koulutuksessa selvemmin eri kasteihin kuuluvia opiskelijoita heidän opiskellessaan eri korvaustasoilla. Tämä aiheuttaa varmasti kateutta ja närää. Hallituksen esityksessäkin todetaan, että uudis-

tus kiristää kilpailua opiskelupaikoista aikuisopiskelijoiden keskuudessa.

Tätä taustaa vasten on myös hyvin vaikea ymmärtää, että hallitus loppumetreillä suostui selvään iltalypsyyn muuttamalla voimaantulosäännöstä niin, että päivärahaoikeutta pidennettiin sadalla päivällä niiden osalta, jotka aloittavat koulutuksen ensi vuoden aikana. Varsinkin on vaikea ymmärtää puheena olevaa väliinputoamisvaaraa, kun uudistuksen ensimmäinen osa ei ole kiinnostanut. Päivämääristä riippumatta on aina niitä, jotka ovat ansiosidonnaisen kauden loppupuolella ja joilta aika on loppumassa kesken. — Mahdollisesti olen ymmärtänyt asian kokonaan väärin.

Esitykseen jää liian paljon avoimia kysymyksiä valiokuntakäsittelyyn. Uudistuksen todellinen tarve olisikin selvítettävä juuriaan myöten. Viisainta olisi ollut, ettei rajoitettuja varoja sidotaisi näin epävarmaan tarkoitukseen. Työttömät hyötyisivät eniten, jos nämäkin rahat käytettäisiin suoraan työllistämistukeen, työllistymiskynnyksen madaltamiseen eli verokiilan kaventamiseen.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa rouva puhemies! Pyysin tämän puheenvuoron lähinnä ed. Aittoniemen puheenvuoron innoittamana. Toteaisin, että ihan totuuden nimessä voisi ed. Aittoniemielle todeta, että edellisen hallituksen aikana moninkertaiseksi räjähtänyt työttömyys oli sitä luokkaa, ettei työttömyystilastoja saa kyllä millään opilla tämän eduskuntakauden aikana ruusuisiksi, niin kuin totesitte. Siitä huolimatta yhdyn siihen, että hallitusta pitäisi patistaa vielä aktiivisempaan työllistämiseen ja työttömyyden vähentämiseen. Varmasti pieni- ja keskituloisten verotuksen keventäminen ja palvelujen arvonlisäveron alentaminen olisivat tämän tyyppisiä toimenpiteitä.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa rouva puhemies! Kyllähän hallitus parempaan suuntaan on koulutusvakuutussysteemiä esittämässä, ja siinä mielessä ihmetyttävät jotkut käytetyistä puheenvuoroista, joissa tuomitaan koko ajatus. En tiedä, mihin se kaikki voi perustuakaan. Joitakin tuntuu huolestuttavan se, että työttömyystilastot alenevat. Joillekin se tietysti on myönteinen seikka. Ainakin itse näkisin, että kaikkien meidän pitäisi taputella käsiämme, jos semmoinen saataisiin aikaan.

Se työttömyyden aika, joka voidaan käyttää koulutukseen, on aktiiviaikaa ja myönteistä. Us-

koisin, että siinä ammattitaitokin jopa kehittyy ja ainakin koulutuksessa olevat suomalaiset ovat paremmassa iskukyvyyssä, ainakin henkisesti valmiimpia sijoittumaan työelämään, jos työtä löytyy.

Laissa todetaan, että koulutuspäiväraha rahoitetaan samalla tavalla kuin vastaavan tasoiset työttömyysetuudet. Onko tämä se näräkohta, joka tuntuu pahalta? Tähän osallistuvat myös työnantajapiirit ilmeisesti työttömyysvakuutuksen muodossa, näin olen käsittänyt, jolloin myös isot firmat joutuvat maksamaan vähän kalliimpia maksuja. Minusta se on ihan oikein, koska sitä kautta on myös työttömyyttä tehty hyvin paljon. Siellä automatisoidaan ja potkitaan porukkaa pois. Sieltä on tullut myös tähän putkeen ihmisiä, jotka menevät koulutukseen.

Ed. M. M a r k k u l a : Arvoisa puhemies! Lain tuominen eduskuntaan tässäkin muodossa osoittaa, että koulutusvakuutusjärjestelmää pitää edelleen kehittää. Laissa on myös hyvin oleellista se, että uskallettaisiin lähteä entistä määrätietoisemmin tarkastelemaan koulutusta aina yksilön omasta lähtökohdasta, oman oppimisen, oman ammatillisen kehittymisen näkökulmasta.

Oleellinen osa laissa ovat 5 §:n määritelmät tästä koulutuksesta, jossa tavoitteena on nimenomaan edistää ammatillisia valmiuksia ja synnyttää riittävän pitkäkestoisia, vähintään 20 opintoviikon laajuisia, opintoja, jotka johtavat ensisijaisesti ammatilliseen perustutkintoon opistoasteen tutkintoon tai ammatikorkeakoulututkintoon tai valmistavat näyttötutkintona suoritettavaan ammatti- tai erikoisammattitutkintoon tai ammatilliseen perustutkintoon. Toki laissa määritellään muutamia muitakin vaihtoehtoja.

Haluan vahvasti suositella, että käytännössä siirryttäisiin pitkälle professional development -tyyppiin 40 opintoviikon kokonaisuuksiin, joissa yksilön omista lähtökohdista hänelle räätälöitäisiin koulutus yhdessä eri koulutusjärjestäjien ja yksilön itsensä kanssa siten, että koulutus todella antaisi riittävät perusvalmiudet elinikäiseen oppimiseen ja ammattitaidon jatkuvaan ylläpitoon. Täten laki myös omalta osaltaan paikkaisi niitä aukkoja, mitä koulutusjärjestelmässämme tällä hetkellä on. Lakia ei pidä nähdä erillisenä kokonaisuutena, vaan osana laajempaa koulutusjärjestelmän kehittämistoimintaa.

Ed. L a a k s o : Rouva puhemies! Ed. Tiusanen totesi, että työttömyystilastoja ei saada ruusuisiksi, ja edellytti lisätoimia.

Itse taas pelkään, että työttömyystilastot kyllä saadaan ruusuisiksi tämän hallituksen kaudella, sillä ilmeisesti työttömyystilastoja ollaan rukkaamassa uusiksi. Hallitusta ei näytä enää tyydyttävän se, että työministeriö pitää kuukausittain työttömistä tilastoa, johon on tilastoitu kaikki ne, jotka ovat työttömiä työnhakijoita. Hallitusta näyttää tyydyttävän enemmänkin Tilastokeskuksen mielipidetutkimuksena laatima työvoimatiedustelu, koska siinä työttömiä työnhakijoita saattaa olla jopa yli 100 000 vähemmän kuin työttömiä työnhakijoita on kortistossa.

Pelkään, että hallituksessa on meneillään saman kaltainen peli, josta entinen työministeri Urpo Leppänen tuli kuuluisaksi. Hänhän pudotti kuukaudessa työttömien lukumäärää yli 50 000:lla. Työministeriö päätti hallituksen suostumuksella jättää työttömyyseläkkeellä olevat työttömät kokonaan työttömyyskortiston ulkopuolelle. Näin työttömien työnhakijoiden määrä putosi kertaheitolla Sorsan hallituksen aikana 50 000:lla.

Pelkään sitä, että työttömyystilastot tehdään nyt ruusuisiksi ilman, että todellisessa työttömyystilanteessa tapahtuisi olennaista paranemista.

Sosiaali- ja terveysministeri M ö n k ä r e : Arvoisa puhemies! Kyllä nyt luulen, että ed. Laakso pelkää ihan turhaan, jos hän kuvittelee, että Suomessa voidaan tehdä tilastoja ruusuisiksi. Kyllä tässä on niin vakavasta asiasta kysymys, kun puhumme Suomen työttömyydestä tällä hetkellä, ettei hallitus mihinkään erilaisiin peleihin ole syylistymässä, vaan on tehnyt määrätietoisesti lukuisia eri toimenpiteitä työttömyyden ja nimenomaan kaikkein vaikeimman eli pitkäaikaisyöttömyyden voittamiseksi, mistä koulutusvakuutus on yksi hyvä osoitus.

Kun koulutusvakuutusjärjestelmää lähdettiin suunnittelemaan, hyvin monet tahot epäilivät, että sen muodostaminen ei ole mahdollista. Nyt olemme jo siinä tilanteessa, että teemme koulutusvakuutuksen toista vaihetta. Olemme saaneet lainsäädännön kirjoitettua ja voimme käytännössä ryhtyä antamaan työttömille mahdollisuuden omaehtoisen pitkäaikaisen koulutuksen saamiseen. Pitkäaikaistyöttömistä hyvin suurelta osin puuttuu juuri sen kaltainen koulutus, jopa peruskoulutus.

Näillä toimenpiteillä pyrimme aitoon työttömyyden vähentämiseen ja yksilöllisten ongelmien ratkaisemiseen. Meillä on myös muita toimenpiteitä: pitkäaikaistyöttömien palveluprojektit ja

työhallinnon tehopakettit ensi vuodelle. Mistään pelistä ei ole kysymys, vaan aidosta, rehellisestä ja ahkerasta työstä työttömyyden voittamiseksi.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Totesin jo, että Suomen historiassa on tehty ruusuisiksi työttömyystilastoja aiemmin: Sorsan hallituksen aikana Leppäsen ollessa työministerinä.

Toiseksi, ensimmäistä kertaa, rouva sosiaali- ja terveysministeri, viime kuussa työministeriö ei enää kertonut työttömien työnhakijoiden prosentuaalista osuutta työvoimasta. Aikaisemmin tämä on kerrottu joka kuukausi. Mutta se arvostelu, mitä muun muassa pääministeri Lipponen on kohdistanut työttömien tilastointiin, aikaansai sen, että työministeriö ensimmäistä kertaa jätti tämän luvun kertomatta, joka on tietenkin oleellinen luku, kun katsomme, onko työttömyys vähenemässä vai ei.

Kolmanneksi, täytyy myös sanoa se, että pääministeri on löytänyt 114 000 niin sanottua passiivista työnhakijaa, jotka hänen mielestään eivät kuulu työttömyyskortistoihin. Pelkään, että tämä löytö tulevaisuudessa johtaa siihen, että nämä 114 000, joka asiantuntijoiden mukaan on täysin tuulesta temmattu luku, putsataan työttömyyskortistoista pois, eivät enää näy tulevaisuudessa työttöminä työnhakijoina.

Ed. T i i l i k a i n e n : Rouva puhemies! Täällä kyllä unohdetaan se, että opiskelijoita on jo nyt kaksi eri kategoriaa: lukiopohjaiset korkeakouluopiskelijat ja sitten ammattikoulupohjaiset korkeakouluopiskelijat. Nyt luodaan kolmas kategoria tähän väliin, mikä ei varmaan ole omiaan parantamaan opiskelutilannetta.

Myös todettiin, että tämä edesauttaa työllistymistä, mutta työttömyyskoulutus ei kuitenkaan lisää työpaikkoja. Niiden syntymistä edistetään tukemalla yritysten toimintaedellytyksiä. Vero-kiila on yksi tärkeä asia ja byrokratian vähentäminen toinen. Minusta työttömyyden vähentämisessä pitäisi siirtyä puhumaan siitä substanssista, mistä on kyse, eli työttömyydestä, miten sitä voidaan torjua ja vähentää, eikä siitä, miten työttömille voidaan saada jotain toimintaa ja puuhaa työttömyyden aikana. Koulutuksen lisääntyminen ei näytä kauheasti parantaneen työllisyyttä. Substanssia enemmän kuin sitä, että puuhastellaan.

Sosiaali- ja terveysministeri M ö n k ä r e : Arvoisa puhemies! Ed. Tiilikaiselle ensin koulutus-

vakuutuksen tarkoittamasta koulutuksesta. Se ei ole mitään puuhastelua, vaan se on aivan aitoa ammattitaidon parantamista, peruskoulutuksen hankkimista. Ihan oikein tässä nyt vaatimukset asetetaan opetusviranomaisille, että sieltä tulee aitoa sisältöä, että vastataan työmarkkinoiden kysyntään. Siinä mielessä kritiikin kohde onkin ihan oikea.

Nyt ei ole kysymys mistään uudesta kastista. Meillä on ihan erikseen nuorisoasteen koulutus ja sen järjestelmät. Nyt puhumme siitä, miten voimme auttaa niitä pitkäaikaistyöttömiä, joilla ei ole koulutusta. Koulutus kiistatta lisää työllistymistä.

Ed. Laaksole työttömyyden tilastoinnista: Meillä on nyt siirrytty EU-käytäntöön. Tilastokeskus julkaisee EU-käytännön mukaiset työttömyysluvut. Siinä minunkin mielestäni tehtiin virhe, ettei säilytetty rinnalla aikaisempaa, vertailukelpoista tilastoa. Itse tieteellistä tutkimustyötä tehneenä pidän suorastaan käsittämättömänä sitä, ettei meillä ole entisiä, vertailukelpoisia lukuja. Työministeriön tilastostahan jopa laskettiin viime kuussa, mitä työttömyysprosenttia se vastasi. Siinä mielessä kyllä voi kysyä, mitä Tilastokeskus oikein ajatteli, kun hylkäsi vertailukelpoiset luvut. Kyllä meitä kaikkia kiinnostaisi aivan rehellisesti, mitä paranemista niissä luvuissa on tapahtunut.

Ed. Laakso (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ministeri Mönkäre on aivan oikeassa. Totta on myös, että työministeriön luvuista on hyvin helppo laskea, mikä oli työttömyysprosentti viime kuussa. Mielestäni tämä osoittaa herkkänähkaisuutta sen arvostelun edessä, jota ennen kaikkea eräät hallituksen ministerit pääministerin johdolla ovat kohdistaneet tilastointeihin.

Ongelma tässä on se, että kun tämä hallitus on ottanut ainakin tavoitteekseen työttömyyden puolittamisen, jossa pelkään itse sitä, että työttömyyden puolittaminen tapahtuu ei suinkaan niin, että syntyisi uusia työpaikkoja ja työttömät pääsisivät töihin, vaan nimenomaan kaunistamalla tilastoja. Muussa tapauksessa tämä tilastonikkarointi tuntuu vähän oudolta. Mikä on sen tavoite? Tiedämme, ministeri Mönkäre, molemmat, että työttömyystilastoja on kautta aikojen käytetty, kulloinkin hallitus ja samoin oppositio on käyttänyt, omien tarkoituserien ajamiseksi. Siksi me todella tarvitsemme vertailukelpoisia lukuja. Siitä olen samaa mieltä.

Ed. Viljamaa: Arvoisa puhemies! On varsin hyvä, että koulutusvakuutus saa näin pian jatkoa työttömien omaehtoisen opiskelun tukemisen muodossa. Kriteerit, joilla työttömät koulutukseen pääsevät, ovat hieman löyhennetyt, niin kuin oli tarkoituskin. Ensimmäiseen vaiheeseenhan pääsi ainoastaan, jos oli jo 12 vuoden työhistoria ja 2 vuoden aikana vähintään 1 vuosi työttömänä oloa. Nyt vaaditaan 12 kuukauden aikana 4 kuukautta työttömyyttä ja 10 vuoden työhistoria.

Toivottavasti tämä tuo uusia työttömiä järjestelmän piiriin, sillä varsin valitettavaa on, että tämä on käynnistynyt melko huonosti. Kun 10 000 opiskelupaikkaa saamiemme tietojen mukaan, työasiainvaliokunnassa näin on kerrottu, avattiin, niin muutama sata työtöntä on vasta tänä syksynä aloittanut. Paikat eivät toki ole käyttämättä, vaan niitä käyttävät muut, nuoret ja ketkä tahansa. Mielestäni pitäisi nyt erityisesti huolta kantaa siitä, että tätä kohdennettua rahaa käytetään räätälöityihin ratkaisuihin.

Uskon, että pitkässä juoksussa teemme todella hyvän ja merkittävän kansantaloudellisenkin työn, kun koulutamme työttömiä. En oikein ymmärrä, mihin sellainen negatiivinen asenne koulutukseen pohjaa, suorastaan koulutuskielteisyys, mikä ed. Tiilikaisen puheenvuorossa tuli esille. Eikä koulutettuja kannata eri kasteihin lukea. Nehän ovat eri vaihtoehtoja. Pitää huomioida se, että jollakin on parempi pohjakoulutus kuin toisella ja pitää antaa mahdollisimman hyvät polut jokaisen edetä.

Ed. Tiilikainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä nämä ovat eri kasteja silloin, kun valtio tai yhteiskunta opiskelua eri tavalla tukee. Siitä on kysymys eikä suinkaan siitä, että he opiskelevat mahdollisesti eri tasoilla. Mutta siitä, minkälaista tukea nautitaan missäkin, riippuu se, minkälainen on kastijako.

Sosiaali- ja terveysministeri Mönkäre: Arvoisa puhemies! Nyt ed. Tiilikaisella on hieman harhakäsitys koulutusvakuutuksesta. Tässä ei ole kysymys valtion tuesta siinä mielessä kuin nuorisoasteen koulutuksessa. Koulutusvakuutus perustuu siihen, että työssä ollessa on maksettava työttömyysvakuutusmaksua ja sillä tavalla itselle turvaa työttömyyden varalle. Nyt sillä rahalla saa työttömyysajalla, tavallaan maksetulla palkan osalla, koulutusta. Eli tässä on kyseessä vakuutusluontoinen oikeus, ja siihen on itse panostettu työelämän aikana. Sen takiahan koulu-

tusvakuutukseen ei pääsekään, ennen kuin on ollut tietyn ajan työelämässä. Eli ihan toinen asia on se, että suomalainen yhteiskunta haluaa nuorille antaa peruskoulutuksen ja ammattikoulutuksen, ainakin yhden ammatin elämän aikana, yhteiskunnan tuella, mutta jatkokoulutukseen, kun on työttömyys tullut, on itse voinut varautua.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Jos 50-vuotias pitkäaikaistyötön alkaa etsiä elämän ja työelämän uusia perusvalmiuksia, niin kyllä se on etupäässä puuhastelua. Se on hyvin harvinaista, kun tällaisia perusvalmiuksia löytyy. Myös se, että ihmiset käyvät seitsemän kahdeksankin kurssia, ilman että minkäänlaisia työllistymisen mahdollisuuksia heidän eteensä tulee, sekin on puuhastelua ja tilastojen putsausta.

Minä ymmärrän, että on parempi, kun ollaan koulutuksessa, jo sosiaalisten kontaktien ja sosiaalisen viihtyvyyden, sosiaalisen elämän takia. Mutta kun sitä samalla käytetään virheellisten tilastojen antamiseen, se on väärin. Työttömyys-tilastot pitäisi julkaista sellaisina kuin ne ovat todellisuudessa. Ne ovat työttömiä, joilla ei ole vakinaista tai tilapäistä työtä koulutuksen ulkopuolella. Näin se on.

Minä pidän sitä pahana, että hallitus epätoivoisesti pyrkii kaikkiin keinoin luomaan kuplan, joka aikanaan puhkeaa sopivassa tilaisuudessa, kun on menty tietty aika eteenpäin. Se on tässä selvästi näkyvä ongelma. Sen ymmärtää jokainen tässä yhteiskunnassa, joka näihin asioihin viitsii vähänkin perehtyä. Ei se tämän salin ja tämän talon salaisuus ole.

Ed. Peltomäki: Arvoisa rouva puhemies! Minusta on erittäin hyvä, että tämä omaehtoisen koulutuksen toinen vaihe, joka koskee kaikkia työttömiä, nyt etenee. Se, mitä voisi oppia siitä edellisestä, jolloin pitkäaikaistyöttömät saivat tämän omaehtoisen koulutuksen, on se, että tiedotus oli vähän myöhässä ja sitä oli liian niukalti. Eli nyt pitäisi huolehtia siitä, että tästä tiedotettaisiin riittävästi työttömille.

On ihan selvää, että kun työpaikkoja alkaa syntyä, niihin ensin otetaan henkilöitä, työttömiäkin, joilla on ammatti tai koulutusta. Suurimmalla osalla meidän ikääntyvistä työttömistämme tällä hetkellä on vähäinen koulutus tai heiltä on oma ammatti mennyt alta, joten he joutuvat jollakin tavalla hankkimaan itselleen uutta ammattia ja lisäkoulutusta. Minusta tämä on oivallinen tapa omaehtoisesti hakea koulutusta.

Edelleen pitäisin tärkeänä, että valiokunnassa tarkasteltaisiin myös naisten mahdollisuutta päästä omaehtoiseen koulutukseen siltä osin, kun tiedämme, että naiset ovat myös pitkällä äitiyslomilla ja hoitovapailla. Ainakin kun edellisen kerran keskustelimme pitkäaikaistyöttömien omaehtoisesta koulutuksesta, tuli pikkuisen esille se asia, että tämä ehkä sortaa niitä, jotka ovat äitiys- ja vanhempainlomalla.

Ed. Laakso: Rouva puhemies! On aivan totta se, mitä ed. Peltomäki totesi, että monet työttömät eivät tiedä, että heillä on oikeus hakeutua koulutukseen. Kun sivistysvaliokunta käsitteli pitkäaikaistyöttömien koulutusta, siinä yhteydessä sivistysvaliokunta esitti, että jokaiselle tähän koulutusmuotoon oikeutetulle lähetettäisiin henkilökohtainen ilmoitus siitä, että tällainen mahdollisuus on olemassa. Ilmeisesti näin ei ole tehty. Vaikka esimerkiksi pitkäaikaistyöttömien osalta kysymys ei ole kuin muutamasta tuhannesta, joita tämä oikeus koskee, niin heistäkään huomattava osa ilmeisesti ei tätä oikeutta tunne. Tässä suhteessa pitäisi ryhtyä toimenpiteisiin, jotta tieto menisi paremmin perille.

Ed. Elo: Puhemies! Henkilökohtaisesti kuulun niihin, jotka arvostavat koulutuksen merkitystä yleensä ja erityisesti työttömien kohdalla. Varmasti se on paras ase, kun yritetään uutta työpaikkaa saada. Toisaalta tietysti on syytä korostaa sitä, kun työttömyys viime vaalikauden aikana paisui aivan äärimmilleen, että myös työllisyyskoulutus tietysti lisääntyi samassa mitassa. Minusta on syytä myös kriittisesti arvioida sitä, mikä on tämän koulutuksen sisältö ja mikä on sen mielekkyys. Tässä suhteessa oikeastaan, kun kovasti arvioidaan koulutusta, oma ehdotukseni olisi, että arvioitaisiin myös työllisyyskoulutuksen sisältöä. Ei kannata aliarvioida niitä ihmisiä, jotka työllisyyskoulutukseen menevät. (Ed. Aittoniemi: Ei heitä kukaan aliarvioi!) He haluavat myös sisällöllisesti antoisaa koulutusta.

Puhemies! Oma ajatukseni on myös, että työllisyyskoulutusta pitäisi kehittää niin, että sekin olisi mahdollisimman lähellä työelämää. Tässä suhteessa toivoisi, että tässä voitaisiin edetä, koska se antaisi myös varmaan parhaat valmiudet työttömälle siirtyä työelämään.

Lopuksi, rouva puhemies, toteaisin, että me olemme Suomessa vuosikymmeniä puhuneet koko eliniän kestävästä koulutuksesta. Valitettavasti, rouva puhemies, me emme ole kovin paljon Suomessa edenneet. Monta kertaa esimerkiksi

työttömyys onkin tämän seurausta: On menetetty ammattitaito tai ammatin sisältö muuttuu eikä ole riittävää koulutus pohjaa, jotta voitaisiin uusi ammatti hankkia. Sen takia haluan kiinnittää viranomaisten huomiota elinikäisen koulutuksen järjestelmän luomiseen myös ei-työttömille ihmisille.

Ed. L u h t a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Todella ed. Laaksolle sen verran, että kun hän jatkuvasti tivaa toimenpiteitä, esimerkiksi tässä tapauksessa työttömyyden poistamiseksi, olisi todella mielenkiintoista kuulla, mitkä ovat hänen omat ehdotuksensa. Te olette aina valmis kritisoidaan hallituksen esityksiä, mutta hyvin harvoin, ei juurikaan, näillä kritisoijilla on esittää minkäänlaisia omia eväitä ongelman ratkaisemiseksi, saati poistamiseksi tai lieventämiseksi.

Minusta tämä on eräs hyvin varteenotettava askel, eräs askel työttömyyden poistamiseksi ja sillä tavalla kannatettava esitys. Varmasti tähän valiokunta tulee suhtautumaan kriittisesti ja pohtimaan erilaisia näkökohtia, mutta hyvä yri-tyt tämä ainakin on.

P u h e m i e s : Muistutan, että vastauspuheenvuoron pyytäjän tulee nousta seisaalleen ja pyytää ääneen vastauspuheenvuoroa silloin, kun pyyntölaite on suljettuna.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ehkä ed. Luhtanen ei ollut vielä läsnä, kun täällä on keskusteltu tästä laista. En ole sanallakaan arvostellut tätä lakiesitystä. Pidän lakiesitystä myönteisenä.

Ed. Luhtanen, jos tämä hallitus, tämä hyvä hallitus, joka meillä nyt on, esimerkiksi päättäisi olla leikkaamatta asuntotuotantoa yhdellä kolmanneksella, minkä se nyt on tekemässä budjettimäärärahojen osalta, niin todennäköisesti työttömyystilanne olisi ensi vuonna parempi kuin se tämän leikkauksen jälkeen on. Eli, ed. Luhtanen, luulen, että jos te viihtyisitte täällä salissa useammin, te olisitte kuullut varmaan kymmeniäkin erilaisia esityksiä siitä, miten työttömyyttä voidaan parantaa, muun muassa minulta.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa rouva puhemies! Kysymys on omaehtoisesta opiskelusta eli ei sen tyyppisestä kuin ed. Aittoniemi totesi, että laite- taan noin vain koulutukseen yli viisikymppinen ihminen. Erityisesti minua värähdytti — itsekin alkaa lähestyä sitä ikää, ja kun katsoo naamasta

tätä porukkaa, useampi alkaa olla sitä ikäluokkaa — siinä mielessä koko eduskunnan kannalta tämä tilanne, jos yli viisikymppinen ei enää pysy omaksumaan uusia asioita; se on vakava juttu.

Tämä on hyvä, kun tämä koulutus lähtee vapaaehtoisuudesta. Jokainen voi valita omien kykyjensä mukaan, kun lähtee tämmöiseen opiske- luun mukaan ja kehittää itseään. Jos on vielä terveyttä ja elämää, niin aina 65 ikävuoteen asti kai voi tehdä palkkatyötä ja joissakin tapauksis- sa vaikka pitempäänkin ja yrittäjänä vaikka sata- vuotiaaksi asti.

Ed. M. M a r k k u l a : Arvoisa puhemies! Ed. Peltomo otti esille erittäin tärkeän kysymyksen eli väliinpuotoajanaiset, jotka ovat kotona hoita- neet pieniä lapsiaan ja jotka nyt olisivat tulossa vailla useasti perustutkintoa tai vailla hyvää, tä- män ajan työelämän haasteisiin vastaavaa am- mattitaitoa takaisin työelämään. Tämä asia oli esillä myös, kun koulutusvakuutuksen ensim- mäistä vaihetta käsiteltiin, mutta silloin asia jäi hoitamatta.

Nyt olisi erittäin tärkeää, että valiokuntavai- heessa tämä selvitettäisiin riittävän perusteelli- sesti, jotta nähtäisiin, kuinka monia satoja tällai- sia väliinpuotoajanaisia kaiken kaikkiaan on. Heillä on useasti esimerkiksi kesken jääneet kor- keakoulu- tai ammatilliset opinnot, jotka he nyt luontevasti tämän lain avulla voisivat hoitaa lop- puun edellyttäen, että ehdot ovat riittävän jous- tavat ja kohtaavat todellisen tilanteen. Toivon- kin, että tämä asia käydään perusteellisesti läpi ja laki saadaan vastaamaan tämän kansalaisryh- män tilanteeseen.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! To- tean ed. Lahtelalle, että on yhdentekevää, onko opiskelu pakollista vai vapaaehtoista, kun sen tarkoituksena kuitenkin on vain työttömyystilas- tojen puhdistaminen ja kaunistaminen ilman py- syvää työllistävää vaikutusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään työasiainvaliokuntaan, jolle sivi- tysvaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

22) Hallituksen esitys laiksi sosiaali- ja terveyden- huollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys 216/1997 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

23) Hallituksen esitys laiksi toimeentulotuesta sekä laiksi sosiaalihuoltolain ja -asetuksen eräiden säännösten kumoamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 217/1997 vp

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

Keskustelu:

Ministeri H u t t u - J u n t u n e n : Arvoisa rouva puhemies! Nyt käsillä oleva toimeentulotuen ja asumistuen yhteensovittamista koskeva ehdotus oli esillä jo vuosi sitten niin sanotun kannustinloukkuministerityöryhmän eduskunnallekin tiedoksi jaetun muistion sisältämien esitysten pohjalta. Tuolloin hankkeessa ei kuitenkaan ollut päästävässä eteenpäin, vaan sen todettiin edellyttävän jatkoselvittelyä. Näiden toteuttamiseksi sosiaali- ja terveysministeriö antoi joulukuussa 1996 selvitysmies Pentti Arajärven tehtäväksi tehdä ehdotuksen toimeentulotuen kokonaisuudesta. Tässä työssä selvitysmiehen tuli ottaa huomioon ne tavoitteet, joihin kannustinloukkutyöryhmä pyrki asumistuen ja toimeentulotuen yhteensovittamista koskevilla ehdotuksilla.

Hallituksen esitys pohjautuu keskeisiltä osin selvitysmiehen kesäkuussa 1997 sosiaali- ja terveysministeriölle luovuttamiin ehdotuksiin. Niitä tehdessään hän on hyödyntänyt sen toimeentulotuen lakitasolle siirtämistä koskevan valmistelutyön, jota sosiaali- ja terveysministeriössä on tehty työryhmätyönä.

Toimeentulotuen ja asumistuen yhteensovittamista koskeva ehdotus oli perusteellisten neuvottelujen kohteena myös hallituksen niin sanotussa budjettiriihessä. Lisäksi se on ollut useita kertoja käsiteltävänä sosiaalipoliittisessa ministeriryhmässä. Hallituksen esitys on osa kokonaisuutta, jolla pyritään parantamaan perustoimeentuloturvajärjestelmän toimivuutta ja selkeyttämään sitä. Keskeisiä tätä kokonaisuutta tukevia, erikseen toteutettavia muutoksia ovat asumistuen ja opintotuen parantaminen sekä työttömyysturvan korottaminen. Nämä muu-

tokset parantavat lukuisten kotitalouksien perusturvaa.

Toimeentulotuen osalta on keskeistä sitä koskevien säännösten kokoaminen uuteen lakiin. Uusi laki ja sen nojalla annettava asetus korvaisivat nykyisin sosiaalihuoltolaissa, sosiaalihuoltoasetuksessa ja toimeentulotuen yleisistä perusteista annetussa valtioneuvoston päätöksessä kovin hajallaan olevat säännökset.

Toimeentulotukijärjestelmän keskeisiin tavoitteisiin ja tehtäviin, oikeuteen saada toimeentulotukea ja sen myöntämismenettelyyn ja rakenteeseen, ei esitetä oleellisia muutoksia. Näitä koskevat keskeiset säännökset sisältyisivät toimeentulotuesta annettavaan uuteen lakiin. Toimeentulotuen perusosien markkamääristä ehdotetaan säädettäväksi asetuksella. Niin ikään toimeentulotuen indeksitarkistusten toteuttamista vasta säädettäisiin asetuksella.

Uudistuksen kokonaisuuteen kuuluu myös se, että tuen perusteiden johdonmukaistamiseksi ja ennen kaikkea tämän kokonaisuuden rahoittamiseksi toimeentulotuen tasoihin esitetään tehtäväksi eräitä tarkistuksia. Alle kymmenvuotiaiden lasten perusosaa esitetään alennettavaksi 3 prosenttiyksikköä nykyisestä.

Lisäksi usealapsisten perheiden lasten perusosia alennettaisiin. Edelleen toimeentulotuen perusosaan ehdotetaan siirrettäväksi 7 prosenttia kohtuullisiksi katsotuista asumismenoista. Tällä menettelyllä voidaan oleellisesti pienentää nykyjärjestelmään sisältyvää toimeentulotuen ja asumistuen yhteensovittamisongelmaa tukien päällekkäisyyden ja asumiskustannusten todellisen omavastuun puuttumisen osalta.

Perusoikeuksien keskeisistä kysymyksistä tulee vakiintuneen käsityksen mukaan säätää lain tasolla. Toimeentulotuki turvaa hallitusmuodon 15 a §:n 1 momentin mukaan jokaiselle subjektiivisena oikeutena kuuluvaa oikeutta välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon. Lakisääntestäminen on siten perusoikeusuudistuksen täytäntöönpanoa tämän hyvin tärkeän perusoikeuden toteuttamiseksi yhtäläisin perustein koko maassa. Hallituksen käsityksen mukaan uudet säännökset turvaisivat kaikille Suomessa oleskeleville kohtuullisen toimeentulon eli paremman turvan kuin hallitusmuodon 15 a §:n säännöksen tarkoittama niin sanottu eksistenssiminimi sinänsä edellyttäisi. Toimeentulotuen tarkoituksena onkin lain 1 §:n mukaan paitsi välttämättömän toimeentulon turvaaminen myös henkilön ja perheen itsenäisen selviytymisen edistäminen.

Ehdotettuun uudistukseen sisältyvien esitysten kokonaisvaikutus olisi, että se lisäisi valtion menoja vuositasolla runsaalla 700 miljoonalla markalla. Kuntien toimeentulotukimenot puolestaan alenisivat ensisijaisten etuuksien korotusten ja toimeentulotukeen tehtäväksi esitettyjen tarkistusten johdosta lähes 600 miljoonalla markalla, joka kokonaisuudessaan on tarkoitus ottaa vähennyksenä huomioon kuntien valtionosuuksissa.

Kotitalouksien kannalta ehdotettujen muutosten vaikutukset muodostuvat kokonaisuudesta, jonka työttömyysturvan, asumistuen ja opintotuen parantaminen ja toisaalta toimeentulotukeen tehtävät alennukset muodostavat. Ensisijaisten etuuksien korotukset vähentävät kotitalouksien tarvetta turvautua toimeentulotukeen ja merkitsevät tuen tason nousua niillä, joilla ei tarvetta toimeentulotukeen ole ollut tai joille ensisijaisten etuuksien nousu merkitsee sellaista tulotason nousua, ettei tarvetta turvautua toimeentulotukeen enää ole. Toisaalta toimeentulotuen perusosaa koskevat muutokset merkitsevät valtaosalle toimeentulotuen saajista tuen tason alenemista. Eri etuuksista yhteensä koostuvan tuen taso alenee niissä kotitalouksissa, jotka ensisijaisten etuuksien kohoamisen jälkeenkin ovat edelleen toimeentulotuen piirissä.

Tavoitteena tässä uudistuksessa on saada aikaan ratkaisu, joka yhteensovittaa työttömyysturvaa, asumistukea ja toimeentulotukea siten, että toimeentulotuen saajien määrän pitkään jatkunut kasvu saadaan pysähtymään ja mahdollisesti sen jälkeen alenemaan. Erityisen tärkeää on saada pitkäaikaisten toimeentulotukiasiakkaiden määrän kasvu kääntymään laskuun. Avainasemassa toimeentulotuen tarpeen vähenemisessä on kuitenkin maan työllisyystilanteen paraneminen. Tässä suhteessa maan taloudellinen kehitys ja toimeliaisuus ovat ensisijaisen tärkeitä. Myös sosiaalipolitiikan keinoin on kuitenkin pyrittävä siirtämään toimeentuloturvan painopistettä siirtäisiin etuuksiin, pois viimesijaisesta turvasta. Tätä edellyttävät myös perusoikeudet. Toimeentulotuki ei voi tästäkään näkökulmasta toimia pitkäaikaisena työttömyyden aikaisena perustoimeentulona.

Lakiehdotuksen valmistelussa on kannustavuuden näkökulma ollut esillä paitsi ensisijaisten etuuksien painotuksena myös toimeentulotuen kehittämisessä. Ehdotuksen mukaan työssäkäyvien henkilöiden tulosta vähennettäisiin aina työmatkamenot ja muut työssäkäynnistä aiheutuvat menot. Tukeen vaikuttaisivat siis

nettotulot tämän vähennyksen jälkeen, mikä nykyistä paremmin kannustaa työn vastaanottamiseen.

Yhteenvetona voi siis todeta, että toimeentulotuki uudistus sisältää sekä hyvää että huonoa. Hyvää uudistuskokonaisuudessa ovat toimeentulotukeen läheisesti liittyvien työttömyysturvan ja asumistuen parantaminen ja toimeentulotukea koskevien säännösten saattaminen lain ja asetuksen tasolle. Hyvää on myös se, että toimeentulotuen reaaliarvo tulee turvatuksi asetuksella säädettävällä indeksitarkistusmenettelyllä. Myönteistä on myös se, että tämä kokonaisuus parantaa jossakin määrin meidän vähimmäisturvajärjestelmämme toimivuutta. Ongelmallista sen sijaan on toimeentulotukea koskevien leikkausten toteuttaminen. Tältä osin voi sanoa, että kyseessä on hyvin vaikeiden neuvottelujen kautta syntynyt kompromissi. Hallituksen piirissä oli toki mielipiteitä, joiden mukaan leikkausten olisi tulot olla paljon esitettyä suurempia.

Arvoisa puhemies! Ehdotettu toimeentulotuki uudistus koskee kaikkein heikko-osaisimpien toimeentuloturva. Toimeentulotuesta on laman seurauksena tullut yhä useammin pitkäaikaisen tuen muoto. Vuonna 90 pitkäaikaisasiakkaita eli vähintään noin kymmenen kuukautta tuen piirissä olleita oli 21 000 kotitaloutta. Vuonna 96 pitkäaikaisasiakkaina oli jo miltei 80 000 kotitaloutta, eli pitkäaikaisasiakkaiden määrä miltei nelinkertaistui tällä vuosikymmenellä. Samalla tuen keskimääräinen kesto on kasvanut niin, että vuonna 96 toimeentulotukea saatiin keskimäärin 5,4 kuukautta.

Pitkäaikaiset toimeentulotukiasiakkaat muodostavat keskeisen syrjäytymisvaarassa olevan väestöryhmän. Ehdotettu toimeentulotukijärjestelmä saattaa osaltaan tarjota kuntien sosiaalityölle mahdollisuuksia auttaa syrjäytymisvaarassa olevia asiakkaita. Lakiehdotuksen perusteissa todetaan, että kyseisiä asiakkaita voitaisiin auttaa toisaalta toimeentulotuen tarveharkintaisella osalla ja toisaalta ehkäisevällä toimeentulotuella. Uusi lainsäädäntö antaisi siten kunnille ikään kuin uusia mahdollisuuksia torjua syrjäytymistä. Tämän jälkeen on paljon kyse kuntien aloitteellisuudesta siinä, miten ne näitä lain suomia mahdollisuuksia tulevat hyväksi käyttämään.

Arvoisa puhemies! Koska tähän uudistukseen liittyy monia perusoikeuksien toteutumisen kannalta keskeisiä kysymyksiä, on suotavaa, kuten myös esityksen perusteluissa on todettu, että lakiesitys menee paitsi sosiaali- ja terveystalokun-

taan myös perustuslakivaliokunnan käsiteltäväksi.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Törnqvist.

Ed. L a h t e l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Huttu-Juntunen totesi, että ikään kuin kaikki työttömyysturvasiat nousisivat ja paranisivat, mutta onhan ansiosidonnaisen päivärahan leikkaus tulossa. Se osin myös muodostaa lisää toimeentulotukimeinoa, koska monet pienellä ansiosidonnaisella päivärahalla olevat ovat toimeentulotukiasiakkaita. Siinä mielessä tämä on ainakin ristikkäinen ministerin puheenvuoroon verrattuna.

Toinen juttu, joka myös tuntuu ristiriitaiselta, on se, että viimesijainen toimeentulomuoto, joka toimeentulotuessa on, on välttämätön kuitenkin, koska kun työpaikkoja ei ole, niin ei ole. Ei ihmisillä muuta reittiä ole ollut mennä kuin luukulle. Tietysti jatkossa ovat tarpeen aktivoivat toimenpiteet, mitä ne ovatkin, jos niitä tulee. Oikea aktivointi mielestäni tarkoittaa vain sitä, että me saamme uusia työpaikkoja. Sinnepäin pitäisi panoksia enemmän laittaa jatkossakin.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Kyllä se niin on, ministeri Huttu-Juntunen, on se sitten Kainuussa tai Tampereella, että jos työllisyys ei parane, ihmisten vapaa tulonhankinta ei kohene ja toisaalta toimeentulotuki vähenee, toisin sanoen sen saatuus vähenee, kyllä se on jostakin poissa. Se on pois ihmisten leivästä. Pyörittelee sitä näin — tai noinpäin, lopputulos on aivan sama kuin aikanaan kansaneläkkeen perusosan tekemisessä eläkevähenteiseksi. Sitäkin selitettiin suuntaan ja toiseen. Nähtiin, että ihmisiltä laskivat eläkkeet. Tässä tapauksessa myös ihmisiltä laskee toimeentulo, vaikka sitä kuinka kauniisti selitetään. Tätä lakia ei tarvitse edes sen paremmin lukea. Sen tietää normaalin ihmisen kokemuksen perusteella.

Sosiaali- ja terveysministeri M ö n k ä r e : Arvoisa puhemies! Asumistuen näkökulmasta on syytä sanoa tässä asiassa muutama sana tämän keskustelun pohjaksi.

Laman aikanaan meillä on asumistukea leikattu, ja toisaalta viime aikoina vuokratason nousu on aiheuttanut sen, että asumistuki ei enää

toimi, niin kuin sen alkuperäinen tarkoitus on ollut, mutta nämä leikkaukset eivät ole koskettaneet toimeentulotuen saajia. Jos ihminen on ollut toimeentulotuella, hän on saanut asumismenoihinsa toimeentulotuesta korvauksen, vaikka on asunutkin asunnossa, jonka vuokra on noussut. Siitä on seurannut sellainen tilanne, että jos työtä olisi vaikka ollutkin tarjolla, ei ole voinut ottaa sitä vastaan, koska jo pienikin palkka leikkaa asumistukea, jolloin käteen jää vähemmän rahaa kuin toimeentulotuesta. — Ed. Aittoniemi puistelee päätään, mutta minä saan tällaisia kirjeitä ihmisiltä päivittäin. Eli tämä on ihan todellinen ongelma.

Yksinäisistä työmarkkinatuen saajista yli 90 prosenttia saa toimeentulotukea, ja he saavat sitä asumismenoihinsa. He saavat keskimäärin 500 markkaa kuukaudessa. Silloin on ihan järkevästi noussut mieleen kysymys, kuuluuko heidän saada tuo asumismenojen korvaus toimeentulotuesta. Eikö pitäisi korjata asumistukea niin, että he eivät tarvitse toimeentulotukea? Ja juuri siitä tässä on kysymys.

Tästä on noussut tarve sovittaa toimeentulotukea ja asumistukea paremmin yhteen. Siihen on sitten liitetty toimeentulotuen uudistus siltä osin, että asumiskulujen omavastuusta pieni osa nyt toimeentulotuen perusosaan sisällytetään. Sitä on perusteltu sillä, että sillä tavalla ihmisillä on kiinnostus omiin asumismenoihinsa, vaikka tiedän, että tällä hetkellä ei ole vapailla markkinoilla vaihtoehtona halvempia asuntoja. Mutta pitemmällä aikavälillä tendenssi on varmasti ihan oikean suuntainen.

Tässä yhteensovittamisessa, josta eduskunta käsittelee toimeentulotukilakia, tilanne tulee sellaiseksi, että jos on 2 500 markan työmarkkinatuella, voi hankkia lisää 1 500 markkaa, ennen kuin asumistuki alkaa leikkautua. Tämähän on ihan hyvä tilanne. Sillä tavalla me saamme ihmiset pois toimeentulotuen luukulta. Silloin toimeentulotuen raha säästyy ja on käytettävissä asumistuen lisäykseen.

Tietysti sitä mukaa, kun työpaikkoja tulee ja ihan aidosti ihmiset työpaikkoja saavat, heille myös tulee mahdollisuus korjata omaa taloudellista tilannettaan ja asumistuki toimii, niin kuin on alun pitäen tarkoitettu. Muutenkin koko työllisyyden paraneminen johtaa siihen, että toimeentulotukimenojen kasvuhan on nyt pysähtynyt, vaikka tilanne ei vielä olekaan hyvä.

Mutta tätä asumistuen merkittävää korjaantumista ei saa unohtaa tässä kokonaiskeskustelussa. Se on ihan olennainen väline näille ihmisil-

le päästä itse huolehtimaan omasta elämästään, ja se on myös väline estää syrjäytymistä. Ei ole järkevä sellainen järjestelmä, että työn vastaanottaminen on rankaisevaa. Ei siinäkään tilanteessa, että työtä ei kaikille vielä olisi, järjestelmä saa olla sellainen, että tarvitaan joku iso kynnyspalkka, jonka jälkeen vasta työtä voidaan vastaanottaa.

Ed. K u o p p a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallitusten asuntopolitiikka on tehnyt vuokranantajista kuninkaita kaupunkiin. Vuokra-asunnoista on syntynyt huutava pula, ja yhä pahemmaksi pula on tullut. Se on tietenkin näkynyt asumiskustannuksissa. Kovanrahan vuokrataso on Tampereella noussut vuoden 96 huhtikuusta vuoden 97 huhtikuuhun 8,6 prosenttia. Vastaavana aikana asuntotuotannon eli valtion tukeman aravatuotannon vuokrataso on noussut 4,3 prosenttia eli se on noussut selvästi vähemmän. Olisikin tärkeätä, että valtion lainoittamaa ja tukemaa vuokra-asuntotuotantoa lisättäisiin eikä vähennettäisi, niin kuin nyt valtiovallan toimenpitein on käynyt.

Tämä asuntopula tulee vaikuttamaan vielä enemmän kuin toimeentulotuesta tehtävä leikkaus eli asuntokustannusten omavastuu. Eli näillä ihmisillä, jotka vuokra-asuntoa joutuvat hakemaan, on todella ihmettelemistä, mistä sen asunnon saa, kun hallituksen tavoitteena on, että toimeentulotuella olevat ihmiset ohjautuisivat halvempiin, tulotasoaan vastaaviin asuntoihin. Tämä on täysin mahdoton yhtälö, kun sellaisia asuntoja ei ole olemassa.

Ed. L a h t e l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Varmasti yhteensovituksen ajatus on ihan hyvä, mutta se jättää varjoon joitakin ihmisiä. Yksi ryhmä on ne, jotka asuvat jossakin huonossa mökissä, eivät saa asumistukea eikä heillä ole tarkoitukseen muuttoa. Näiden leipänormi joka tapauksessa tulee pienenevän. He saavat yhä vähemmän leipää. Näin minä ainakin tämän luen, jos toimeentulotukea leikataan 7 prosenttia. Heitä kohtaan tämä on huono ele, kun se on viimesijainen toimeentulo, jolla he ovat eläneet, ja nyt heille sanotaan, että seuraavassa tilissä saatte 7 prosenttia vähemmän. Sehän on ihan selvä, että muutama ranskanpulla jää pois.

Ed. R i m m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ministeri Mönkäre perusteli tätä asiaa tietysti aivan hyvin. Tämöisiä loukkujahan täs-

sä on syntynyt, mutta nyt kun puhumme toimeentulotukilaista, kyllähän tässä kiistatta käy niin, että hyvin monen ihmisen elämäntilanne heikkenee, koska heillä ei ole mahdollisuuksia hankkia esimerkiksi erilaisia tuloja. Tähän asiaan kiinnitti ympäristövaliokunta esimerkiksi yksimielisesti huomiota antaessaan lausuntoa asumistuen korottamisesta. Tänä aiemmin, kun käsiteltiin asumistukiasiaa, käyttiin tästä puheenvuoron, jossa tämän ongelman toin esiin. Tiedän, että nyt on tehty rinnakkaislakialoite tälle toimeentulotukilaille, ja toivoisin, että vielä voitaisiin todella tätä asiaa tarkentaa. Nythän todella hyvä asumistukiasia katetaan toimeentulotukileikkauksella ja tällä asialla tehdään hyvin musta varjo tämän kokonaisuuden ylle.

Ed. H u o t a r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Mönkäre on aivan oikeassa siinä, että ihmiset ovat tällä hetkellä joutuneet hakemaan toimeentulotukea asumismenoihinsa. Mutta toisaalta taas en ymmärrä ministeri Mönkären mielipidettä sikäli, kun sanoitte, että markkinoilla ei ole pienempiä asuntoja tällä hetkellä. Mihin tällä 7 prosentin leikkauksella, yhteensovituksella, pyritään? Aiotaanko rakentaa pienempiä asuntoja kuin tällä hetkellä? Minulla on ollut koko ajan sellainen käsitys — ja ainakin kotikaupunkini Kajaanin tavoitteena se on ollut — että ei tarvitsisi enää asua 20 neliön yksiössä, vaan on ollut 37 neliön yksiöitä ja on ollut tarkoitus, ettei myöskään yksinäisten ihmisten tarvitsisi asua niin vaatimattomasti kuin joskus 50-luvulla. Onko tarkoitus, että nyt yksinäiset ihmiset ja myös perheelliset, jotka joutuvat olemaan toimeentulotuella ilman omaa valintaansa, laitetaan pienempiin asuntoihin?

Sanoitte, että lainmuutos on perusteltu, vaikka nyt pienempiä asuntoja ei olekaan tarjolla. Onko tarkoitus, että myöhemmin tätä prosenttia korotetaan, koska aiemmin olitte sitä mieltä, että 20 prosentin omavastuuosuus olisi hyvä? Onko tarkoitus myöhemmin korottaa tätä prosenttia vielä?

Ed. K a n k a a n n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ministeri Mönkäre sanoi aivan oikein, että työn vastaanottamisen pitäisi aina olla kannattavampaa kuin olla ottamatta ja elää tukien varassa. Näin pitäisi olla, ja siinä mielessä tämä hallituksen esitys on ymmärrettävä. Mutta kun me tiedämme, että monilla alueilla ja oikeastaan koko maassakin on tilanne, että kaikki eivät saa työtä, vaikka mikä olisi, ja

osa pitkäaikaistyöttömistäkin on toimeentulotuen varassa ja nyt heiltä leikataan tällä yhteensovitukella, niin tuntuu, että keino on kyllä aika raaka ja ikävä.

Mielestäni jos työn vastaanottamisen kannustamista halutaan edistää, hallituksen pitäisi tutkia nimenomaan vieläkin ja uudelleen aina vain verotusta eli pienituloisten verotuksen keventäminen tekisi työn vastaanottamisen ja myös työn antamisen kannattavammaksi, koska sosiaalimaksutkin siinä alenisivat. Tätä tietä voitaisiin päästä eteenpäin paljon reilummalla tavalla, kuin että leikataan nyt kaikkein heikoimman, viimesijaisimman tuen varassa olevilta ihmisiltä, joissa on paljon niitä, jotka eivät ole työtä vieroksuvia eivätkä omasta syystä työtä vailla. Mutta he ehkä kuitenkin maksavat nyt valitettavasti hallituksen tupon yhteydessä suunnittelemaat suurituloisten veronkevennykset. Tupopöytästä pitäisi vihdoin saada myös työttömien edustus ja sitä kautta nämä asiat päätettäväksi sinne, minne hallitus nyt on antanut veroratkaisut.

Asuntopolitiikan osalta totean, että näyttää siltä, että hallituksen asuntopolitiikka on ajautumassa kriisiin hyvää vauhtia.

Sosiaali- ja terveysministeri M ö n k ä r e : Arvoisa puhemies! Hallituksen asuntopolitiikka ei ole missään kriisissä. Tämä hallitus on toteuttanut hallitusohjelmansa mukaisen asuntopolitiikan, ja nyt on se paikka, että kuntien ja paikallisten toimijoiden on vihdoin lähdettävä myös itse liikkeelle.

Olen juuri tänään saanut tiedon pääkaupunkiseudulta, että tälle vuodelle on vielä aravataloihin myöntämisvaltuutta. Täällä on jonkin verran hyllytettyjä aravahankkeita hintatason vuoksi. Juuri siitä syystä ympäristöministeriön asuntopuoli haluaa kontrolloida näitä hintoja, että vuokrat eivät nousisi. Jos me rajoitamme asuntojen rakentamisen hintapyyntöjä, sanotaan, että me edesautamme huonoa rakentamista. Jos me taas annamme liian isojen tarjouspyyntöjen mennä läpi, sanotaan, että me edesautamme kallista asumista. Joten on hyvin vaikeaa tasapainoilla siinä välissä niin, että syntyy oikean hintaista tuotantoa ja samalla ohjataan suhdannekehitystä.

Tänä vuonna kaikesta rakennetusta asuntotuotannosta 75 prosenttia on yhteiskunnan tukemaa vuokra-asuntotuotantoa, asumisoikeusasuntotuotantoa, aravatuotantoa ja korkotukituotantoa. Hyvinä 80-luvun lopun vuosina rakennettiin vain 30 prosenttia yhteiskunnan tuke-

mana. On ihan virheellistä väittää, etteikö tämä hallitus rakentaisi ja olisi luonut edellytyksiä kohtuuhintaisen vuokra-asuntotuotannon rakentamiselle.

Se, että pääkaupunkiseudulla on tullut eteen tilanne, että kunnat alkavat valikoida, minkälaisia asuntoja haluavat rakentaa, jotta voivat myös vaikuttaa siihen, minkälaisia ihmisiä tänne muuttaa, on minusta isomman keskustelun paikka. Ihan oikein tänä aamuna onkin jo julkisuudessa ollut Helsingin kaupungin asuntoasioista vastaava virkamies puhumassa tästä asiasta. Ei valtiovalta voi sitä määrätä.

Meitä voi syyttää vasta sitten, kun sanotaan, että on oikean hintaisia aravahankkeita hyllyllä. Mutta sellaisia ei ole. Asuntoja rakennetaan nyt sinne, missä on kysyntää, eli asutuskeskuksiin, ja sitä kautta asuntoja tulee lisää. Pääkaupunkiseudun markkinoille tarvitaan myös muunlaista asuntotuotantoa. Samalla koko yhteiskunnan tukema asuntotuotanto pitää kohdistaa sinne, missä tarve on suurin, ja se ei nyt ole pelkästään valtiovallasta kiinni.

Ed. Lahtela on, ihan oikein, aikaisemminkin nostanut esille kysymyksen, jonka itsekin olen yhteensovittamisen yhteydessä nostanut: ketä ovat ne ihmiset, jotka ovat pysyvästi toimeentulotuen tarpeessa, siis koko loppuelämänsä, jotka eivät voi parantaa taloudellista tilannettaan työnteolla ja jotka eivät saa asumistukea? Mitä heille pitää tehdä? Pitääkö heidän vuokseen estää järkevä muutos asumistuen ja toimeentulotuen yhteensovittamisessa? Eikö pikemminkin pidä kohdistaa heidän osaltaan huomio heidän ensisijaisen etuutensa korjaamiseen?

Itse ymmärtäisin, että kyseessä ovat ihmiset, jotka ovat hyvin nuorena tulleet työkyvyttömiksi ja elävät pelkän kansaneläkkeen varassa tai joilla on jokin vamma tai rajoitteisuus, jonka vuoksi he eivät pysty työtä vastaanottamaan. Silloin kysymme, mitä kunta sellaisen ihmisen kanssa tekee, jos nyt toimeentulotukea hieman leikataan.

Ministeri Huttu-Juntunen sanoi, että kunnan pitää toimia niin kuin kunnan pitää eli järkevästi siinä tilanteessa. Jos ei ole kompensoivaa asumistukea, laissa on niin sanottu perälauta, jonka perusteella kunnassa harkinnanvaraisesti annetaan se raha. En minä ymmärrä, mikä siinä on ihmisen oikeusturvan vastaista. Senhän perustuslakivaliokunta tässä nyt tutkii, eli sitä pitää ihan rehellisesti tarkastella. Pitääkö sen ihmisryhmän ongelmien takia estää järkevä muutos, vai pitääkö samanaikaisesti etsiä järkeviä korjauksia heidän tilanteensa korjaamiseksi?

Pelkällä kansaneläkkeellä elävien ihmisten ongelmiahan me emme nopealla muutoksella pysty muuttamaan. Mutta on huomattava, että Suomessa hyvin pieni osa vanhuuseläkkeen saajista joutuu tukeutumaan toimeentulotukeen. Ehkä kyseessä on synnynnäinen vastenmielisyydenkin tätä asiaa kohtaan, eli ei osata eikä halua hakea tukea, mutta voi olla myös kysymys siitä, että tullaan toimeen niillä tuloilla, joita on.

Täällä otettiin esille rinnakkaisaloite, joka eduskunnassa on asiasta tehty. Kyllähän tämä on selvästi hallitusohjelman mukainen kokonaisuus: asumistuen ja toimeentulotuen yhteensovittaminen. Jos toista osaa asiasta ei toteuteta, meillä ei ole käytettävissä ensi vuodelle 300:aa miljoonaa markkaa asumistukeen. Se on, niin kuin ministeri Huttu-Juntunen totesi, pitkien neuvottelujen tulos. Puolitoista vuotta on hallituksen piirissä asiasta keskusteltu. Viime joulua ennen päädyttiin siihen, että selvitysmies selvittää asian. Esitys on selvitysmiehen ehdotusten mukainen, joskin vielä viime hetken poliittisten neuvottelujen tulos, eikä siihen nähden, miten vaikeasta asiasta viiden puolueen hallitukselle on kysymys, niin huono kuin olisi tietysti voinut joistakin julkisuudessa esitetystä mielipiteistä päätellä.

Tärkeintä minusta on nyt oivaltaa, että otetaan ihan oikean suuntainen askel siihen suuntaan, että ihmisille, jotka ovat totaalisessa syrjäytymiskiarteessa, tulee mahdollisuus päästä työn syrjään kiinni, vaikka osa-aikaiseen, vaikka väliaikaiseen työhön, koska olemme muun lainsäädännön kehittäneet siten, että kaikista työnteosta kertyy sosiaaliturvaa. Me etsimme sellaisille ihmisille mahdollisuutta päästä työn syrjään kiinni, joilla on siihen mahdollisuus.

Sosiaali- ja terveysministeriön ja sosiaalipoliitiikan tehtävä on hoitaa näiden muiden ihmisten asiat. Ei se, että eduskunnassa on yksi asia kerralla käsitellyssä, merkitse sitä, että muut asiat ja niiden kehittäminen unohdettaisiin. Minusta täällä on nytkin salissa niin paljon sosiaalialan ammattilaisia, että pyydän, olkaa rehellisiä itsellenne. Te tunnette nämä asiat ja tiedätte, mitkä ovat sosiaalitoimen mahdollisuudet ja kuntien mahdollisuudet kaikkein heikoimpien auttamisessa. Se ei tapahdu ministeriön tasolla.

Ed. E l o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Kuluneen keskustelun aikana on erityisesti kokoomusryhmän ja sen puheenjohtajan ed. Ben Zyskowiczin, taholta esitetty koko ajan näkemys, että asumistukeen voidaan omavastuu sisäl-

lyttää ja ihmiset vain sitten hakevat itselleen pienempiä asuntoja. Tähän on jo aikaisemmin viitattu. Tiedustelen nyt ministereiltä: Mikä on teidän näkemyksenne? Kuinka helppoa esimerkiksi Helsingin seudulla on siirtyä pienempään asuntoon? Oma käsitykseni on, että se on erinomaisen vaikeaa.

Toisekseen pyytäisin ministereitä sanomaan oman kantansa siihen, miten toimeentulotuen leikkaus suhteutuu hallitusohjelman siihen kohtaan, jossa sanotaan, että heikoimmassa asemassa olevien asemaa ei saa heikentää. Onko tämä tältä osin hallitusohjelman mukainen?

Ed. K a n k a a n n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ymmärrän hyvin, että ministeri torjuu sellaisen ajatuksen, että jokin politiikan lohko olisi ajautumassa kriisiin. Sanoin, että asuntopoliittika on ajautumassa kriisiin, ja siihen on kyllä tullut vasemmalta kovastikin tukea, että näin on käymässä leikkausten ja toisaalta hulvattomaan markkinatalouteen ajautumisen vuoksi. Asuntopoliitikassa on näin käymässä yhä kasvavalla vauhdilla. Ensi vuosi voi olla todella hankala näillä määrärahatasoilla.

Toinen asia, joka samaa kehitystä ruokkii, on tietysti aluepolitiikka, josta erityisesti kansallinen aluepolitiikka on lähes nollatasolla tänä päivänä, ja uudet tiedot eivät sitä paljoakaan paranna.

Kolmas asia on se, että kasvava joukko kuntia, joiden niskaan arvoisat ministerit nyt kaatavat koko roskan, on ajautumassa yhä suurempiin taloudellisiin vaikeuksiin. Tiedetään Tampere, tiedetään Vantaa, Jyväskylä, Joensuu jne. Isot kaupunkikeskukset ovat tässä tilanteessa maa-seudun kunnista puhumattakaan. Eli tilanne kärjistyy koko ajan.

Yhdyn siihen, mitä ed. Elo juuri totesi, että heikoimmin toimeentulevat ihmiset ovat myös ajautumassa yhä syvemmälle kriisiin. Tämä yhteiskunta on vakavassa kehitysvaiheessa, ja nyt tarvitaan myös verotuksen esille ottamista voimakkaasti. Verotuksen avulla voidaan hoitaa oikeudenmukaisuutta tulonjakoon ja ihmisten selviämiseen. Hallitusohjelma jääköön toissijaiseksi silloin, jos se on johtamassa väärään suuntaan.

Ministeri H u t t u - J u n t u n e n : Arvoisa rouva puhemies! Ed. Kankaanniemi toteaisi aluksi, että ei kai tällainen yhteiskunta ole ajautumassa kriisiin, jonka talous kasvaa, jossa työttömyys selkeästi laskee, ulkomaanvelka on hallinnassa ja korkotaso on hyvin maltillinen ja va-

kaa. Talouden suuret tunnusluvut ovat kaiketi kunnossa ja ne ovat tavattoman tärkeitä yhteiskunnassa. (Ed. Elo: Ja, ministeri, syrjäytyminen lisääntyy! — Välihuutoja) — Mutta sitten asiaan.

Toinen varapuhemies (koputtaa): Ministerillä on puheenvuoro!

Puhuja: Kun ed. Kankaanniemi aikaisemmin kysyi, rahoitetaanko tällä tuleva veroale, niin ei kai tällä mitään veroalea voida rahoittaa, koska tämä kokonaisuus maksaa valtiolle 700 miljoonaa markkaa vuodessa. Vaikka kunnilta otetaan säästävät toimeentulotukimenot valtion pussiin, siitä huolimatta se maksaa vielä 100 miljoonaa, joten, ed. Kankaanniemi, ei tällä kenenkään veroalea rahoiteta.

On aivan selvää, kuten puheenvuorossani totesin, että esitykseen sisältyy sekä hyvää että huonoa. Hyvää on se, että vähimmäisturvajärjestelmän toimivuus paranee: asumistuki paranee, työttömyysturva, vaikkakin vähän, paranee, opintotuki paranee.

Mutta, kuten puheenvuorossani totesin, esityksen huono puoli on se, että tämä kokonaisuus rahoitetaan osin leikkaamalla toimeentulotukea. Ei siitä mihinkään päästä. Lain perusteluihin on otettu sellaisia kohtia, joilla tuetaan kuntien mahdollisuuksia auttaa harkinnanvaraisesti syrjäytymässä olevia, ylivelkaantuneita perheitä.

Kun todettiin, että tämä on kaatumassa kuntien niskaan — muistaakseni ed. Kankaanniemi — niin kyllähän tällä yhdenmukaistetaan toimeentulotukikäytäntö, koska tästä tulee laki. Tähän asti se on ollut hajallaan eri säännöksissä ja valtioneuvoston päätöksellä markkamäärät on sovittu. Tämä yhdenmukaistaa toimeentulotukikäytännön, ja se on myönteistä ja antaa mahdollisuuksia perusteluineen kaikkineen kuntien kohdentaa voimavaroja syrjäytyneille ja ylivelkaantuneille perheille.

Arvoisa puhemies! Aivan lopuksi toteaisin vielä, että hallituksen piirissä tätä on monta vuotta puitu. Aivan kuten ministeri Mönkäre totesi, tämä on ollut erittäin vaikea ja monimutkainen kokonaisuus. Tässä on käytetty parasta mahdollista asiantuntemusta ja päädytty tällaiseen ratkaisuun. Jos tässä salissa joku parempi ehdotus keksitään samalla rahamäärällä, minä ei ainaakaan tule sitä vastustamaan.

Jos lakiesitys tulee hyväksyttyä, niin sosiaali- ja terveysministeriössä käynnistetään välittömästi toimeentulotukiohjeiden valmistelu kunnille. Meillä on aina ollut voimassa, tälläkin

hetkellä, kunnille toimeentulotukiohjeet, joilla voidaan vielä ohjata kuntien käytäntöä.

Sosiaali- ja terveysministeri Mönkäre: Arvoisa puhemies! Ed. Elon ja muidenkin esiin otta-
maan kysymykseen siitä, onko pienempiä asuntoja tarjolla, totean, että en ole missään vaiheessa sanonut, että ihmisten pitäisi muuttaa pienempiin asuntoihin, vaan halvempiin asuntoihin. Ihan rehellisesti on kyllä sanottava, että ei niitä pääkaupunkiseudulla tällä hetkellä pilvin pimein ole. Mutta tavoitehan on, että niitä olisi.

Sekään ei voi olla terve tilanne, josta pääkaupunkiseudun poliitikot kertovat, että täällä uusiin asuntoihin ei ole mahdollisuutta kuin toimeentulotuella elävillä asukkailla, koska asumistukijärjestelmämme on laman jälkeen siinä kunnossa, että se ei korvaa korkeampia asumiskustannuksia. Niihin asuntoihin, joissa on korkeamat vuokrat — uusiin arava-taloihin, uusiin kortukitaloihin — pääsevät asumaan ne, joille yhteiskunta maksaa kaikki asumiskustannukset. Tietysti tämä on noidankehä.

Jos nyt saamme aikaan sen, että asumistukea korjataan, tulee tilanne, että kaikilla ihmisillä, myös niillä, jotka nyt ovat toimeentulotuella ja saavat kaikki asumiskustannukset toimeentulosta, kun heille tulee tilaisuus saada työtä — en nyt puhu kansaneläkkeellä elävistä, vaan lapsiperheistä, jotka kirjoittavat, että heillä ei ole muuta vaihtoehtoa kuin jämähtää tähän — on mahdollisuus saada parempi asunto. Kyllä tässä täytyy yrittää nähdä pitemmän tähtäimen tavoite.

Mutta ei sitä voi kieltää, etteikö suomalaisessa yhteiskunnassa, jopa tämän parin vuoden aikana, kun tämä hallitus on toiminut, ole tapahtunut huomattava muutos eli muuttoliike pääkaupunkiseudulle, joka asettaa ihan uudet vaatimukset sille, miten pitää rakentaa. Juuri tänään olen asuntonministerinä paneutunut siihen, että ei olekaan ilmeisesti tullut se hetki, että yhteiskunnan tukemaa asuntotuotantoa voitaisiin tästä koko ajan alentaa. Tänä vuonna tapahtui vain sen 30 prosentin lisäyksen leikkaus tänä vuonna, joka tehtiin vuoteen 96 mennessä. Meidän täytyy ottaa huomioon muuttoliike ja panostaa siihen, että yhteiskunnan tukemaa tuotantoa vuoden 98:nkin jälkeen tasaisesti rakennetaan asutuskeskuksiin, vaikka siihenkään eivät kaikki ole tyytyväisiä, koska maaseutu ja haja-asutusalueet sitä kautta autioituvat.

Asuntopoliitikka on vaikea laji, ja siinä käsitellään suuria kansantaloudellisia rahamääriä, ja

siinä on pakko yrittää nähdä pitemmälle kuin tähän hetkeen. Tässä on niitä perusteluita. Kyllä ihan rehellisesti tunnustan sen, mitä ed. Elo sano, että ongelmat ovat juuri nämä. Vaihtoehtoja ei ole. Olemme tuoneet esille ministeriryhmässä ministeri Huttu-Juntusen kanssa, että ei ole halvempia asuntoja, joihin voisi muuttaa. Mutta kun on viiden puolueen hallitus ja on kyseessä kuitenkin tavoitteiltaan hyvin tärkeä asia ja rakenteitten järjestyttäminen, jokainen joutuu tekemään jonkin verran kompromisseja.

Ed. M. Koskinen: Arvoisa rouva puhemies! Hyvät edustajat! Hallitus tosiaan esittää muutoksia toimeentulotukeen ja asumistukeen. Toimeentulotuen perusnormilla esitetään katettavaksi 7 prosenttia omavastuuta kohtuullisista asumismenoista. Eli tämä tarkoittaa sitä, että omavastuu tulee vuokraan, vesimaksuun ja lämmityskuluihin.

Toimeentulotuen lasten perusosiin esitetään myös leikkauksia, ja monilapsisen perheen kohdalla leikkaus on suurin. Toimeentulotukea esitetään myös vähennettäväksi 20 prosenttia henkilöltä, joka ilman perusteltua syytä kieltäytyy yksilöidystä tarjotusta työstä tai työvoimapolitiisesta toimenpiteestä. Toistuva kieltäytyminen alentaa tukea vielä 20 prosenttia.

Asumistukeen vastaavasti esitetään rahaa lisää. Asumistuen perusomavastuu poistuisi kolmannessa kuntaryhmässä yksinäiseltä henkilöltä 2 600 markkaan ulottuvilla bruttotuloilla, mutta niin sanottu asumistuen 20 prosentin prosenttiomavastuu säilyisi. Hallitus on perustellut asumistuen muutosta sillä, että työmarkkinatuella tai peruspäivärahalla elävä yksinäinen henkilö ei enää tarvitsisi asumismenoihin täydennystä toimeentulotuesta. Molemmat ministerit lähtivät pois paikalta, mutta olisi ollut kyllä ihan hyvä, että he tietäisivät, miten tämä laskentalogiikka menee. Ministeri Mönkäre toi tämän asian myös tänään esille.

Kuitenkaan toimeentulotuen tarve ei poistu tällä korjauksella, että asumistuen perusomavastuu poistuu, koska asumistukeen jää 20 prosentin prosenttiomavastuu. Eli jos on 1 500 markan vuokra, josta 20 prosenttia on 300 markkaa, siihen tarvitsee hakea toimeentulotukea edelleen, ellei tehdä jotain ihmeellistä muutosta taas jossain vaiheessa.

Mikäli hallituksen esitys perusnormiin sisällytettävästä 7 prosentista toteutuisi, toimeentulotukea tarvittaisiin kattamaan asumistuen prosenttiosuutena 13 prosenttia. Asumistuen uudis-

tuksessa hyötyvät pientä palkkaa saavat ja ne tulonsiirtoja saavat, jotka eivät saa toimeentulotukea. Siis kaikkein heikko-osaisimmilta leikataan vähemmän heikko-osaisen hyväksi.

Ministeri Mönkäre pohti, ketkä ovat niitä, jotka ovat kokonaan tavallaan toimeentulotuen varassa ilman mitään muita tuloja. Näitähän ovat esimerkiksi sellaiset ryhmät, jotka ovat niin sanottujen kahdeksan viikon työssäoloehtolaisia, joilla ei ole oikeutta muihin tukimuotoihin, ennen kuin on kahdeksan viikkoa oltu työssä. Myös näitten kohdalla tapahtuisi tämä leikkaus normin sisältä.

Olen tehnyt rinnakkaislakialoitteen hallituksen esitykselle ja sitä kannattaa 37 sosiaalidemokraattista kansanedustajaa plus aika suuri joukko vasemmistoliittolaisia. (Ed. Elo: Hyvä laki-aloite!) Hallituksen esityksessä n:o 217 toimeentulotuen tavoitteet ja tehtävät, oikeus toimeentulotukeen ja myöntämismenettely ovat pääasiassa ennallaan.

Mutta se, mikä hallituksen esityksessä on kaikkein huonointa, on se, että on tehty toimeentulotukilaki, mutta asetukseen on siirretty tai jätetty edelleen kaikkein tärkeimmät asiat eli perusosaan sisältyvät asumismenot, perusosan suuruus ja lisäosilla katettavat menot. Eli se toimeentulotukilaki, mikä tässä salissa esitetään, romutetaan sillä, että asetuksella jätettäisiin valtioneuvoston päätettäväksi näitä asioita eli toimeentulotuen suuruutta ja näitä tärkeitä menoja, joita huomioidaan.

Asumismenoissa täytyy muistaa, että omavastuu on vuokrasta 7 prosenttia, vesilaskusta 7 prosenttia ja lämmityskustannuksista 7 prosenttia, mitä hallitus esittää, ja se on tosiaankin poissa toimeentulotukiasiakkaan jokapäiväisestä ruoasta, mitä minun mielestäni ei voi hyväksyä.

Aika outoa on se, että hallitus ei ole oivaltanut asumistukijärjestelmässä olevia epäkohtia. Niitä tässä pitäisi korjata. Asumistukihan perustuu siihen, että mitä kalliimassa asunnossa, esimerkiksi kakkoskuntaluokassa vuokra liki 49 markkaa neliö, ja perheellisten kohdalla ylisuuressa, ylivarustetussa kovanrahan vuokra-asunnossa asuu, sitä suuremman asumistuen saa. Jos yrittää asua edullisesti vanhassa, kohtalaisesti varustetussa asunnossa, voi käydä niin, että menee kokonaan asumistukikriteerien ulkopuolelle eli ei saa lainkaan asumistukea. Tämä hallituksen esitys, jolla asumistukea nyt korjataan ja muutetaan, ei poista tätä epäkohtaa. Asumistuen muutoksen olisi pitänyt olla sellainen, että kerska-asumista yhteiskunnan tuella ei sallita.

Turussa on sellainen esimerkki, että entisen hienostokaupunginosan Tervatorin kovanrahan vuokra-asuntoihin ei ole tosiaankaan varaa kuin niillä, jotka saavat täyden asumistuen juuri tulojen pienuuden takia. Minusta on aika huonoa yhteisten rahojen käyttöä, että tilanne on ajautunut tähän.

Viime vuosina asuntojen vuokrat ovat nousseet muita kuluttajahintoja enemmän, ja tämä on todellinen ongelma. Hallituksen olisi tosiaankin pitänyt pohtia sitä, tarvitaanko uudestaan jotain vuokrasääntelyn tapaista järjestelmää, että vuokrien hinta saadaan kuriin, koska vapaat markkinat eivät tarjonnasta huolimatta ole laskeneet vuokratasoa eli vuokrien hinnat ovat koko ajan nousseet.

Lasten perusnormien heikentäminen ei ole perusteltua, koska lapsiperheiden etuuksia on jo moneen kertaan leikattu. Kotihoidon tukea ja lapsilisää, joka toimeentulotuen normilaskelmassa huomioidaan tulona, on heikennetty, ja toimeentulotukiperheen kohdallahan on niin, että kun lapsilisät huomioidaan tulona, toimeentulotukiperhe periaatteessa syö lapsilisät. Tämä normileikkaus, joka kohdistuu lapsinormiin ja asumisen omavastuuseen, on hallitusohjelman vastainen toimenpide, koska hallitusohjelmassa todetaan, ettei kaikkein heikko-osaisimpien turvaa heikennetä.

Alennetun toimeentulotuen tilalle rinnakkaislakialoitteessa n:o 116, joka tulee huomenna tänne käsittelyyn, esitetään mahdollisuutta sopia sosiaaliviranomaisen kanssa osallistumisesta aktivoivaan toimintaan, työhön toimeentulotukea vastaan tai kuntoutukseen. Lisäksi toimeentulotukiasiakkaalle, jolla on kahdeksan viikon työssäolovelvoite, eli joka on muitten tukimuotojen ulkopuolella, olisi mahdollisuus yhdistelmätukeen.

Toimeentulotuen perusosan alentaminen ei ole tosiaankaan perusteltua sosiaalityötä tilanteessa, jossa ihmisten on vaikea löytää sopivaa työtä. Tässä kohtaa voin alan ammattilaisena ihan rehellisesti sanoa, että tämä laki ontuu todellakin paljon hallituksen esityksen 10 §:n kohdalla, jossa kaksi kertaa rangaistaan siitä, että kieltäytyy vastaanottamasta työtä, ja voidaan pahimmassa tapauksessa leikata 40 prosenttia toimeentulotukinormia.

Toimeentulotukea saavan henkilön aktivointi ja syrjäytymiskiirteen katkaiseminen on oikean suuntainen sosiaalityön toimenpide, ja tämän rinnakkaisaloitteen perustelut on otettu suoraan hallituksen ohjelmasta. Tämä rinnakkaislaki-

aloite on hallitusohjelman sosiaali- ja terveystoimittajaa sekä työelämän kehittämistä koskevan osan linjan mukainen. Sitä voi kysyä, onko hallituksen esitys sitä. (Ed. Kankaanniemi: Ei!)

Toimeentulotukilakia käsitellään kiireesti eduskunnassa. Meillä pitäisi valiokuntakäsittely ilmeisesti olla suurin piirtein kuukauden sisällä ja laki tulisi voimaan 1.3.1998 lähtien. Tosin asumistuen muutokset eli tarkistukset tapahtuvat ihan loppuvuoteen asti eli asumistuki tulisi jäljessä. Senkin suhteen tämä kauhea kiire on aika hämmästyttävä. Olisi myös kuvitellut, että kun meillä oli selvitysmies tutkimassa toimeentulotukijärjestelmää, siinä olisi kerrankin nähty kokonaisvaltaisesti ongelmat ja yritetty päällekkäisbyrokratiaa ja luukuttamista vähentää.

Monissa selvityksissä on tosiaan todettu, että etuuskien taso, työmarkkinatuen ja peruspäivärahan taso, on liian pieni. Turkulaisen tutkijan, dosentti Veli-Matti Ritakallion tutkimuksissa vuosina 1987—1996 tulee esiin, että ylivoimaisesti yleisin syy saada toimeentulotukea on juuri työttömyysetuuden pienuus ja yksin asuminen. Nämä esitykset, mitkä nyt hallituksen taholta ovat tulleet, eivät poista toimeentulotuen saamisen syiden järjestystä, koska työttömyyskorvauksen 2 markan korotus ei nosta työttömyyskorvauksen tasoa niin paljon, että se vähentäisi toimeentulotukiasiakkaitten määrää. Jos olisi haluttu pohtia tätä asiaa niin, että todella vähennettäisiin toimeentulotukiasiakkaita, työmarkkinatuen ja peruspäivärahan pitäisi olla semmoisia tuloja, joista ei makseta veroja, ja samanaikaisesti asumistuessa ei olisi prosenttiomavastuuta. Silloin nämä ihmiset voisivat pärjätä niillä tuloillaan, joita heillä on, eli työmarkkinatuella ja peruspäivärahalla. Jos nämä toimenpiteet eli verovapaus ja asumistuen muutokset toteutettaisiin, silloin voitaisiin ajatella, että köyhimpien ja pienituloisten ihmisten ahdinkoa voitaisiin vähentää.

Ministerit nyt menivät pois paikalta, mutta minä kyllä vähän ihmetten, kun tätä keskustelua käytiin. Kysyn nyt asetuksesta, ehkä he nyt kuulevat jossain, kun näitä puheita pidetään: Miten asetus ajattelee seuraavan? 1 §:ssä esitetään, että perusosaan sisältyy 7 prosenttia kohtuullisista asumiskuluista, asumistukilain 6 §:ssä tarkoitettuista asumismenoista, ja ne vähennetään siis toimeentulotuen perusosasta. Mutta asetuksen 4 §:ssä sanotaan, että ”muu kuin perusosaan sisältyvä osuus kohtuullisten, asumistukilain 6 §:ssä tarkoitettujen asumismenojen määrästä”. Tässä tietenkin myönnetään tukea niihin asumis-

kuluihin, jotka ovat asumistukilain ”kohtuullisten menojen” ulkopuolella.

Eli jos asunnon vuokra on 1 800 markkaa ja asumistukea myönnetään 1 500 markkaan asti, kun katsotaan, että se on kohtuullinen asumiskulu, niin 4 §:n nojalla voidaan myöntää vielä 300 markkaa asumiskuluja. Tämä on ilmeisesti se perälauta, mistä ministeri Mönkäre puhui. Mutta kun 1 §:n mukaan 7 prosenttia asumiskuluista tulee toimeentulonormin sisälle, niin mistä se asumistuen 20 prosentin prosenttiomavastuu myönnetään, kun se on tähän asti myönnetty toimeentulotuen kautta? Onko hallitus nyt leikkaamassa 27:ää prosenttia toimeentulotukiasiakkaitten asumiskuluista, vai miten tämä asia on? Asetus, joka on esillä, on erittäin sekava, ja olisin mielelläni kuullut ministerien vastaavan näihin kysymyksiin, mutta tämä on tällaista yksinpuhelua, koska asia ei meidän sosiaaliministereitämme kauheasti kiinnosta.

Ed. S. Kanerva merkitään läsnä olevaksi.

Ed. V e h k a o j a : Arvoisa rouva puhemies! Lehterit eivät ole kovin kansoitettuja toimittajista eivätkä ehkä muistakaan kuulijoista, eikä myöskään kollegoja ole kovin paljon paikalla riippumatta siitä, että uskoisin, että nyt on esillä semmoinen hallituksen esitys, joka on yksi kaikkein tärkeimpiä, mitä tämän hallituksen aikana on esillä, ainakin sosiaaliturvaan liittyen. (Ed. Elo: Kokoomuksesta ei ole ketään!)

Kyseessä on todella hallituksen esitys, joka poikkeaa hallituksen ohjelmasta. On luvattu, ettei kaikkein heikko-osaisimpien tilannetta heikennetä. Tämä esitys rikkoo selkeästi tämän lupauksen. Mielestäni silloin on oikein, että myös hallituspuolueista kansanedustajat nousevat toimimaan tällaisessa tilanteessa.

Viime jouluna tilanne vihellettiin poikki, ja keväällä selvitysmies puursi tässä asiassa. Tämä hallituksen esitys perustuu aika lailla hänen mietteisiinsä. Laajempaa keskustelua tästä erittäin tärkeästä kysymyksestä ei oikeastaan koskaan käynnistetty. Jo varhaisessa vaiheessa esitin itse, että tämä olisi ollut sen arvoinen kysymys, että olisi ollut aika perustaa parlamentaarinen komitea pohtimaan tätä asiaa, koska meidänhän tulisi nyt tehdä sellaisia päätöksiä, jotka kestäisivät myös ajassa vähän pitemmälle eteenpäin aivan riippumatta siitä, minkälaisilla enemmistöillä tätä maata hallitaan.

En tiedä, onko ollut sattumaa vai tarkoituksenmukaista, että viime viikkojen aikana keskusteluissa on vilahtanut erittäin mielenkiintoisia ministeripuheenvuoroja, jotka liittyvät omalla tavallaan kyllä mielestäni myös tähän keskusteluun. Onhan nyt aika paljon ensinnäkin syytetty siitä, että meillä Suomessa oikeastaan toimeentulotuesta on tullut kansalaispalkka sen johdosta, että se ei ole enää mikään lyhytaikainen etuus, vaan monet ihmiset ovat todella jämähtäneet kenties vuosikausiksikin saamaan tätä etuutta. Samalla on haluttu määritetysti vastustaa kansalaispalkan aktiivista aikaansaamista tässä maassa. Olen sen takia hyvin kiinnostuneena pannut merkille sen, että kuitenkin ikään kuin ollaan kulkemassa sitä kohti, ilman että sitä äänten lausutaan.

Tähän viittaa esimerkiksi ministeri Jaakon saaren Vasabladediin ehkä kymmenisen päivää sitten antama haastattelu, jossa hän ehdotti, että kaikki ansiosidonnaiselta työttömyyspäivärahalta putoavat ihmiset hänen mielestään tulisi sijoittaa toimeentulotuen saajiksi. Jos tämä ehdotus otetaan todesta, sehän tarkoittaisi silloin sitä, että näitä välialueen syyperusteisia perustuvia — kauheata kapulakieltä — siis työttömyyden peruspäivärahaa tai työmarkkinatukea ei enää oikeastaan tarvittaisi. (Välihuuto) Erittäin tärkeä huudahdus ja ehdotus, panin sen hyvin iloisena merkille. — Toinen tähän suuntaan vievä puheenvuoro julkisuudessa oli ministeri Mönkäre suunalta, kun hän ehdotti, että kotihoidon tuet lakkautettaisiin ja ikään kuin nämä resurssit sulautettaisiin lapsilisiin. Mielestäni hänkin oli itse asiassa kansalaispalkka-asialla, mistä olen hyvin iloinen.

Haluaisinkin tässä muistuttaa meitä kaikkia siitä, että me olemme paljon pitemmällä kansalaispalkkakaavailussa kuin ehkä olemme tohtineet itsellemme tunnustaakaan. Meillä on jo lapsia koskien lapsilisäjärjestelmä ja vanhuksia koskien kansaneläkejärjestelmä. Se, missä olemme olleet horjuvaisia, on työikäisen väestön perusetuuksien järjestäminen. Sitä oikeastaan tämä kamppailu nyt tänäänkin täällä koskettaa.

Minä olen jo pitemmän aikaa ollut taipuvainen siihen suuntaan, että meidän pitää vaihtaa näkökulmaa sillä tavalla, että me lähdemme kohti, sanotaanko, kansalaispalkan tai perustulon tai negatiivisen tuloveron suuntaa siitä syystä, että me voisimme kääntää tämän mielestäni onnetoman rankaisevan systeemin porkkanasysteemiksi ja tavallaan sillä tavalla ihmisarvoisem-

maksi, luottaa pikemminkin ihmiseen kuin kuntiin, luottaa siihen, että ihminen, jolle annetaan mahdollisuus kehittää itseään jonkinlaisella edes nälkärajalla, siitä kehittyä ja hyvinkin aktivoituu tarjoamaan yhteiskunnalle palvelujaan joko maksutta taikka virallisemmän työelämän puolella.

Toinen varapuhemies: Anteeksi, ed. Vehkaoja!

Latvian presidentin vierailu

Toinen varapuhemies: Arvoisat kansanedustajat! Ilmoitan, että Latvian tasavallan presidentti Guntis Ulmanis on saapunut seuraamaan täysistuntoa. Eduskunnan puolesta lausun presidentti Ulmanisin tervetulleeksi eduskuntaan. (Suosionosoituksia)

Puhuja: Arvoisa puhemies! Kun nyt edustan hallituksen kansanedustajia, tietysti olen minäkin halunnut katsella hallituksen esitystä siltä kannalta, mihin määrään saakka voisin sen hyväksyä ja millä kohtaa taas tilanne muodostuu siinä määrin vaikeaksi, että aprikoinnin paikka syntyy.

Haluan sanoa mahdollisimman selkeästi, että pidän erittäin hyvänä sitä, että toimeentulotuki saadaan nyt lain tasolle; sitten täytyy pitääkin ajatustauko ja lisätä sana ”melkein”. Niin kuin kuulinme, ed. Marjaana Koskinen muistutti siitä, että juuri ne tärkeimmät kohdat, joissa toimeentulotuen taso määritellään, on kuitenkin muusta lainsäädännöstä poikkeavalla tavalla jätetty asetuksen varaan. Siinä meillä on mielestäni työmaata saattaa tämä tärkeä lähtöidea päätökseen.

Sitten täytyy sanoa, että on erittäin epäkiitollista saada eteensä suuria paketteja, jotka useimmiten vielä lähtevät siitä, että ne pyritään mahdollisimman pitkälle toteuttamaan kustannusneutraalisti. Tässähän asumistuen uudistaminen muuttaa tilannetta, ja me voimme nähdä, että esitys aiheuttaa lisää menoja. Luojan kiitos, rahaa tulee vähätuloisille ihmisille hieman lisää. Minusta se on ääneen muistutettava asia ja hyvä asia tässä paketissa.

Sitten kun ruvetaan katsomaan tätä vähän tarkemmalla linssillä, huomataan, että hyödyt ja menetykset kohdistuvat eri ryhmiin. Silloin tullaan hallituksen lupaukseenkin ja perusoikeuksi-

en kannalta ehdottoman keskeisiin ongelmallisiin kysymyksiin.

Varmasti jonkinlainen pettymys on myöskin se, että ei pystytty pääsemään sellaiseen ehdotukseen, että toimeentulotuesta olisi tullut valtion tuki. Sillä edellytyksellähän se olisi voitu siirtää mahdollisesti Kelan hoidettavaksi. Se yhdistelmä, että tällainen versio, että on kunnan toimeentulotuki ja sitten olisi ollut Kelan maksatus, oli minunkin mielestäni aika vaikealta vaikuttava, koska siinä toimeentulotuki olisi taas jakautunut kahteen osaan. Harkinnanvarainen olisi jäänyt kuntiin. Oli käynyt niin, että kahden eduskuntakauden aikana, jotka itse olen kohta täällä ollut, olisimme ehtineet perustaa tälle pienelle vähimmäistulon alueelle, äärimmäisen kapealle ja pienelle tuloalueelle, itse asiassa kaksi kokonaan uutta järjestelmää eli työmarkkina-tuen ja sitten vielä mahdollisesti institutionaalisen harkinnanvaraisen toimeentulotuen. Mielestäni oli tärkeitä pidettyä jakamasta toimeentulotukea tässä vaiheessa kahtia.

Ongelmana on mielestäni myös se, että ei ole pystytty tekemään esitystä, joka olisi purkanut tärkeimmän ongelman. Nimittäin syyperusteisten etuuskien tasoaan olisi nyt pitänyt todella huomattavasti päästä nostamaan niin, että siitä syystä ei olisi ollut tarvetta hakea toimeentulotukea, että työttömyysturva taikka sairausajan turva tai ehkäpä kansaneläke on myös liian alhaisella tasolla. Kahden markan korotus työttömyyspäivärahaan ei kompensoi sitä.

Arvoisat kollegat! Ehdin luetuttaa tämän nivaskan myös kotikunnassanikin päin. Esitäinkin seuraavaksi kokonaisarvion johtavan sosiaalityöntekijän suulla. Hän sanoo näin:

”Esitys laiksi toimeentulotuesta on yhdistelmä vanhaa sosiaalihuoltolakia ja valtioneuvoston päätöstä toimeentulotuesta. Jotenkin olen pettynyt, että ei ole saatu aikaiseksi kokonaisuudistusta, joka olisi tätä päivää ja käyttökelpoinen vielä tulevaisuudessakin. Nyt tarjotaan iankaikkisen vanhaa juttua yhdistettynä laiksi. Mielestäni nykyisten säännösten puutteita ei ole yritettykään ratkaista. Huonoa valmistelua, sekava, tulkinnanvaraisuutta liian paljon. Tähän haetaan vielä tulkintaa lääninoikeuksista, mikä ei voi olla tarkoitus. Lakitekstin pitää olla niin selkeä, että kansalaisetkin sen ymmärtävät.”

Hän jatkaa: ”Väitän, että kun laki, asetus ja perustelut ovat selkeät eivätkä anna niin paljon mahdollisuuksia erilaisiin käytäntöihin, niin se on loppujen lopuksi myös asiakkaiden etu. Ei mikään aiheuta enempää katkeruutta asiakkais-

sa ja tunnetta epäoikeudenmukaisuudesta kuin kirjavat käytännöt ja epämääräiset harkinnat. Asiakkaat haluavat oikeudenmukaisuutta ja tasavertaista kohtelua. Sosiaalityöntekijät haluavat samaa.”

Hän kiinnittää tällä yleistoteamuksellaan huomiota siihen, että ongelmat on siivottu jämemien, jämäpykälien taakse, jätetty purkamatta ja vaivaamaan toimeentulotuen maksatusta tänäkin päivänä.

Arvoisa puhemies! Sitten ihan muutama yksityiskohtaan. Tässä ei ole mahdollisuus menä ihan joka riviä läpi. Säästän teidät siitä.

Otan ennen kaikkea esille alennetun perusosan, joka on lain puolella. Minä koen, että on täysin onneton asia ja väärä homma, että kun ihminen on jo kerran saanut rangaistuksen elikkä työttömyysturvan puolella joutunut karensista kärsimään, hän toisen lainsäädännön puolella ikään kuin tulee rangaistuksi toisen kerran eikä ainoastaan toisen, vaan vielä kolmannenkin kerran. Kun kuuntelin tänään uusia mietteitä, niin ymmärsin, että ollaan hakemassa sellaista säännösten muotoilua, että voitaisiin rangaista vielä neljännekin kerran, että voitaisiin ylipäänsä välttää ilmaisemasta ääneen, mikä tulee olemaan minimistandardi, minimiturva, tässä maassa.

Nyt minä en enää ymmärrä, mihin meidät on otettu mukaan, mihin meidät on pyydetty mukaan. Minä en meinaa nyt enää ymmärtää ollenkaan. Vielä viime vuodenvaihteessa ymmärsin, että me olemme yhdessä hakemassa minimitoimeentulon tasoa ja sitä tiettyä standardia saattamassa lain tasolle. Minä en enää tiedä, mitä nyt oikein on menossa.

Ihmettelen myös sitä, ja tämäkin liittyy kansalaispalkka- tai perustulovaihtoehtoon, että 10 §, se jossa rangaistaisiin uudelleen, edustaa juuri meidän suomalaista iankaikkista rankaisumentaliteettiamme. Jos ajatellaan, että karenssissa oleva ihminen on jonkinlainen sosiaalinen ongelma, niin tuleeko hän hoidetuksi sillä, että hänen kanssaan ryhdytään yhä vain pienemmällä raholla tekemään sosiaalityötä? Tässähän ei ole myöskään kerrottu sitä, kuinka kauan karenssilla oleva ihminen pantaisiin kärsimään alemmasta toimeentulotuesta. Se ei näy esityksestä millään tavalla.

Sitten menen, arvoisa puhemies, asetuksen puolelle ja jätän joillekin muillekin mahdollisuuksia. Niin kuin totesin, mielestäni ylipäänsä 2 § pitäisi nostaa lakiin. En ole nyt ymmärtänyt koko aikana, kun tässä olisi ollut mahdollisuus

hieman kirkastaa linjauksia, mikä on pitkään ollut menossa, miksi on jätetty 2 §:ään 3) kohta elikkä jaettu täysikäiset ihmiset tuensajina kahteen ryhmään sen perusteella, ovatko he lapsia vai muita kotitaloudessa olevia aikuisia. Minun mielestäni 3) kohta pitäisi ehdottomasti pyyhkiä pois ja katsoa kotitaloudessa olevat kaikki 18-vuotiaat henkilöt, jotka eivät ole päähenkilöitä, vaan siis muita kotitalouden aikuisia henkilöitä, tuensajina samanarvoisiksi.

Kyllä minä tiedän, että tässä on taustalla työmarkkinatuen taso. Se prosentti on hyvin huolellisesti laskettu 18-vuotiaalle lapsukaiselle, mutta kun tälläkään kohtaa ei ole mitään ikärajaa mainittu, niin se tulisi tarkoittamaan, että se lapsihan voisi olla vaikka 50-vuotias. Aina tulisi vain toimeentulotuki, joka on ainoastaan 73 prosenttia perustasosta.

Arvoisa puhemies! Minä toivon, että näihin ja moniin muihin vielä paljon yksityiskohtaisempiin huomautuksiin, joita on syytä esittää esimerkiksi opiskelijoiden kohdalla, löytyy aikaa paneutua. Täällähän on hyvin suuri ongelma opiskelijoiden puolella. Tämäkään esitys ei anna ainakaan saamani tiedon mukaan vastausta siihen, mitä tehdään semmoisten opiskelijoiden kohdalla, jotka ovat menettäneet luottokelpoisuutensa. Onko se opiskelijaryhmä, joka saa sitten opiskella koko opiskeluaikansa toimeentulotuella? Tästä ei ole mitään kantaa, ja tällaista on varmasti erittäin vaikea tähän yhdistääkään.

Kun tätäkin yksityisseikkaa katsomme, niin huomaamme, että olemme hyvin lähellä kansalaispalkkaa, perustuloa. Olemme erittäin lähellä sitä. Me emme pysty kerta kaikkiaan tukkimaan läpiä niin tarkasti, etteikö se ihminen, joka todella haluaa taiteilla, pystyisi taiteilemaan itsensä tuelle myös jatkossa, enkä minä pitäisi sitä pahana, jos hän itseään kehittää ja vieläpä tuottaa iloa ja hyötyä kanssaihmisilleen.

Sosiaali- ja terveysministeri M ö n k ä r e : Arvoisa puhemies! Kun ed. Vehkaoja otti esille minun mahdolliset mielipiteeni kotihoidon tuesta, niin haluan heti tässä ja nyt sanoa, että minä en ole esittänyt kotihoidon tuen lakkauttamista, mikä oli ihan selvästi luettavissa alkuperäisestä Demarin haastattelusta. Minä olen siinä tilanteessa, että minulta työnjaon perusteella tivataan koko ajan sosiaaliturvan rahoituksen kestävyyttä, mitä tehdään, jos työttömyys ei laske, ja mitä tehdään, jos velkaantumista ei saataisi kuriin jnp. Olen sanonut toimittajalle, ja se luki myös lehdessä, etten suostu sanomaan, että kotihoidon

tuki olisi lakkautettava, mutta pyydettyä kerron, mitä ongelmia mielestäni kotihoidontukijärjestelmässä on. Sanoin myös, että jos joskus paremmat ajat koittavat, lapsiperheiden tukea voitaisiin minun mielestäni tutkia siltä pohjalta, että voitaisiin lisätä lapsilisää ja panna se verolle. Sitä kautta kotihoidon tuen tarve vähenisi ja voitaisiin ratkaista tänään tässä salissa keskeisenä olevaa keskustelunaihetta eli kannustinproblematiikkaa. Nythän kotihoidon tuella elävät ihmiset ovat sosiaaliturvan karttumisen ulkopuolella, mikä on erittäin harmittava seikka.

Vain yhdessä lehtikirjoituksessa olen saanut lapsilisän korottamisesta järkevää kriittistä palautetta ja olen siitä kiitollinen. Se oli kristillisen liiton taholta, ja juuri sellaista keskustelua mielestäni asiasta pitäisi käydä. On tietysti poliitikoille ihan tavanomaista, että otetaan esiin jokin lause, jonka on sanonut, ja se pitää kestää, ei siinä mitään. Mutta haluan sanoa, että minunkaan mielestäni tänä päivänä ei kotihoidon tukea voi lopettaa. Mutta järjestelmän kehittämistä voi aina tutkia.

Ed. Vehkaoja (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Minä sanoin ilahtuneeni ministeri Mönkäreen puheenvuorosta, jos, juuri niin kuin hän mainitsi — ja mielestäni sanoin sen omassa puheenvuorossanikin — nämä yhdistetään ja lisätään lapsilisää. Halusin vain käyttää asiaa sen keskustelun osana, mitä käydään kansalaispalkasta. Se oli siinä mielessä minun tarkoitukseeni varsin hyvä puheenvuoro, koska olen väittämässä nyt, että me eri suunnilta lähestymme itse asiassa tätä kysymystä, että on turha pitää näin monia järjestelmiä. Me olemme hyvin lähellä perustuloa tai kansalaispalkkaa ennen pitkää.

Ministeri Huttu-Juntunen: Arvoisa puhemies! Olen pahoillani siitä, että jouduin olemaan salista äsken poissa enkä kaikkia käytettyjä puheenvuoroja ollut kuuntelemaan.

Ed. Vehkaoja totesi, että olisi ollut järkevämpää korottaa syyperusteista turvaa, ensisijaisia etuuksia. Kyllähän me kaikki tiedämme, että näinhän olisi pitänyt tehdä. Toimeentulotuen ongelma on se, että meillä on liian pieni työttömyysturva, liian pieni asumistuki ja muutamat eläkkeet liian pieniä, liian pieni sairauspäiväraha, joita täydentämään toimeentulotukea haetaan. Tämä asia on täysin kiistaton. Mutta ongelma on se, ettei rahaa ole ensisijaisten etuuksien riittäväksi korottamiseksi. Ei sitä valtiovarain-

ministeriöstä irtoa. Niin kauan kuin tässä maassa tehdään supistuvia budjetteja, me olemme tämän ongelman kanssa tekemisissä.

Mitä kansalaispalkkaan tulee, minun täytyy valittaen todeta, ettei löytynyt poliittista tahtoa eikä yksimielisyyttä toimeentulotuen perusosan siirtämiseksi Kansaneläkelaitokselle. Siinä on meneillään kokeilu, joka on osoittanut toimivuutensa ja josta on sanottavissa pelkkää hyvää. Kaikki osapuolet ovat tyytyväisiä kokeiluun. Siitä on tehty erittäin hyviä raportteja, ja kokeilussa on johtoryhmä. Tällainen kaikkien kannalta hyvä kokeilu pitää lopettaa siksi, että siitä ei löydy yhtä näkemystä.

Mutta ei tämä asia toki ole pois pöydältä pyyhkäisty. Täytyy elää toivossa, että se voitaisiin ottaa uudelleen vielä ratkaistavaksi ja päätyä kokeilun lopputulosten osoittamaan ratkaisuun.

Valitettavasti minä en kaikkia yksityiskohtia, joita ed. Vehkaoja otti esille puheenvuorossaan, tässä voi käydä läpi. Mutta minusta on sosiaali- ja terveysvaliokunnassa ja perustuslakivaliokunnassa katsottava hyvin tarkkaan, mitä laissa ja asetuksessa on kirjoitettu. Me aivan viime metreillä teimme tässä suhteessa vielä muutoksia tähän kokonaisuuteen. Toki on selvää, että logiikka vaatii, että tärkeimpien asioiden pitäisi olla laissa, jota sitten asetuksella selitetään. Tämä kokonaisuus ei ihan näiltä osin ole looginen.

Niin sanotusta alennetusta perusosasta kävimme erittäin pitkään keskustelua eri asiantuntijoiden kanssa. Tästä oli monenlaisia näkemyksiä. Tosiasia on se, että kunnissa on nyt jo käytössä 20 prosentilla alennettu perusosa. Päädyimme pitkien vaiheiden jälkeen tähän ratkaisuun, mikä nyt on laissa. Mutta minusta tämä on hyvä ottaa valiokunnassa esille ja kenties kuulla vielä asiantuntijoita ja katsoa, onko tämä hyvä esitys.

Yleensä tästä esityksestä, arvoisa puhemies, toteaisin vielä sen, että tätä kokonaisuuttahan oli valmistelemassa sosiaali- ja terveysvaliokunnan erittäin pitkäaikainen sihteeri, joka tuntee nämä järjestelmät niin kuin omat taskunsa, Pentti Arjärvi. Hän valmisti tätä esitystä erittäin tiiviissä yhteistyössä muun muassa sosiaali- ja terveysministeriön asianomaisten juristien ja virkamiehien kanssa. Hän teki aika laajan kuntakierroksen, kuunteli paljon asiantuntijoita eri puolilla Suomea ja käytännön sosiaalityötä tekeviä pääkaupunkiseudulla mutta myös muissa kunnissa. Sen jälkeen, käytyään vielä keskustelut asiantuntijoiden kanssa, hän päätyi tähän esitykseen. Ei tämä esitys aivan niin sanotusti pääläellaan voi olla. Mutta minä myönnän, että tähän liittyy muuta-

mia tällaisia ongelmia, mitä ed. Vehkaoja käsitte-
li puheenvuorossaan. Muun muassa alennettu
perusosa on sellainen, josta varmasti on syytä
vielä keskustella. myös se asia, mitä on laissa ja
mitä asetuksessa.

Ed. K u o p p a : Arvoisa puhemies! Lipposen
hallitus on valmis sitoutumaan 5—6 miljardin
markan taisteluhelikoptereiden hankintaan,
mutta kansalaisten viimesijaista toimeentulotur-
vaa hallitus on valmis leikkaamaan, kun päinvas-
toin viimesijaista toimeentuloturva tulisi paran-
taa.

Esitys noudattaa selvitysmies Arajärven muis-
tiossa ja hallituksen budjettiesityksessä olevia
suuntalinjoja. Merkittävä ero Arajärven esityk-
seen verrattuna on kuitenkin, että laista on jätet-
ty pois toimeentulotuen perusosan markkamää-
rien määrittely. Myös asumiskustannusten oma-
vastuun tarkempi määrittely puuttuu laista. In-
deksitarkistuksiakaan ei suoraan edellytetä lais-
sa; lakiesityksen perusteluissa puhutaan vain
mahdollisista indeksitarkistuksista.

Kun yhtenä tarkoituksena on ollut toimeentu-
lotuen lainsäädännöllisen pohjan vahvistami-
nen, tulos on tässä suhteessa täysin vesitetty.
Lakiesitys antaa käytännössä hallitukselle va-
paat kädet määritellä toimeentulotuen suuruus.
Hallitus voi siten pitkälti ilman eduskunnan
myötävaikutusta edelleen leikata tai jäädyttää
toimeentulotukea, muuttaa perheenjäsenien suh-
teita perusosassa, korottaa asumiskustannusten
omavastuuta tai tehdä muita huononnuksia.
Lain perusteluissa kylläkin esitetään samanlaiset
perusosan määrät ja prosentit kuin Arajärvi on
esittänyt. Asetusluonnos on lakiesityksen liitteenä.
Kun näitä asioita ei ole kuitenkaan haluttu
kirjoittaa itse lakiin, on ilmeisesti haluttu jättää
tuleville hallituksille hyvin vapaat kädet toimeen-
tulotuen leikkaamiseen.

Huomattavaa on kuitenkin, että asumiskus-
tannusten omavastuu on 7 prosenttia, kun Ara-
järvi esitti 5 prosenttia. Asumiskustannusten
omavastuu on yksi tapa leikata toimeentulotu-
kea. Esitys merkitsee toisin ja selkeämmin sanot-
tuna, että toimeentulotuesta leikataan pois 7 pro-
senttia asumiskustannuksista. Perusosasta, jon-
ka tähän asti on voinut käyttää vapaasti ruokaan
ja juokseviin menoihin tai vaikkapa velkojen
maksamiseen, osa on käytettävä asumiskustan-
nuksiin. Jos lähtökohdaksi otetaan asumistuen
normien mukaiset asumismenot, esitys leikkaa
yksinäisen henkilön toimeentulotukea vähintään
76 markkaa kuukaudessa. Silloin puhutaan van-

hoista kerrostaloista kolmannessa kuntaryhmäs-
sä. Pääkaupunkiseudulla leikkaus on nelihenki-
sessä perheessä uudessa vuokratalossa lähes 300
markkaa kuukaudessa.

Toinen leikkaus on lapsiperheiden perusosan
leikkaus, joka koskee kaikkia perheitä, joissa on
vähintään kaksi lasta, ja myös kaikkia niitä per-
heitä, joissa on 10-vuotiaita lapsia. Monilapsis-
sa perheissä leikkaus kohoaa jopa yli 1 000 mark-
kaan kuukaudessa. Nelilapsisessa perheessä en-
simmäisessä kuntaryhmässä leikkaus on 350—
560 markkaa kuukaudessa riippuen siitä, minkä
ikäisiä lapset ovat.

Yhdessä nämä leikkaukset voivat pienentää
lapsiperheiden tuloja todella tuntuvasti. Esitys ei
ole siten kovinkaan kaukana tuloloukkutyöryh-
män alkuperäisestä esityksestä, jossa esitettiin
asumiskustannuksiin 20 prosentin omavastuu-
osuutta. Sama leikkaus toteutetaan nyt osittain
eri muodossa.

Toimeentulotuen leikkausta puolustellaan sa-
maan aikaan toteutettavilla muutoksilla asumis-
tukeen. Asumistuen parannukset ovat tervetul-
leita, mutta niitä ei pitäisi käyttää toimeentulotu-
en leikkausten perusteena eikä kustannusten kat-
tamiseen. Asumistuki ja toimeentulotuki ovat
melko lailla yhteismitattomia asioita. Toimeen-
tulotuki määrittelee kaikkia kansalaisia koske-
van vähimmäistulonormin. Se koskee siten myös
eläkeläisiä ja niitä opiskelijoita, jotka eivät ole
yleisen asumistuen piirissä. Asumistukea ei
yleensä myönnetä kovin lyhytaikaiseen tarpee-
seen, kun taas toimeentulotuella autetaan ihmi-
siä myös lyhytaikaisten rahavaikeuksien yli.
Asumistuki on suunnattu lähinnä vuokralla asu-
ville. Asuntovelkaiset ja omistusasunnossa asu-
vat ovat harvoin asumistukeen oikeutettuja.

Toimeentulotuen saajia on viime vuosien ai-
kana ollut selvästi enemmän kuin asumistuen
saajia. Vuositasolla laskettuna siten toimeentu-
lotuen leikkaus koskee periaatteessakin paljon
laajempaa ihmisjoukkoa kuin asumistuen paran-
nus. Erona on se, että toimeentulotuki on yleensä
lyhytaikaisempaa kuin asumistuki.

Toimeentulotuen leikkaus koskee esimerkiksi
eläkeläisiä ja vammaisia, jotka ovat suurten sai-
raala- tai lääkekulujen vuoksi joutuneet toimeen-
tulovaikeuksiin. Kun toimeentulotukea laske-
taan, asumiskustannusten omavastuu on laskel-
massa uutena toimeentulotukea pienentävänä
tekijänä. Jos eläkeläisellä tai vammaisella on ala-
ikäisiä lapsia, kuvaan astuu myös lapsien perus-
osan pienentäminen. Eläkeläiset eivät kuiten-
kaan ole yleisen asumistuen piirissä, koska eläke-

läisillä on oma asumistukijärjestelmä, johon nyt ei esitetä muutoksia.

Hallituksen esityksessä ei ole tarkkoja laskelmia siitä, kuinka moni ihminen tai perhe todella hyötty esitetystä asumistuen parannuksesta. Ilmeisesti monissa tapauksissa toimeentulotuen leikkaus tulee olemaan suurempi kuin asumistuen korotus. Toisaalta on suuri joukko ihmisiä, joita asumistuen parannus ei lainkaan koske mutta joihin toimeentulotuen leikkaus silti kohdistuu. Niitä, jotka kaiken kaikkiaan jäävät plus-sen puolelle, tulee ilmeisesti olemaan hyvin vähän.

On myös muistettava, että asumistukea on tällä vuosikymmenellä jo monta kertaa leikattu. Nyt asumistuen leikkauksissa otetaan vähän takapakkia eli leikataan toimeentulotukea ja parannetaan hieman asumistukea.

Esityksen mukaan toimeentulotuen indeksijäädytystä jatketaan myös ensi vuonna. Jos inflaatiovauhti on 1,5 prosenttia vuodessa, nelivuotinen indeksijäädytys alentaa toimeentulotuen perusosan reaaliarvoa noin 6 prosenttia. Se yksin vastaa noin 120 markan leikkausta toimeentulotukeen. Sekin on enemmän kuin työttömyysturvaan esitetty 2 markan korotus eli kuukaudesta noin 40 markkaa. Jos työttömyysturva saatettaisiin siihen malliin, mitä indeksilaki olisi edellyttänyt työttömyysturvassa, se edellyttäisi yli 15 markan korotusta peruspäivärahaan ja työmarkkinatukeen. Nyt hallitus esittää 2 markan korotusta, jolla tämä korvataan.

Lakiesityksen yksityiskohtaisten perustelujen mukaan asumiskustannusten omavastuulla on tarkoitus "edistää hakeutumista kohtuuhintaiseen asumistuen yleiset laatu- ja kustannusnormit täyttävään asumiseen". Tämä voitaisiin sanoa suoremmin: Tarkoituksena on alentaa köyhien, työttömien ja pienituloisten asumistasoa. Tämä lienee aivan uutta suomalaisessa asuntopolitiikassa.

Tavoite olisi ymmärrettävämpi, jos asuntopolitiikka edistäisi kohtuuhintaisten asuntojen löytymistä. Vuokra-erien tuotantoa kuitenkin supistetaan ensi vuoden talousarviossa. Vuokrasääntelyn purkaminen on johtanut vuokrien nousuun. Suurissa kunnissa vuokra-asuntojonot ovat pitkiä.

Käytännössä moni pienituloinen työtön tai eläkeläinen joutuu asumaan asumistukinormeja kalliimmassa asunnossa. Toimeentulotuen perusosasta välttämättömiin elinkustannuksiin jäävä osuus on silloin paljon pienempi kuin teoreettisissa laskelmissa nyt oletetaan.

Hallituksen linja, köyhät kyykkyyn -ajattelu, näkyy hyvin lakiesityksen uudessa pykälässä, jonka mukaan perusosaa voidaan alentaa kahteenkin kertaan: ensin 20 prosenttia ja sitten vielä uudelleen 20 prosenttia, jos toimeentulotuen saaja kieltäytyy työstä tai työvoimapolitiittisesta toimenpiteestä. Samaan aikaan hallitus esittää myös työttömyysturvan ja työmarkkinatuen karensien pidentämistä ja laajentamista.

Nämä lakipykälät edistävät villiä käytäntöä, jossa työttömiä nöyrytetään ala-arvoisilla työtarjouksilla tai jopa työvoimatoimistojen suoranaisella mielivallalla. Siitä on nykyisin paljon esimerkkejä, mutta karensien ja rangaistusten lisääminen antaa siihen uusia mahdollisuuksia. Tosin karenssit ja rangaistusten lisääminen eivät lisää työpaikkoja, joista edelleenkin on pula, mikä on perussyä työttömyyteen. Ilmeisesti on syntymässä moninkertaisten rangaistusten käytäntö. Ensin työvoimatoimisto antaa karenssin, sen päälle sosiaalitoimisto alentaa toimeentulotukea jopa 40 prosenttia.

Lakiesityksessä ei sanota, että tarjotusta työstä pitäisi maksaa työehtosopimuksen mukainen palkka, vaan siinä puhutaan pelkästään ihmisarvoisen elämän turvasta. Tämä ihmisarvoisen elämän turva taas mitoitetaan entistä alhaisemmaksi uudella lakiesityksellä.

Arvoisa puhemies! Aivan lopuksi pieni vertaus. Kun Ulf Sundqvist on todettu ulosottotoimen taholta varattomaksi, vuoden 1996 verotustietojen mukaan hänen käteenjäävä nettopalkkansa kuukaudessa on 39 938 markkaa. Hänet todettiin varattomaksi Helsingin ulosottotoimen taholta. Sen sijaan työmarkkinatukea saava henkilö saa nettona vuodessa 25 476 markkaa. Nämä työmarkkinatuella olevat henkilöt on yksi ryhmä, jolta tullaan uudessa lakiesityksessä leikkaamaan, eli he saavat yli 15 000 markkaa vähemmän vuodessa kuin Ulf Sundqvist saa varattomana rahaa käteen kuukaudessa.

Ed. H u o t a r i : Arvoisa puhemies!

"Kohtaan sinut, lapsi,

monine kasvoinesi,

nauraen, ilakoiden, riemusta kiljuen,

hymyillen onnellisena.

Kohtaan sinut unohdettuna,

yksinäisenä, vaille jääneenä, hyljättynä,

hiljaisin kyynelin.

Kohtaan sinut tuskaasi huutaen,

peloissasi raivoten.

Kohtaan sinut alistuneena,

odottamasta lakanneena,

paenneena maailmoihi.

Kaikkinesi kosketat minua syvältä."

Näin on kirjoittanut Liisa Haikonen. Tämä runo tuli mieleen, kun olin eilen Kainuun keskussairaalan lastenpsykiatrian yksikön 15-vuotishuolamiesasunnossa. Se oli aika järkyttävä tilanne, vaikka olikin huolamiesasunto, sillä kuulin siellä, että uusia lapsipotilaita ei voida ottaa osastolle ennen kuin ensi syksynä.

Samassa seminaarissa pohdittiin myös syitä siihen, että lastenpsykiatrian osastolle paineet lisääntyvät koko ajan. Mielestäni merkittävin syy on lasten turvattomuuden tunne, ja se varmasti liittyy siihen, että vanhemmat käyttävät yhä enemmän alkoholia ja työttömyys aiheuttaa monenlaisia ongelmia perheissä.

Mielestäni näitä asioita ei pidä sivuuttaa olankohautuksella. Näitä lapsia ja lapsiperheitä ei keppikannustamisella auteta yhtään mihinkään. Päinvastoin jonot lastenpsykiatrian osastoilla ja aikuistenkin puolella koko ajan vain kasvavat. Mutta meillä täällä on oikeus antaa keppiä näille ihmisille. Me sanomme, että voittehan mennä patkätöihin ja ruveta sieltä hankkimaan elantoa itsellenne, voittehan mennä pienempään asuntoon, yrittää elää vielä pienemmässä ja ahtaamassa ympäristössä kuin tällä hetkellä.

Käsittelyssä on toimeentulotukilakiesitys. Luin kauhistuneena kannustinloukkutyöryhmän valmisteilla olevia papereita, jotka silloin olivat salaisia, noin vuosi sitten ja ennemminkin. Luin kauhistuneena siksi, että luin niiden rivien välistä ja riveiltäkin hirvittävää asenteellisuutta köyhiä ja huono-osaisia ihmisiä kohtaan.

Meillähän on siihen oikeus lainsäätäjänä: tarjota keppiä jokaiseen ongelmaan ja samalla miettiä, minne menisimme tammikuussa lomalle, olisiko tällä kertaa Kuuba, viime vuonna oli Mombasa, mikä olisi tällä kertaa tarpeeksi eksoottinen lomakohde meille kansanedustajille, että unohtaisimme hetkeksi nämä vaikeat asiat, jotka täällä ovat käsittelyssä, ettei tarvitsisi kuunnella uutisia eikä varsinkaan tavata ja nähdä niitä kansalaisia, jotka kyselevät, miksi teitte nämä ratkaisut. Mutta meidän selitämme. Me hyväksymme hallituksen tekemät esitykset ja selitämme.

Mutta tuleeko jossakin raja vastaan? Tuleeko raja vastaan siinä, kun tulee hallitusohjelman vastainen esitys? Paljon mekin olemme sietäneet tässä talossa. Olemme hyväksyneet juuri sen rampsun ja rampsun, jonka kuulen joka ikisessä radiolähetyksessä, kun opposition edustajat ovat kanssamme siellä paikalla. Kuulen sen, miten olen leikannut lapsilisät ja kotihoidon tuet ja

opintotuet, työttömyysturvat. Kaikki ne olen leikannut. Mutta jossakin tulee raja vastaan, mitä voi leikata.

Sitten meille sanotaan, että eihän tämä niin hirveän isoa ryhmää kosketa ja että ei tämä ole niin paha esitys, kun leikataan vain 7 prosenttia omavastuusta eikä leikatakaan 20:tä prosenttia. Minun pitäisi olla iloinen siitä, että leikkaa vain 7 prosenttia plus lapsilta leikkaa vielä sen lisäksi. En voi millään olla onnellinen siitä, että leikkaus on pienempi. En voi iloita siitä, että kokoomus, josta tänä päivänä ei ole yhtään edustajaa paikalla, olisi vaatinut vielä kovempaa leikkausta.

Jos ottaisin ihan muutaman kohdan, joita laissa on, hyvää tässä laissa on se, että se tehdään, että asiasta käydään julkinen keskustelu ennen kuin päätöksiä tehdään. Viime vuonna asia yritettiin salata mahdollisimman pitkälle, yritettiin olla keskustelematta ja ikään kuin hallituksen sisällä hiljaisesti asetuksia muuttaen olisi nämä asiat ratkaistu. Sen vuoksi tarvitaan laki, että asia tulee julkiseen keskusteluun, jos nyt jotakuta lehtimiestä tai tiedotusvälineitä sattuisi tämä asia kiinnostamaan; eihän tiedotusvälineitten lehtereillä ketään ole tälläkään kertaa, kun puhutaan lapsista ja lapsiperheistä ja heikko-osaisista.

Huonoa esityksessä on se, että asumisen omavastuu sisällytetään toimeentulotukeen. Tällä kertaa se on 7 prosenttia, mutta mitä seuraavaksi? Ministeri Mönkäre sanoi, että tällä hetkellä pieniä asuntoja ei ole tarjolla, mutta jospa tulevaisuudessa. Tarkoittiko hän, että tulevaisuudessa tätä prosenttia voidaan ruveta hilaamaan ylöspäin, että löytyy niin pieniä asuntoja, joihin nämä ihmiset ja perheet mahtuvat?

Yksinäiselle työttömälle, työttömyysturvan peruspäivärahalla olevalle, kohtuuhintaisessa asunnossa asuvalle tämä leikkaus merkitsee 105 markkaa kuukaudessa. Se ei ole paljon rahaa, ei ainakaan meille kansanedustajille, jotka olemme hyvätuolisia ja valiokuntamatkaltamekin kuittaamme päivärahana enemmän päivässä. Esimerkkejä voisin poimia, siis teoreettisia, enemmänkin, mutta elävässä elämässä niitä on riittämiin, ja niitä kuulemme sitten ensi vuonna.

Odotin selvitysmies Arajärveltä parempaa, hallitusohjelman mukaista esitystä. Mutta miten tehdä hyvä esitys, jos rahaa ei ole käytettävissä? On kuitenkin väärin, että ensisijaisten etuuksien korotuksia rahoitetaan toimeentulotukea leikkaamalla.

Ongelma on myös voimaantulon tai parem-

minkin toteutuksen eriaikaisuus. Kun toimeentulotukilaki tulee voimaan 1.3., työttömyysturvan muutos tulee voimaan 1.1., käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että 2 markan korotuksen eli kuukausitasolla keskimäärin 43 markkaa bruttona nämä henkilöt saavat jo vuoden alusta. 1.3. tulee toimeentulotuen leikkaus, mutta asumistuen korotus tulee voimaan vasta sitten, kun henkilöllä on normaali vuositarkistus. Aika suuri osa näistä on toukokuussa, mutta niitä on myös toukokuun jälkeen. Tämä leikkaus astuu voimaan osalle ihmisiä ennen kuin he saavat asumistuen korotuksen, jos mitään muutoksia ei tehdä. Ymmärrän sen, että emme voi vaatiakaan, että asumistuen tarkistukset tehtäisiin alkuvuodesta. Se ruuhkauttaisi Kelan ihan täysin, ja se ei ole minusta järkevää. Sen sijaan voisimme miettiä, onko järkevää leikata toimeentulotukea tänä vuonna ennen, kuin asumistuen korotukset on kaikille tehty.

Ed. Vehkaoja pohtikin jo ansiokkaasti todennäköisesti kohta pitenevien karenskien rangaistuspykälää. Haluaisin sanoa tästä vain pari asiaa. Ilman perusteltua syytä työstä kieltäytymisen aiheuttaa rangaistuskarenssin. Olen tehnyt lukemattomia valituksia työttömyysturvalautakunnalle niin sanotuista ilman perusteltua syytä aiheutuneista karensseista. Suurin osa niistä on kääntynyt myönteisiksi, mutta työttömyysturvalautakunnan päätöstä joudutaan odottamaan vuosi.

Ei ole kovinkaan monta vuotta, pari vuotta, aikaa siitä, kun eräs isä oli valmistautumassa tyttärensä ylioppilasjuhliin, kun hän sai karenssin, täysin aiheettoman karenssin, totesi työttömyysturvalautakunta myöhemmin, ja tämä viisilapsisen perheen isä joutui olemaan kuusi viikkoa ilman rahaa. Selvitti ensin, onko mahdollisuutta jotakin kautta löytää ratkaisua oikaisulla, mutta työvoimatoimiston johtaja ei suvainnut ottaa asiaa uudelleen käsittelyyn, vaikka asiasta oli selvästi kohtuuton päätös. Minusta on kohtuutonta, että työtön joutuu kohtuuttomassa rangaistuskarenssitilanteessa odottamaan vuoden rahojaan ilman minkäänlaista korkoa ja sitten, jos hän joutuu turvautumaan toimeentulotukeen, häneltä leikataan siitä 20 prosenttia. Jos tässä olisi jollakin tavalla edes työttömän oikeusturva turvattuna ja valituskäsittely nopeampi, voisi ajatella, että rangaistuskarensseilla olisi jokin peruste, mutta niin kauan kuin näitä kohtuuttomia tilanteita tulee, minusta tämä on erittäin väärin.

Tähän liittyy lain perusteluissa sivulla 22 oleva

kohta, jossa sanotaan: ”Hallitusmuodon mukaan jokaisella on oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon. Tämä on sidottu henkilön kykyyn hankkia itselleen ihmisarvoisen elämän edellyttämä turva. Ehdotetun säännöksen 2 momentin tarkoituksena on puuttua tilanteisiin, joissa henkilölle voidaan osoittaa konkreettinen ja hänen kykyihinsä ja olosuhteisiinsa sovitettu tapa hankkia toimeentulonsa, mutta henkilö toistuvasti kieltäytyy siitä.” Sitten tässä sanotaan: ”Työtarjouksen tulee olla sellainen, että se soveltuu asianomaiselle henkilölle, että se tarjoaa välttämättömän toimeentulon kohtuullisen pitkän ajan ja että tarjous on voitu tehdä toistuvasti.” Tästähän voisi lukea niin, että tämä ei koske pätkätöitä ollenkaan, koska monestikaan ne eivät osa-aikaisina tarjoa kohtuullista toimeentuloa eivätkä ole myöskään kohtuullisen pitkäaikaisia. Mutta miten näitä tulkitaan? Ihan samalla lailla kuin aikaisemminkin monia asioita tulkitaan monesti mielivaltaisesti.

Minun mielestäni tämän lain käsittely on osoittanut, että budjetin aikataulu on aivan liian kireä. Ensinnäkin budjettiriihi on aivan liian myöhään. Sen pitäisi olla jo kevätpuolella, mielellään toukokuussa, koska niin kuin ministerikin sanoi, ministeriössä ei ole ollut riittävästi aikaa valmistella näin isoa lakimuutosta. Joka ikinen syksy olemme samanlaisen tilanteen edessä. Ainut perustelu, minkä olen saanut täällä, miksi budjettiriihi on elokuussa, on sellainen, että silloin kansanedustajat eivät ole häiritsemässä budjettiriihen valmistelua, koska he ovat lomalla. Muuta asiallista syytä en ole löytänyt siihen, miksi budjettiriihi on elokuussa.

Eli ministeriöille ei-jää riittävästi aikaa lain kirjoittamiseen, perustelujen kirjoittamiseen, vaikka valmistelussa olisikin ollut erimielisiä työryhmiä vaikka kuinka monta sitä ennen. Sitten kun valiokunta käsittelee asiaa — meilläkin nyt on 40 lakia, muutama Y-lausunto jne., tosi hankalia lakeja ja sitten vielä lausuntoja muille valiokunnille hallituksen esityksistä — emme ehdi kuunnella riittävästi asiantuntijoita, että tämän laajuinen uusi laki tulisi kunnolla käsiteltyä. Tai jos tämän lain käsittelemme kunnolla, sitten muille laeille, joille myös pitäisi riittää aikaa, ei ole riittävästi aikaa. Minusta tämä on huonoa lainsäädäntöä, ja tällainen epäkohta pitäisi korjata välittömästi.

Ed. V e h k a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Huotari pysähtyi karenssikyсыmyksiin, ja minusta niihin sietäkin pysäh-

tyä vähän pitemmäksi aikaa. Minusta eräs täydentävä näkökulma täytyisi tuoda karenssikeskusteluun ja se on yksilön oikeudet. Näkisin, että karenssille joutunut ihminen on varmasti sellainen, että hänen yksilöllisiä oikeuksiaan on aika lailla jo poljettu. Useinhan saattaa olla kysymys siitä, että hänelle on tarjottu esimerkiksi työvoimapoliittista koulutusta, mutta hän katsoo, ettei missään tapauksessa sovellu siihen, ja sitten karenssi lähtee päälle ja juoksemaan. Silloin tulee mieleen, kun nyt puhumme sosiaalipuolen laisäädännöstä, miten ihmeessä voi pirtaan sopia se, että tällaiselta lannistetulta ihmiseltä on viety hyvän sosiaalityönkin edellytykset pois, jos ihmisyksilön oikeutta omien taipumustensa mukaisesti vähän huolehtia asioistansa ei mitenkään kunnioiteta. Tällainen keskustelu minusta kuuluu tähän karenssiin.

Ed. R i m m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Huotarin puheenvuoron johdosta puutun lähinnä myöskin tähän karenssiasiaan; koulutuksen osalta ed. Vehkaoja jo puuttui siihen. Siihen en puutu.

Kun työttömälle työnhakijalle tarjotaan jotakin työtä ja hän esimerkiksi käy työpaikalla eikä sitten sitä työsuhdetta saa tai jostain syystä ei voi työtä ottaa, niin erittäin suuri työnantajan mieltävalta tässä yhteiskunnassa tänäkin päivänä vielä on, koska melkein aina työvoimatoimikunnassa työnantajan sana painaa ja työnhakija on yksinään tätä byrokratiaa vastaan. Tähän pitäisi myös saada korjaus.

Ed. Huotari sanoi lukeneensa rivien välistä jo aiemmin ja myöskin tästä esityksestä erittäin paljon asenteellisuutta heikosti toimeentulevia ihmisiä ja myöskin työttömiä kohtaan. Ed. Aittoniemeltä tuli myöskin tätä asenteellisuutta, kun hän kuiskaili, miksei ota sitä työtä vastaan, jos karenssia tulee. Juuri tällaisilla asenteilla, ed. Aittoniemi, on asennoitunut kokoomus, joka on koko ajan vaatinut 20:tä prosenttia toimeentulotuen omavastuuseen ja jatkuvasti työttömyysturvaan heikennyksiä. Juuri tämän tapaisilla asenteilla on oltu liikkeellä oikeistossa, kun tätäkin lakia on valmisteltu. Jotakin kertoo tässä se, että ei yhtään ainoata kokoomuslaista ole rohjennut tulla puolustamaan näitä häikäilemättömiä esityksiä, mitä he ovat hallituksessa ajaneet.

Ed. H u o t a r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Näissä karensseissa, joita ei kuulemma saisi sanoa rangaistuskarensseiksi mutta jotka minusta ovat juuri sitä, työttömän oikeus-

turva on todellakin vaarassa, sillä tilanteessa, jossa työnantajan ja työntekijän mielipide on erilainen, työntekijä ei näe, mitä työnantaja on lausunut hänestä. Hän ei voi oikaista sitä lausuntoa, minkä työnantaja on ilmoittanut. Kun työnantajan ei tarvitse edes välttämättä kirjallisesti esittää omaa lausuntoaan, hän voi puhelimesta sanoa melkein mitä vain ja sanoa sitten, ettei hän ole sellaista puhunutkaan, kun ei voi kukaan todistaa.

Tällaisia tilanteita on monta kertaa, että tarjotaan jopa työehtosopimuksen alle meneviä palkkoja. Mielestäni työntekijän ei pidäkään lähteä sellaiselle työnantajalle, joka ei tarjoa työehtosopimuksen mukaisia palkkoja. Nämä asiat oikeenevatkin työttömyysturvalautakunnassa, mutta koska valituksia on niin paljon ja työttömyysturvalautakunnan käsittely on niin hidas, menee vuosi ennen kuin nämä päätökset tulevat. Sen vuoksi työttömät joutuvat taloudellisesti monesti ahdinkotilanteeseen, kun eivät edes tiedä, miten he osaisivat valittaa ja keneen ottaa yhteyttä näissä asioissa.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Mitä pitempään työttömyys on kestänyt, sitä suurempana ongelmana on esille tullut se, että työtä ei haluta ottaa vastaan. Se on aivan selkeä ilmiö eikä mitään keksittyä. Jopa minä väitän, että työvoimatoimistot olivat jossakin vaiheessa omalta osaltaan edistämässä tätä. Annettiin työnhakijan ymmärtää, että kunhan käy nurkalla vilkaisemassa muodon vuoksi, niin tulee sitten takaisin ja työttömyysaika sen jälkeen jatketaan.

Kyllä kysymys on, ed. Rimmi, siitä, että jos työtä tarjotaan niillä ehdoilla, mitä laki sallii, työtä on otettava vastaan. Jos et ota, sitten karenssi. Tietenkin on joitakin tapauksia, joissa ihminen on erehtynyt, tehnyt virheen, mutta kyllä, ed. Huotari, ne virheet tiedetään. Vedotaan virheeseen ja sanotaan, että en minä voi saada karenssia, koska minä myöhästyin tai kello soitti väärään aikaan, kun piti aamulla lähteä. Kyllä minä senkin ymmärrän. Mutta jos systeemi lasjetaan sellaiseksi kuin se on viime vuosina kehittynyt, työn vieroksumiseksi silloin kun sitä tarjotaan, kyllä jokin kontrolli asiassa täytyy olla. Minä uskallan sanoa asian, ja se on sillä siisti.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Huttu-Juntunen totesi Arajärven valmistelutyöstä, että siinä on asiantuntemusta. Minä en väheksy hänen asiantuntemustaan,

mutta yleensä työn toimeksiantajahan sanelee joitakin reunaehdotuksia. Tässä kysymyksessä en tiedä, millaisia ne reunaehdot ovat olleet, mitä on edellytetty virkamieheltä. Minusta yksi reunaehto olisi tässä pitänyt olla sen, että ei mennä määrätyn tason alle, joka on se alataso. On sitten eri asia, mitä muita tavoitteita asetellaan.

Tähän liittyy samalla tavalla kuin moneen muuhun lakiesitykseen se, että paetaan virkamiesten valmistelun taakse ja sanotaan, että tämä on tällainen paketti, kun pitäisi ensinnäkin reunaehdot sanoa, sitten valmisteluvaiheessa valtioneuvostossa ehkä pitäisi harkintaa olla hyvin paljon, lasketaanko läpi ja millaisena, ja epäkohdat poistaa. Ainakin meidän ryhmässä on laajasti todettu, että tänne tulee sellaisia esityksiä, joita ei voi hyväksyä, samaten vasemmistoliiton puolella. Jollakin tavalla tuntuu tietysti, että porvaripuolella ei niin surua tunneta siitä, vaikka köyhät olisivat nälissään tai huonossa asemassa.

Ministeri Mönkäre totesi — aikaisemmin käyttiin vastauspuheenvuoron hänen puheeseensa — että kun nyt viimesijaista toimeentuloa leikataan eliikkä leipänormia leikataan, sitten mennään luukulle hakemaan lisää, viedään lippuja ja lappuja, ja sieltähän sitä rahaa tulee lisää. Mutta on se aikamoista peliä — itse en ollut sitä lakia tekemässä — kun hiljattain tämä on muutettu laajaan toimeentuloon ja nyt palattaisiin entiseen systeemiin: ei muuta kuin sinne vain lippujen ja lappujen kanssa sos.luukulle ja sieltä voi sitten saada lisää.

Ed. E l o : Puhemies! Ensin eräs tällainen perustavaa laatua oleva kysymys, joka liittyy nykyiseen poliittiseen ajatteluun, joka vallitsee hyvin pitkälti Suomessa tämän hallituksen keskuudessa, muualla Euroopassa ja miksei vähän laajemmin maailmassa ja joka liittyy tällaiseen liberaaliin talousoppiin, jonka mukaan pitää kannustaa ottamaan vastaan työtä, pitää kannustaa tekemään sitä tai tätä.

Me olemme täällä jo kannustinloukut käsitelleet. Eräs esimerkki niiden tulonjakovaikutuksista on se, kun hyvä ystäväni ja hyvässä asemassa oleva henkilö totesi, että annoimme heidän perheelleen hyvän lahjan, kun he saavat 500 markan alennuksen päivähoitomaksuihin. Totesin vain, että joku sen maksaa. Niin kuin muistatte, päivähoitomaksut oli neutraali laki, joka lähti siitä, että kun toiset saavat alennuksia — tässä tapauksessa suurituloiset — niin sitten pienituloiset maksavat lisää. Näinhän asianlaita kannustinloukkuajattelussa on.

Se ei ole mitään vasemmistolaista ajattelua. Itse asiassa olen kyllä varsin murheellinen siitä kehityksestä, mikä tällä hetkellä yhteiskunnassa tapahtuu. Olen muuten, puhemies, sataprosenttisen varma siitä, että monet nekin, jotka täällä vasemmistolaisista vannovat näiden liberaalien talousoppien nimeen tänä päivänä, muutaman vuoden päästä häpeävät omia puheitaan, koska ei tämä maailma tällaisena jatku, että nämä oikeistolaiset markkinavoimat jatkuvasti ottavat lisää alaa ja vasemmisto supistuu.

Hyvin kuvaavaa on se, mihin ed. Rimmi viittasi, nimittäin että täällä ei ole ollut esimerkiksi yhtään kokoomuksen kansanedustajaa. Jokunen on sattumalta käynyt paikalla. Ihmeekseni olen myös havainnut, että ei ole paljon keskustalaisiakaan eikä yhtään vihreitä. Aika erikoinen homma. Nimittäin ed. Aittoniemi ei ilmeisesti enää lukeudu keskustan ryhmään. Vihreisiin hän ei ole koskaan lukeutunut.

Mitä tulee varsinaiseen esitykseen, palaan siihen kysymykseen, johon en saanut vastausta ministereiltä Mönkäre ja Huttu-Juntunen, nimittäin: Onko tämä esitys ristiriidassa hallitusohjelman kanssa, jossa sanotaan, että heikoimmassa asemassa olevien ihmisten asemaa ei pidä enää heikentää? Minun mielestäni tämä kiistatta on ristiriidassa hallitusohjelman kanssa.

Kun sitten täällä ministerit kertovat, kuinka vaikea hallituksen sisällä on tällaisesta sopia, niin minusta vasemmistolaisten ministerien rajan pitää kulkea jossakin, rajan minkä yli ei mennä ja minkä yli ei tehdä kompromisseja. Oikeastaan omalla tavallani olen kaivannut sitä hyvää ”poliittista aikaa”, joka meillä oli vielä 80-luvulla. Silloin asioihin paneuduttiin, niistä taisteltiin poliittisesti. Tänä päivänä tuntuu siltä, että liian helposti asiat päästetään esimerkiksi eduskuntaan, ja niin kuin me tiedämme, täällähän niitä on käytännössä mahdoton muuttaa. Kun on viiden puolueen hallitus, niin yhdenkin hallituspuolueen — esimerkiksi tässäkin tapauksessa on aika helppo arvata, että se on kokoomus — vastustus estää kaikkien lakiehdotusten muuttamisen täällä. Sen takia on erityisen tärkeää se, minkälaisen sisälön laki saa hallituksen käsittelyssä.

Kiinnittäisin myös huomiota siihen, kun ministeri Huttu-Juntunen täällä sanoi, että meillähän on asiat kauhean hyvin: inflaatio on alhainen ja korot ovat laskeneet, talouskasvu on voimakasta jne. Tässä kyllä sanoisin kaikille täällä oleville ja tätä kuunteleville, että meillä kaikilla suomalaisilla poliitikoilla on suuri haaste, jota välihuutona ministerillekin yritin tarjota, nimittäin

syryäytyminen. Kun tällä hetkellä jatkuvasti ihmisiä syryäytyy entistä enemmän sosiaalisesti ja taloudellisesti ja kuitenkin, niin kuin ministeri Huttu-Juntunen sanoi, asiat näyttävät ulkopuolisen silmin menevän hyvin, sehän merkitsee tulojen uudelleenjakoa yhteiskunnassa, omaisuuden uudelleenjakoa yhteiskunnassa.

Puhemies! Olin runsas viikko sitten Budapestissä Euroopan neuvoston edustajana puhumassa eräässä kokouksessa ja siellä varoitin koko eurooppalaista yhteiskuntaa tästä 50 prosentin yhteiskunnasta, joka Amerikassa jo vallitsee. Eli 50 prosenttia ihmisistä käy äänestämässä, 50 prosenttia on suurin piirtein täysin välinpitämättömiä yhteiskunnallisesta kehityksestä lähinnä syryäytymisen takia. Voin kertoa, että esimerkiksi omassa vaalipiirissäni, Porin kaupungissa, josta olen kotoisin, on neljä viisi suurta kaupunginosaa, joissa työttömyys on 50 prosenttia ja äänestysprosentti jo alle 50 prosenttia useissa vaaleissa. Tämä on aivan selvä osoitus siitä, että syryäytyminen tekee tuloaan suomalaisen yhteiskuntaan suuressa mittakaavassa, ja minusta tämä on ongelma, jonka erityisesti pitäisi olla vasemmistolaisten, kaikkien sosialidemokraattien ja muiden vasemmistolaisten, sydäntä lähellä.

Niin kuin totesin, tämä on totta kai kysymys, joka on laajempi. Se on koko suomalaista yhteiskuntaa koeteleva kysymys. Tuntuu merkittävältä, että esimerkiksi meidän korkeassa asemassa olevat poliitikkomme, ministerimme ja puoluejohtajamme, hyväksyvät sen, että syryäytyminen jatkuu ja että esimerkiksi ihmisten osallistuminen vaaleihin alenee vaali vaaleilta. Tässä ei kovin suuri ennustaja tarvitse olla, kun melkein varmana voi jo pitää sitä, ettei seuraaviin eduskuntavaaleihin osallistu enää 60:tä prosenttia suomalaisista. Ja mistä he ovat pois? Ne ovat pois vasemmiston äänistä, ja sen takia kokoomuslaiset täällä loistavatkin poissaolollaan, koska ei heidän äänestäjiään tälläkään lakiesitys koske.

Vielä, rouva puhemies, lopuksi totean sen, että kun tätä lakia on pitkään käsitelty, aika merkittävä on kyllä ollut esimerkiksi kokoomuksen eduskuntaryhmän puheenjohtajan ed. Ben Zyskoviczin ohje siitä, että kun asumistukea heikennetään, niin hakekaa itsellenne pienempi asunto Helsingistä. Ministeri Mönkärehän suoraan myönsi, että tällaisia asuntoja ei vain ole tarjolla.

Voisin lopettaa tämän puheenvuoroni ihan siihen, että kun vielä 90-luvun alussa esimerkiksi kokoomuspuolue puhui "sosiaalisesta markkinataloudesta", niin tänä päivänä kokoomuslaiset ovat jättäneet pois sanan "sosiaalinen". Vä-

hin, mitä minä odotan vasemmistolaisilta kansanedustajilta ja ministereiltä, on se, että me käytämme "sosiaalinen"-sanaa, "puhumme sosiaalisesta markkinataloudesta". Ei maailma lopu tähän. Varmaan uudenlaisiakin tuulia vielä puhaltaa niin Suomessa kuin muuallakin maailmassa, mutta ehkä me olemme jonkun tien alussa, jonka päästä ei vielä ole näkyvissä, ja se koskee liberaalia markkinataloutta, johon kaikki nyt näyttävät uskovat. Minä uskon, että sillä tiellä saattaa kyllä löytyä pää nopeammin kuin me ehkä aavistammekaan.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa rouva puhemies! Tietysti kun määrä vähenee, niin laatu paranee. Näin täytyy todeta. Itseäni en lue välttämättä tähän paranevaan joukkoon. Olen kuullut tänään varsin hyviä puheenvuoroja: edustajien Marjaana Koskinen, Eila Rimmi, Anne Huotari. Kansanedustaja Elo juuri puhui erittäin hyvin.

Todellakin, jos täällä puhuttaisiin kultahampaiden timanttipaikkauksien omavastuuosuudesta taikka niiden vähennyskelpoisuudesta, varmasti olisi kokoomuslaisia iso joukko ja edustajat Zyskowicz ja Sasi olisivat kärkeästä mukana. Mutta tässä puhutaankin toimeentulotuesta ja sen leikkaamisesta käytännössä. Se todellakaan ei kiinnosta oikeistoa! Ei täällä kyllä kauheasti vasemmistokaan ole paikalla tällä hetkellä.

Viitataan siihen, mihin ed. Elo lopetti. Varmasti liberaalisen markkinatalouden loppu esimerkiksi Kaakkois-Aasiassa tapahtuu ihan oikeasti. Siellä on luonto tuhoutumassa, sademetsät menossa. Siellä pörssit heiluvat. Se on tulossa tietynlaisen tien päähän. Jos järki vähänkään voittaa maailmassa, niin ihmiset vetävät johtopäätöksiä. (Ed. Elo: Aasian tiikeri on kuolemassa!) — Orangit pudotetaan puusta ja moottorisahat leikkaavat niitä. Täällä leikataan taas toisaalta jotakin muuta eli nyt perusturvaa.

Hallituksen ohjelmassa sanotaan, kuten täällä jo aikaisemmin todettiin: "Sosiaalisten tulonsiirtojen, maksujen ja verotuksen yhteensovittamisesta tehdään kokonaisarviointi ja tarvittavat toimenpiteet toteutetaan mahdollisimman pikaisesti siten, että ei heikennetä kaikkien heikko-osaisimpien turvaa." Ja tämä todellakin velvoittaa hallitusta. Mutta hallituksen esitys ei ole tämän suuntainen, ei todellakaan.

Kun puhutaan seuraavista vaaleista ja vuoden päästä menossa olevasta varsin aktiivisesta niin sanotusta vaalitaistelusta, niin on aivan niin kuin ed. Elo totesi. Ensinnäkin on ne ihmiset, jotka ovat äänestäneet vasemmistoa ja panneet paljon

toivoa siihen, että edellisen hallituksen meno muuttuisi ja tilanne parantuisi. Minkälaisen johdopäätöksen he kaiken kaikkiaan tekevät? Toiseksi, millä tavalla hallitus joutuu paljastamaan haavoittuvan vatsansa, jonne voidaan työntää erilaista peistä, nimenomaan tekemällä tällaisia esityksiä? Voidaan lukea hallitusohjelmaa ja katsoa esitystä rinta rinnan, ja siinä on miettimistä, miten vastaat niille ihmisille, jotka kysyvät, kuinka sosiaalista tämä on ja kuinka on yritetty estää kaikkein heikko-osaisimpien turvan heikentymisen.

Kuka tässä istuu ja kenen housuilla muuraaispesään? Kyllä niin on, että oikeisto istuu vasemmiston housuilla. Niinhän se tapahtuu, ja se on ideologiselle oikeistomissiolle sopivaa. Julkista sektoria pitää vähentää, köyhiä pitää kuristaa. Ajatuskuvio pohjautuu siihen, että köyhyys on ihmisen oma syy, kuin tauti ja se että sinulla on se sairaus, on sinun oma syysi. Sehän on liberalismien perusajatus.

Näin ollen oikeistolaisen ideologian mukaista onkin, että köyhää kuritetaan. Nyt kun viiden puolueen hätätilahallitus, joka on nostanut yhteiskuntaa ihan aidosti suosta, jossa on oltu, tekee näin epäsosiaalisia ratkaisuja, siitä kärsivät ne mukana olevat hallitusosapuolet, jotka ovat sosiaalisuutta yrittäneet ylläpitää ja ajaa köyhän asiaa. Mutta kaikkein eniten tietysti kärsivät köyhät ihmiset, ne jotka ovat näiden leikkausten kohteina. Se on tietysti kaikkein traagisinta ja pahinta tässä asiassa.

Kun kunnallisvaalit pidettiin vuosi sitten ja kun ed. Elon mainitsemat matalat äänestysprosentit olivat tiedossa, täältä korokkeelta varsin moni kansanedustaja kävi puhumassa, että näin ei voi jatkaa jne. Nyt annetaan evästä seuraavalle oikeiston vaalivoitolle tämän tyyppisillä hallituksen esityksillä. Kaikkein pimeintä tässä on tietysti puoluepoliittisesti se, että vasemmiston kansanedustajat ovat päättämässä omasta vaalitappiostaan. Se on traagista.

Kaikkein syvin tragiikka on tietysti se, että niille, joilla menee huonosti, pistetään vielä lisää kiristystä ruuviin, että menisi vielä vähän huonommin. Sitähän tämä omavastuuosuus tuo.

Arvoisa puhemies! Lopuksi haluaisin todeta, että niihin kysymyksiin, mitä ed. Marjaana Koskinen aluksi esitti, pitäisi kyllä ehdottomasti eduskunnan saada vastaus, ennen kuin se pystyy tekemään päätöksiä tässä asiassa.

Ed. L ö v : Arvoisa rouva puhemies! Esitykseen ollaan ehdottamassa paljonkin muutoksia.

Kuitenkin on muistettava, ettei toimeentulotukilakia voida irrottaa aikaisemmin tehdyistä päätöksistä. Tämän hallituksen johdonmukainen linja on ollut rakentaa kokonaisuutta, jossa työnteke on selvästi kannattavampaa. Tämä esitys täyttää nyt perustuslain vaatimukset, eli perussäännökset ovat lain tasoisia mutta yksityiskohdat muutettavissa. Esitetyt muutokset ovat kohtuullisia ja perustuvat selvitysmiehen ehdotuksiin. Hallituksen esitys on niin hiottu ja järkevä kompromissi kuin olla voi, ja sen mukaan pitää mennä. Pitää esimerkiksi muistaa, että jos tämä revitään auki, pitää repiä myös asumistuen aivan perusteltu korotushanke auki, ja sitä ei ministeri Mönkäre emmekä me halua.

Ed. R ä s ä n e n : Arvoisa puhemies! Valitettavasti en pystynyt seuraamaan käytyä keskustelua aivan alusta asti, varsinkaan sitä osuutta, jossa ministeri Mönkäre innoittamana puhuttiin lapsista ja tähän sisältyvästä lasten perusosuuden leikkauksesta. Jotenkin tulee mieleen tämän hallituksen toimia seurattaessa, että hallitus on ottanut varsin helpon kaavan valtionalouden tasapainottamiseen. Kaikki etuudet, joissa on sana lapsi, ovat erityisesti leikkauksen kohteena. Itse pidän hyvin ongelmallisena sitä, että kaikkein heikoimmassa asemassa olevien kansalaisten ja vieläpä lasten viimesijaista turvaa leikataan. Tiedossa on, että laman ja työttömyyden seurauksena ja niiden johdosta nimenomaan lapset ovat se ryhmä, jonka kohdalla köyhtymistä on kaikkein voimakkaimmin tapahtunut.

Kun olen nyt kuunnellut vasemmistolaisten hyviä puheita heikossa asemassa olevien kansalaisten puolesta, niin täytyy todeta, että olen iloinnut tästä heräämisestä. Toivon vain, että kun aikanaan äänestämme tästä esityksestä, myös teidän, edustajat Elo, Rimmi ja muut, jotka olette erinomaisen hyviä puheita pitäneet heikoimmassa asemassa olevien puolesta, kantanne näkyisi myös tekoina kansalaisten puolesta äänestyshetkellä.

Kun ed. Elo totesi, että jossain tulisi olla raja sosialidemokraattisella ministerilläkin, niin eikö sen rajan tulisi näkyä myös sosialidemokraattisella kansanedustajalla?

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Kun olin eilen illalla Tampereella kirjastotalo Metsosassa puhumassa, ihmettelin, niin kuin monessa muussakin tilaisuudessa olen ihmetellyt, eduskunnan uutta poliittista kulttuuria. Ennen täällä oli, kun parvekkeelta katsoi, oppositio vastaan

hallitusryhmät ankaraa taistelua, jossa oli tervetä parlamentarismia. Nyt on heilahtanut sillä tavalla, että hallitusryhmät arvostelevat itseään. Nytkin koko ajan vasemmisto ja sosialidemokraatit ovat arvostelleet jyrkin sanoin hallituksen esitystä ja esittäneet parannusnäkemysä. Sen sijaan varsinaisen opposition puolella ei ole juuri ketään.

Tämä on erikoinen tilanne. Totean sen siinä mielessä, että vasemmistoliitto ja sosialidemokraatit arvostelevat täällä hyvinkin jyrkästi esitystä. Eikö teillä ole otetta omissa hallitusryhmissänne hallitukseen sillä tavalla, että saisitte lain valmistelussa edes jonkin verran näkemysänne mukaan, että teidän ei tarvitsisi täällä marmattaa kuin muodon vuoksi tai politiikkaa tehden, toisin sanoen oppositiossa itseänne vastaan.

Minua on aina ihmetyttänyt, mistä tämä johtuu. Mutta kyllä se varmaan johtuu siitä, että hallitus on niin vahvalla pohjalla, että sillä on varaa muodostaa oppositio omasta keskuudestaan itseään vastaan tavallisuudesta poiketen.

Ed. K a n k a a n n i e m i : Arvoisa puhemies! Keskustelu on ollut kyllä todella hämmentävää ja monia kysymyksiä herättävää siitä poliittisesta tilanteesta, joka tässä maassa vallitsee. Molemmat sosiaaliministerit ovat vasemmistopuolueista, toinen suurimmasta ryhmästä ja toinen vähän pienemmästä. Siitä huolimatta, että maassa on vasemmistovetoinen hallitus ja molemmat tämän alan erikoisministerit ovat vasemmistosta, valtiovarainministeriö päättää asioista. (Ed. Rimmi: Porvarienemmistö eduskunnassa!) — Porvarienemmistöön ei voi kyllä tässä asiassa millään vedota, koska ei tällaista heikkojen aseman alasajoa, mitä nyt on tapahtumassa, voi ainakaan tuolta paikalta ymmärtää. Käsittämättömyttä!

Kuuntelin suurella mielenkiinnolla ed. Marjaana Koskisen puheenvuoron. Hänen lakialoitteensa, jossa on kuulemma 37 sosialidemokraattisen kansanedustajan nimi alla ja varmaan aika monen vasemmistoliitonkin edustajan nimi, on käsittelyssä vasta huomenna, valitettavasti. Se olisi saanut olla tänään, mutta ei ole ehkä teknisistä syistä ehtinyt. Kun kuunteli hänen puhettaan, siitä ilmeni, ja myös uskon sen, että hän käytännön sosiaalityöntekijänä, ja nuorena ihmisenä ymmärtää, kokee ja tietää, mistä puhuu. Hän sanoi, että kaikkein heikko-osaisimpien asemaa heikennetään vähemmän heikossa asemassa olevien hyväksi.

Kun näin tapahtuu, se on yksi yhteen vastoin

hallitusohjelmaa, jota jo täällä taisi ed. Elokien lainata. Minullakin hallitusohjelma on. Hallitusohjelman 7. luvussa on sosiaalipolitiikka ja sanotaan, että "ei heikennetä kaikkein heikko-osaisimpien turvaa". Tämä on selkeä lainaus. Mitä tämä sitten on, mitä nyt käsitellään? Se on kaikkein heikko-osaisimpien aseman yksiselitteistä heikentämistä.

Jossakin Isossa kirjassa sanotaan, että kun talo riitaantuu itsensä kanssa, se ei voi pysyä pystyssä. Tässä on vähän sellainen tunnelma ja tilanne nyt, että hallituksen esitys ja hallitusohjelma ovat ristiriidassa ja talo on todella riitaantunut itsensä kanssa pahasti ja siitä ei ehkä hyvää seuraa.

Lienevätkö nämä katastrofaaliset kannatuslukemat, joita gallupit ovat kertoneet joillekin puolueille, vaikuttamassa siihen, että tällaista politiikkaa tehdään, että lakialoitteeseen panevat sosialidemokraattisesta ryhmästä likipitään kaikki muut nimensä paitsi ministeri-edustajat? Perusteena voi olla tietysti vaalien lähestyminen ja kannatuksen hupeneminen. Mutta tämä menettely vie uskottavuuden tältä koko työltä.

Mitä tulee itse hallituksen esitykseen, joka nyt on käsittelyn pohjana, siinä todellakin, sikäli kuin tuosta suhteellisen paksusta esityksestä on ehtinyt selvää ottaa, kaikkein heikoimmassa asemassa olevilta leikataan. Jotkut saavat hieman lisää, mutta työttömiltä leikataan toisten työttömien hyväksi ja asumistuen osalta käy vielä huommin tietyiltä osin. Tämä on pääsääntö.

Talous kasvaa tässä maassa aika voimakkaasti. En nyt tiedä ihan varmasti, kuka puhuu totta, enkä epäile, että kukaan valehtelisi. Mutta kannattaa miettiä sitä, miten pääministeri Lipponen viime syksynä viereiseltä puhujakorokkeelta kuulutti, että kaikki leikkaukset valtion menoihin on tältä vaalikaudelta tehty, sen jälkeen kun viime syksynä oli leikattu rankasti, niin kuin hallitus on alusta lähtien heikko-osaisilta leikannut.

Ministeri Niinistö viime viikolla jossakin tilaisuudessa, varmaan oli joitakin pörssiherroja tai Kauppalehden sankareita kuulijakunnassa, totesi, että ensi keväänä on käsiteltävä lakiesityksiä, joilla leikataan edelleen useita miljardeja markkoja valtion menoja vuonna 99. Hän ilmeisesti tietää, että valtion verotulot eivät ole kasvaneet viime aikoina niin hyvin kuin on aiemmin kaavailtu.

Toisaalta hän tietää, että hallitus vie viiden puolueen voimin Suomea Emuun ensimmäisten joukossa, vaikka henki lähtisi. Päinvastoin kuin esimerkiksi Ruotsin sosialidemokraatit ja sikä-

läinen hallitus Suomessa viedään Emuun väkisin koko maatamme ja kansaamme kansalta sen enempää kyselemättä. Siitä asiasta keskustellaan huomenna. Emu vaatii tietenkin sitä, että leikataan.

Ehkä myös siihen, että leikkauksia on tulossa, on liitettävä ministeri Mönkäreän puheet kotihoidon tuen suhteen. Hän kaavaili, että pitäisi hävittää sellainen hyvin järjevä, hyvin kannatettava malli kuin kotihoidon tuki on. Toivon mukaan ministeri Mönkäre tänään, kun hän sanoi, ettei hän tätä mieltä ole, on tullut toisiin ajatuksiin ja olisi nyt sitä mieltä, että kotihoidon tukea ei kuitenkaan lähdetä romuttamaan.

Muistutan siitä, että 70-luvun puolivälissä kristillisen liiton edustaja Impi Muroma oli alulle panemassa kotihoidon tukijärjestelmää ja se lähti alkuun Miettusen hätätilahallituksen aikana, kun silloin kristillinen liitto tuki tilannetta. (Ed. Elo: Ei pidä paikkaansa!) — Ed. Elo ei nyt taida muistaa asioita ihan oikein, mutta annettakoon hänelle anteeksi, ei hänkään niin iäkäs vielä ole, että muistaisi kaikkea.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Ed. Kankaanniemi, nyt lakiin toimeentulotuesta ja sosiaalihuoltolain eräiden säännösten kumoamiseen.

P u h u j a: Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä heikoimmilta leikataan.

Toinen kohta on se, että alle 10-vuotiaiden lasten perusosaa alennetaan uudistuksen yhteydessä kolme prosenttia nykyisestä, useampilapsisten perheiden lasten perusosaa alennettaisiin perheen toisesta lapsesta lukien 5—10 prosenttia. Eli hallitus on todella iskemässä lapsiperheisiin. Tuntuu käsittämättömältä. Jos ajatellaan, että työtön aikuinen on omaan työttömyyteensä enemmän tai vähemmän syyllinen — osa on, osa ei lainkaan — lapsi on kuitenkin täysin syytön perheen tilanteeseen. Lapsia on kohtuutonta tällä tavalla rangaista eli ottaa siltä kohtaa pois.

On myös tullut ilmi, että toimeentulotuen leikkaus koskee myös eläkeläisiä ja muun muassa vammaisia, eli hyvin epäsosiaaliseen linjaan tämä johtaa tai jatkaa sitä epäsosiaalista linjaa, jota hallitus on politiikassaan jo noudattanut.

Aiemmin käytiin myös hieman asuntopoliittista keskustelua, onhan tässä sisällä myös asumistuen leikkaus. Ministeri Mönkäre totesi, että asuntotuotanto pitäisi nyt siirtää entistä enemmän kuntien vastuulle. Kysyn nyt, kun en pääsyt vastauspuheenvuorossa kysymään: Onko so-

sialidemokraattinen ryhmä ja puolue todella sitä mieltä, että esimerkiksi Vantaan kaupunki, johon pääkaupunkiseudun muuttopainetta on, on kykenevä tällä hetkellä rakentamaan, käyttämään varoja asuntotuotantoon, kun valtio leikkaa asuntotuotantomäärärahoja erittäin raskaasti ensi vuonna? Ovatko Tampereen kaupunki ja Jyväskylän kaupunki, jotka ovat kasvukaupunkeja, valmiita ja kykeneväisiä tähän? Tiedän ihan tarkkaan, että eivät ole. Siellä kärsivät ihmiset asuntopulaa, ja kun ei asuntoja valtion tuella lisää rakenneta, kysyntä kasvaa ja vuokrat nousevat hallitsemattomasti. Ja kuka kärsii? Totta kai kaikkein heikoimmassa asemassa oleva ihminen.

Vaikka asuntoministeri Mönkäre heitti, että kaupungit toisaalta ja vapaarahoitteinen tuotanto toisaalta ratkaisisivat näitä ongelmia, niin eivät heikoimmassa asemassa olevat ihmiset pysty menemään vapaarahoitteisiin asuntoihin asumaan varsinkaan, kun asumistukea leikataan. Osatekijä on kansallisen aluepolitiikan romutus, jota hallitus on ajanut niin, että muuttoliike on hurjassa kasvuvauhdissa maaseudulta tiettyihin keskuksiin, muutamaan keskukseen.

Edelleen avoinna on ensi vuoden verotus. Hallitus jätti sen tupopöytänsä ratkaistavaksi ja päätettäväksi. Kyllä sille tietenkin on järjevät perustelut, mutta sille ei ole, että työmarkkinaosapuolet päättävät tämän maan verotuksesta. Hyvä osaiset jakavat niitten pöytien ympärillä etuja keskenään, ja työttömät ja vähävaraiset eivät siitä mitään hyödy. Verotus pitää päättää kuitenkin tässä salissa ja oikeudenmukaisesti.

Kun hallitus tälläkin esityksellään pyrkii siihen sinänsä aivan kannatettavaan tavoitteeseen, että työn tekeminen ja teettäminen saataisiin nykyistä kannattavammaksi, niin siihen hallituksen tulisi tähdätä nimenomaan veropolitiikalla. Ongelma on totta kai se, että kunnallisvero on se vero, joka pienistäkin tuloista menee. Sen verotettavan tulon alarajaa pitäisi nostaa ja taas korvata se valtionosuuksien uudistamisella niin, että kunnat eivät ajaudu entistä syvempään loukuun, eli pitäisi ottaa nämä kaikki osatekijät yhtä aikaa tarkasteluun.

Mielestäni selvitysmies Arajärven, niin paljon työtä kuin hän tekikin, työ jäi ontumaan eräiltä osin. Nimenomaan verotuspuoli on jäänyt unholaan. Hallituksen linja tulee ilmeisesti olemaan se, mistä kokoomuksen taholta on puhuttu, että tupopöydässä annetaan lupaus suurituloisten verojen keventämisestä prosentuaalisesti samalla lailla kuin muittenkin, jolloin suurituloisten vero-

tuksen kevennys tosiasiaassa markkamääräisesti on paljon suurempi kuin pienissä tuloluokissa. Näin ei pitäisi tehdä, ja tässä katse kääntyy kyllä nyt vasemmistoon, annatteko te näin mennä tässäkin asiassa, ja myös naisiin siinä mielessä, että naisten palkkataso on selkeästi alhaisempi kuin miesten ja jos verokevennykset ohjataan pieni- ja keskituloisille, se parantaa naisten suhteellista asemaa nettopalkkavertailussa.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä on hyvät tavoitteet, mutta siinä on paljon korjaamista. On mielenkiintoista nähdä, minkälainen on yksityiskohtaisesti ed. Marjaana Koskisen ja sosialidemokraattien ja vasemmistoliiton ehdotus tämän kokoomuslaisen ehdotuksen rinnalle. Siitä voimme huomenna keskustella ja vaikkapa toivoa, että se otettaisiinkin käsittelyn pohjaksi sosiaali- ja terveysvaliokunnassa.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Pesälä.

Ed. E l o : Puhemies! Pari huomiota käytettyjen puheenvuorojen johdosta. Kun ed. Aittoniemi usein viittaa oppositio — hallitus-asetelmaan, niin voidaan kyllä todeta, että meillä on aika erikoislaatuinen tilanne. Näin voimaltaan heikkoa oppositiota meillä ei itsenäisyysaikana varmasti monta kertaa ole ollut aikaisemmin, ja toisaalta kyllä kun Euroopassa keskustelelee poliitikkojen kanssa siitä, minkälainen hallitus on, ei sitä oikeastaan kukaan kyllä ymmärrä, että siellä on mukana entisiä kommunisteja, siellä on kokoomuspuolueen konservatiiveja jne. Onhan tämä varsin erikoinen homma.

Ed. Kankaanniemi haluan sanoa, että tämä on viime hallituksen tulosta. Maahan piti muodostaa mahdollisimman laajapohjainen jonkinlainen hätätilahallitus, jotta maan asiat saataisiin kuntoon. Ed. Kankaanniemi oli myötävaikuttamassa tämän maan rappioon viime vaalikaudella hyvin keskeisesti.

Haluan todeta vielä kerran, että minun käsitykseni mukaan Suomessa meidän pitää modernisoida myös poliittinen käytäntö. Itse tulen ajamaan sitä, että meillä on joko vasemmisto- tai oikeistohallitus. Oikeistoon lasken valitettavasti myös kristilliset, vaikka ed. Kankaanniemi täällä hyvin kauniisti aina puhuu heikompien ja vähäosaisten puolesta. Minä ihmettelen, puhemies, onko kristillinen liitto todella oikeistopuolue. Aina se on Suomessa oikeistoon liitetty. Onko

ed. Kankaanniemi sitä mieltä, että kun leikataan sosiaaliturvaa, kun tätä kautta saadaan korkoja alas, niin se on kristillistä politiikkaa? Sitäkö se on? Minä ainakin olen ymmärtänyt joka kerran, puhemies, että ed. Kankaanniemi hyvin vahvasti aina kuitenkin sanoo kristillisten olevan ei-sosialistinen puolue, ei-vasemmistopuolue, ja se merkitsee markkinatalouden silmitöntä ihannointia.

Ed. R i m m i : Herra puhemies! Me käymme nyt lähetekeskustelua hallituksen esityksestä n:o 217, joka pitää sisällään työttömyysturva-asiat, toimeentulotuen omavastuut jne., enkä minä näe sitä minään hallituspuolueen jäsenen oppositiossa olona, kuten ed. Aittoniemi esimerkiksi nyt on meitä vasemmistolaisia syyttänyt. Me olemme tyytymättömiä hallituksen esitykseen ja aivan syystä. Meillä on siihen oikeus, ja meillä on täysi oikeus tuoda nämä asiat esiin tässä lähetekeskustelussa. Tämä on myös evästyskeskustelua sosiaali- ja terveysvaliokunnalle, joka käsittelee tämän asian. Jos me istuisimme täällä mykkinä, eihän meillä olisi mitään toiveitakaan, että sosiaali- ja terveysvaliokunnassa edes yritettäisiin tätä huonoa esitystä korjata.

Mitä tulee siihen, että tämä esitys on tällainen, niin kuten jo aikaisemmin sanoin, kokoomus on hyvin voimakkaasti jyrännyt valtiovarainministeriön voimin tässä asiassa. Muistutan kyllä vielä, että tässä eduskunnassa on ihan vahva porvarienemmistö ja siinä on myös vankka selkänaja kokoomukselle näitä jyräyksiään tehdä, koska se tietää, että se saa tukea niin keskustasta kuin kristillisestä liitostakin.

Ed. Elo puhui äsken kristillisten sosiaalisuudesta. En minä esimerkiksi ole koskaan kuullut, että kristilliset olisivat laittaneet sosiaaliturvan leikkaukset taikka asehankinnat vastakkain. Aina on tukea esimerkiksi erilaisille asehankinnoille löytynyt.

Ed. K a n k a a n n i e m i : Arvoisa puhemies! Kyllä minusta tuntuu, että sosialidemokraatit ja kokoomus voisivat aivan täysin yhtyä tänä päivänä ja muodostaa yhden eurokraattisen puolueen, niin oikealle ovat sosialidemokraatit menneet, mutta se ei ole tämän kohdan varsinainen asia. Tämä hallituksen esitys, jota te joudutte nyt ilmeisesti puolustamaan, kyllä kertoo siitä, että ei sitä sosiaalista mieltä löydy enää vasemmistostaakaan, jos ei löydy meiltäkään riittävästi.

Minä olen aina katsonut, että sosialismi ei ole ihmiskunnalle eikä kansakunnalle eduksi. Sellainen markkinatalous, jota rajoitetaan sosiaalisin,

eettisin ja ekologisista perusteista, on hyvä, mutta nyt on annettu mennä täyshulinan päälle. Markkinavoimat jylläävät. Ministeri Huttu-Juntunenkin sanoi, että korot ja pörssikurssit ovat tärkeimmät asiat. Niitä on ajettu ja ajetaan edelleenkin tänä päivänä. Se ei ole kyllä se linja, jota minä pidän parhaana.

Mitä tulee asehankintoihin, niin teidän hallituksennehan näyttää niitä helikoptereita nyt olevan hankkimassa. Me kyllä hankimme viime kaudella Horneteja, myönnän sen, mutta teillä on nyt mahdollisuus ...

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Asiaan!

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Minäkin olen hiukan asiasta sivussa, mutta vain kymmenen sekuntia. Totean teille, ed. Elo, että Ahon hallitus nosti tämän maan mahtavaan nousuun. Kun te sen huomasitte, nykyiset hallitusryhmät ryntäsivät pärekopalle ajatellen, että tässä vasta on menestyksen makua, ja keskusta jätettiin ulkopuolelle, mutta ette te ole menestyneetkään, ja nyt kurjuuden helmiä tässä levitellään.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveystieteiden osastolle perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

24) Lakialoite laiksi työllisyyslain 18 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Lakialoite 108/1997 vp (Mikko Elo /sd ym.)

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin työasiainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Elo: Herra puhemies! Oikeastaan puheenvuoroni tulikin aivan sopivasti ed. Aittoniemen puheenvuoron jälkeen. Puheenvuoroni liittyy aloitteeseen siitä, että nuorten pitkäaikaistyöttömyys aina katkaistaisiin sadan päivän jälkeen. Nimittäin kun ed. Aittoniemi kertoi, kuinka Ahon hallitus nosti tämän maan todella kurjuuden alhosta oikein taivaan ihanuuteen, niin voidaan todeta, että työttömyys nousi Ahon hal-

lituksen aikana 530 000:een pahimmillaan. Jos siihen laitetaan noin parisataatuhatta työvoimatoimenpiteiden piirissä, lähinnä koulutuksessa, ollutta, niin maassa oli noin 700 000 työttöntä, enemmänkin ehkä. Ed. Aittoniemi kyllä osaa kertoa kaikenlaisia. Hän vääntää mustasta valkoisen ja valkoisen mustasta, mutta tässä hän ei kyllä onnistu.

Herra puhemies! Lakialoitteeni kuitenkin lähtee hyvin vakavasta huolesta, johon oikeastaan aikaisemmin jo täällä viittasin, ja se koskee nimenomaan pitkäaikaistyöttömyyttä ja sen aiheuttamia kirouksia niille ihmisille, joita pitkäaikaistyöttömyys kohtaa. Tässä olen ottanut esille erityisesti nuoret ihmiset, ja syy on se, että näen nuoret, alle 25-vuotiaat työttömät kaikkein hankalimmaksi ryhmäksi, joka joutuessaan pitkäaikaistyöttömäksi tulee syrjäytymään ja tätä kautta tulee myöskin yhteiskunnalle varsin ongelmalliseksi ryhmäksi. Tietysti kaikkein surullisinta on, jos nämä henkilöt, jotka syrjäytyvät, menettävät kokonaan otteensa ihmiselämästä. Tästä on jo selvästi esimerkkejä olemassa.

Todettakoon nyt, että nuorisotyöttömyys on lähinnä työvoimatoimenpiteillä saatu alenemaan niin, että kun meillä oli 90-luvun alussa laman aikana noin 120 000 alle 25-vuotiaasta työttömänä, niin nyt viimeisten työministeriön tietojen mukaan työttömien määrä oli 47 820. Tosin, puhemies, Tilastokeskus on samanaikaisesti saanut luvun 57 200. Minun mielestäni ne ovat todella kovia lukuja, kun on kyse ryhmästä, joka on jo tällä hetkellä erityistoimenpiteiden piirissä.

Lakialoitteen tarkoituksena on se, että kaikki alle 25-vuotiaat, jotka ovat olleet yli sata päivää työttöminä, tulisivat koulutuksen, harjoittelun tai työpaikkojen piiriin. Eli yhteiskunnan ja tässä tapauksessa lähinnä työvoimaviranomaisten olisi järjestettävä koulutus-, työharjoittelu- tai työpaikka.

Samana ajattelua on myöskin Euroopan unionin jäsenmaissa. Kun Luxemburgissa pidetään työllisyydestä huippukokous 20–21 päivänä marraskuuta, niin toivon, että Suomen hallituksen edustajat siellä suhtautuvat vakavasti niihin tavoitteisiin, joita EU:n komissio on jo esittänyt. Olemme käsitelleet näitä tavoitteita suuressa valiokunnassa viime perjantaina, ja huomenna työministeri Jaakonsaari tulee suuren valiokunnan evästettäväksi. Itse olen hyvin vahvasti sitä mieltä, että suomalaisten pitää sitoutua niihin tavoitteisiin, jotka tällä ovat julkisuudessa, eli korkeintaan 7 prosentin työttömyyteen ja työllisyysasteeseen, joka on huomattavasti nykyistä kor-

keampi; työllisyysaste kertoo, kuinka suuri osa työikäisestä väestöstä on työssä. Minun mielestäni ei millään verukkeilla saa kiertää sitä, ettei Suomi sitoutuisi näihin.

Kun eurooppalaista keskustelua Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan puheenjohtajana seuran hyvin tarkasti, havaitsen, että nuorisotyöttömyys otetaan hyvin vakavasti kaikissa maissa. Muun muassa Ranskassa Ranskan sosialistihallitus Lionel Jospinin johdolla on luvannut luoda 700 000 nuorisotyöpaikkaa, joista 350 000 julkiselle sektorille ja 350 000 yhdessä yritysten kanssa tämän vuosikymmenen aikana eli kolmen neljän vuoden aikana, sen hallituksen vallassaoloaikana. Minun mielestäni nämä ovat tavoitteita, jotka Suomessakin pitäisi ehdottomasti ottaa esille.

Haluun tässä yhteydessä erityisesti korostaa omaa näkemystäni ranskalaisen mallin ainakin eräistä erinomaisista puolista. Yksi on se, että näille nuorille todella tarjotaan työtä, ei pelkästään harjoittelupaikkaa tai opiskelupaikkaa, vaan työtä. (Ed. Aittoniemi: Mistä sitä saa?) — Minä kerron, puhemies.

Esimerkiksi kesällä olin itse Ranskassa ja koin tämän, se oli juuri otettu käyttöön. Olin hake-massa minulle sopivaa juna. Oli iso asema, ja yhtäkkiä tuli nuori kaunis tyttö ja ilmoitti minulle, että juna on tuossa, kun häneltä kysyin sitä, ja hän oli siis oppaana isolla rautatieasemalla. Aivan erinomaisen hyödyllinen asia ainakin minulle oli tämä. 20 000 nuorta aiotaan työllistää muun muassa poliisien apuna, ja heille annetaan kolmen kuukauden koulutus sitä ennen. Ei heistä tule poliiseja, mutta he ovat poliisien apuna. Esimerkiksi Suomessa saattaisi aivan hyvin tämän laatuista toimintaa olla. Ympäristötehtäviin heitä asetetaan jne. Kuten totesin, 350 000 työpaikkaa nuorille luvataan luoda yhteistyössä yritysten kanssa.

Kyllä meillä Suomessakin, kun esimerkiksi tulopoliittinen ratkaisu tehtiin pari vuotta sitten, asetettiin suuria toiveita tulopoliittisen ratkaisun työllistämisaikutuksiin. Nyt voidaan sanoa, että eivät yritykset ja työnantajat sitoudu työllistämiseen. Yrittäjäthän sanovat, että heidän tehtävänsä ei ole työllistää vaan tuottaa voittoa. Omalla tavallaan markkinatalous on täysin ymmärrettävää. Mutta ei se voi olla koko totuus.

Meilläkin nyt näyttää esimerkiksi valtiovarainministeriö luottavan siihen, että markkinatalous hoitaa koko työttömyysongelman. Esimerkiksi ministeri Niinistö suuressa valiokun-

nassa sanoi, että valtiovarainministeriön kanta on se, että talouspolitiikka tulee ensin ja hyvän talouspolitiikan tuloksena syntyy työllisyys. Minun mielestäni kuitenkin jos mikä tahansa hallitus on tosissaan, niin ensimmäiseksi pitää asettaa työllisyys ja talouspolitiikka sen mukaisesti.

Puhemies! Tässä vielä muistutan siitä, että kun kolme neljä vuotta sitten täällä Suomessa olimme vahingoniloisia Ruotsin hankalan taloustilanteen takia ja naureskelimme, että siellä nyt noudatetaan tuollaista löysää raha- ja talouspolitiikkaa, joka ei johda muuhun kuin Ruotsin tuhoon, niin tänä päivänä voidaan sanoa, että Ruotsi tulee jo tänä vuonna saamaan ylijäämäisen budjetin. Työttömyys on pidetty koko ajan alle 8 prosentissa. Näin ruotsalaiset ovat onnistuneet paljon paremmin kuin me suomalaiset, paljon paremmin niiden nuorten työllisyyden kuin kaiken muunkin työllisyyden osalta.

Monet meistä suomalaisista yli puoluerajojen kuvittelevat, että me olemme erinomaisen hienoja talous- ja työllisyyspolitiikassa. En minä usko siihen. Ei meillä ole mitään sellaista näyttöä, että meidän talous- ja työllisyyspolitiikkamme sen paremmin Ahon kuin nykyisenkään hallituksen aikana olisi ollut jotenkin ylivoimaista Euroopassa. Tähän liittyy, puhemies, minun toiveeni, että kun tosiaan Luxemburgin työllisyyshuippukokous pidetään, että suomalaiset kerta kaikkiaan sitoutuvat niihin tavoitteisiin, joita EU:ssa asetetaan, eivätkä tule esittämään mitään omia suuria viisauksiaan. Minusta se tulee herättämään lähinnä sääliä myylyä muitten keskuudessa, jos tällainen pieni maa rupeaa siellä oppimestariksi. Kyllä Euroopassa ilmeisesti talousjärkeä ja työllisyysjärkeä on vähän muuallakin.

Herra puhemies! Minä toivon, että lakialoite, joka nyt lähetetään valiokuntaan, otetaan todella vakavasti käsitteilyyn ja pyritään siihen, että kaikkein herkimmän ryhmän, ehkä kaikkein ongelmallisimman ryhmän, eli alle 25-vuotiaiden nuorten työttömyys katkaistaan ja he säilyvät yhteiskuntakelpoisina ihmisinä koko elämänsä ajan.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Ed. Elon aloite siitä, että nuori ihminen sadan työttömyyspäivän jälkeen osoitetaan opiskelu- tai työharjoittelupaikkaan tai työhön, on äärimmäisen herkistävä varmaan monen mielestä, mutta minä sanon, että se on äärimmäisen populistinen esitys. Se on samanlainen kuin ”kaikille kaikkea

hyvää vaan” tai jos minä menen säkin kanssa tuonne Aleksin kulmalle jakamaan ihmisille rahaa niin kauan kuin sitä riittää. Tämä on täsmälleen samanlainen esitys kuin se, että Lipposen hallitus vie kahdeksatta kertaa jo koulutukseen tiskaajakurssille ihmisiä tai, niin kuin aikaisemmin tänään puhuttiin, sitoo 500 opiskelupäivää peruspäivärahaan.

Tarkoituksena on muodostaa kupla, epätoivoinen kupla, joka ennen vaaleja näyttäisi sopivasti sosialidemokraattiselta tarjottimelta tarjoillen, että työttömyys, kas kummaa, on todellakin puolittunut — kun 250 000 ihmistä on tiskaajakurssilla. En minä herkisty tälle asialle. Se on äärimmäisen populistinen, ed. Elo. Te olette fiksu kansanedustaja. Teillä on aina hyviä aloitteita, mutta nyt teillä on ollut huono päivä, kun te olette tämän tehnyt. Tämä herkistää, mutta on toteuttamiskelvoton. Työpaikkaa ei löydy, opiskelupaikat ovat samanlaisia, joten te tässä hallituksessa huijaatte ihmisiä tarjoilemalla niitä.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi, eikä olisi hyvä, että nuoret olisivat tiskaajakurssilla? Hehän ovat nykyisin kuulemma uusavuttomia, ja kodinhoitajat ja kaikki avustajat joutuvat käymään neuvomassa heitä kotitalouksissa. No, leikki leikkiä.

Kyllä minä näen, että ed. Elon aloitteessa puututaan oikeaan ryhmään sillä tavalla, että jos nuoret eivät tässä vaiheessa pääse työn syrjään kiinni, yhteiskuntaan kiinni, kyllä heille käy kovin heikosti. He äkkiä syrjäytyvät. Jonkin tutkimuksen mukaan jo yli puolen vuoden työttömyys saa aikaan niitä ilmiöitä, että aletaan vähän pelätäkin jotain ja miettiä, onko itsessä vikaa, kun ei sovi mihinkään. Siinä mielessä ed. Elon aloite on hyvä, kun tässä yhteiskunta velvoitetaan tällaiseen toimenpiteeseen.

Aikaisemmin on ollut vanhempiakin henkilöitä koskeva työllistämismenloite, joka oli oikein hyvä, mutta valitettavasti se on purettu jokin aika sitten. Silloinhan jokainen ihminen työttömäksi jäädessään saattoi mennä kuntaan ja sanoa, että hänelle on järjestettävä työtä. Jotkut kunnat eivät järjestäneet, ja on jopa oikeustapaus, jossa on nyt todettu, että sellainen kunta on menetellyt laittomasti.

Toivon mukaan aloite menee valiokunnassa asianmukaiseen käsittelyyn, vaikka nimiä on kyllä kovin vähän. Olisin minäkin tähän nimeni laittanut. Heti tässä ilmoitan, että olisin ilosti ollut mukana tässä, enkä yhtään näe tässä populismia, niin kuin ed. Aittoniemi näki.

Ed. E l o : Herra puhemies! Ed. Aittoniemi on hyvin taitava poliitikko, täytyy rehellisesti myöntää se, mutta tällä kertaa hän myöskin osoitti suuren kyynisyytensä, kun hän totesi, että tässä on vain populismia, kysymys ei ole muka vakavasta asiasta. Voin sanoa sen, että minun mielestäni alle 25-vuotiaiden ryhmä, kuten totesin äsken, on herkin ryhmä tässä yhteiskunnassa. Ed. Aittoniemi, ehkä te olette jo niin vanhaa sukupolvea, että te ette ole enää kiinnostunut siitä, syrjäytyykö nuoriso vai ei. Minun mielestäni se on suurimpia kysymyksiä. Kun esimerkiksi puhutaan kustannuksista, väitän, että syrjäytyvä nuoriso on kaikkein kalleinta myös yhteiskunnalle.

Se on tietysti heille henkilökohtaisesti suuri ongelma, että he muuttavat kokonaan elämäntyyliään. Aivan viime viikolla luin erästä alakulttuurista, jossa todettiin, että ne nuoret, jotka ovat poissa työelämästä, lähtevät kymmenen aikaan illalla yöelämään, tulevat kolmen neljän aikaan aamulla takaisin, nukkuvat päivät. He ovat muodostaneet oman kulttuurinsa, ja voi olla, että he nauttivat jonkin aikaa siitä, mutta kuten tiedämme, he ovat syrjäytyviä eivätkä koskaan tule nauttimaan elämästä sillä tavalla kuin normaali Suomen kansalainen.

Puhemies! Lopuksi sanon vielä sen, että Euroopassa laajemminkin on tällaista nuorten osallistumattomuutta yhteiskunnallisiin asioihin. Esimerkiksi politiikkaa pidetään sellaisena asiana, johon nuorten ei missään tapauksessa pitäisi sekaantua. Mielestäni tämä on suuri, vakava haaste koko meidän poliittiselle järjestelmällemme. Toivon, että sen ottaisi moni muikin tosisaan kuin minä henkilökohtaisesti.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Jotta ed. Elolle jäisi hyvä mieli tästä tiistaipäivästä, minä myönnän, että siinä on ripaus sosiaalista ajattelua, niin kuin minä olen täällä sanonut aikaisemminkin. On parempi kun ihminen on neljä vuotta työttömänä, että hänet tavalla tai toisella saadaan kontaktiin toisten ihmisten kanssa, opiskelemalla tai muuten. Se on sosiaalisen kontaktin luomista toisiin ihmisiin. Mutta sillä ei ole sellaisenaan mitään tekemistä työllisyyden kanssa. Se on vain ripaus sosiaalista kontaktia ja sosiaalipolitiikkaa; sen minä myönnän.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään työasiainvaliokuntaan.

25) Hallituksen esitys laiksi opintotukilain muuttamisesta

Hallituksen esitys 140/1997 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 19/1997 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

Ensimmäinen varapuhemies:
Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna keskiviikkona kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 18.32.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen
